ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 5 (383) ■ Mai 2014 ■ 4 lei ■

Liviu Ioan Stoiciu

Cine ne salvează viața literară de la moarte

p. 5

PEISAJ AMAZONIAN

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ **Muzeului Naţional al Literaturii Române a iniţiat, sub genericul „Confluenţe”,** un ciclu de evenimente culturale prin care publicului bucureştean

Poetul George Vulturescu

îi sunt prezentate nume importante ale literaturii române contemporane, din geografii şi generaţii literare diferite. Invitaţii primei ediţii din Rotonda M.N.L.R., desfăşurată în ziua de 29 aprilie 2014, au fost scriitorii piteşteni şi Biblioteca Judeţeană ”Dinicu Golescu” – Argeş. Au participat din partea Bibliotecii Judeţene ”Dinicu Golescu” directorul Mihai Octavian Sachelarie şi poeta Nicoleta Popa, iar din partea Filialei Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România: poetul şi eseistul Mircea Bârsilă, prozatorul Dumitru Augustin Doman, criticul literar Nicolae Oprea (în ipostaza de poet) şi prozatorul Cristian Meleşteu. Amfitrionul manifestării a fost Ioan Cristescu (noul director al M.N.L.R.) şi moderatori: poeţii Marian Drăghici şi Dan Mircea Cipariu. Manifestarea s-a deschis cu un film de prezentare a Bibliotecii Judeţene Argeş, completat mai târziu cu discursul directorului Octavian Sachelarie. În faţa unui public avizat, au citit din propria creaţie: Nicoleta Popa (poeme dintr-un volum în pregătire), Dumitru Augustin Doman (fragmente din volumul în curs de apariţie *Moartea de după moarte*), Cristian Meleşteu din romanul *Sicriul de gheaţă*, apărut chiar în aceeaşi zi la Editura Tracus Arte, Nicolae Oprea (care a prezentat la început *Antologia scriitorilor piteşteni* şi spre sfârşit a citit câteva poeme din ciclul *Elegii pastelate – pe ţărmul egeean*). În final, a avut loc o scurtă lansare a volumului de poeme *Viaţa din viaţa mea* de Mircea Bârsilă, volum apărut recent la Editura Cartea Românească. Poetul şi volumul au avut parte de o prezentare pertinentă şi elogioasă în acelaşi timp a lui Marian Drăghici.

■ În perioada 8-11 mai, la Satu Mare, a fost mare sărbătoare prilejuită de împlinirea a 25 de ani de la fondarea revistei *Poesis*. Scriitori din ţară şi din străinătate, oficialităţi, decernarea de medalii jubiliare, recitaluri de poezie, vizitarea Muzeului Ţării Oaşului şi a Careiului… Poetul George Vulturescu a fost, ca de obicei, o gazdă perfectă. N-au lipsit mâncărurile tradiţionale şi palinca, primăvara fiind şi ea alături de organizatori, cu florile ei revărsate peste tot. Întâlniri prieteneşti între poeţi din Moldova, Transilvania, desigur, şi câţiva “sudişti” (Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă şi Dumitru Augustin Doman). S-a lansat cu acest prilej Poesis, nr. 1-2-3 (276-277-278) – 2014, în condiţii grafice de excepţie, număr triplu cuprinzând într-o amplă secţiune aprecierile scriitorilor din ţară despre proiectul editorial al poetului George Vulturescu, cel care şi-a lansat şi volumul bilingv *Aur şi iederă/Gold and Ivy* (Eikon, Cluj-Napoca, 2014), translated from Romanian by Adam J. Sorkin and Olimpia Iacob. Ce mai, adevărată sărbătoare pe malul Someşului! **(DAD)**

Eveniment editorial

VIAŢA DIN VIAŢA MEA de Mircea Bârsilă

Cu o lună în urmă, a apărut la *Cartea Românească*, volumul de poeme *Viaţa din viaţa mea* de Mircea Bârsilă, cea mai bună carte de până acum a poetului – şi ca substanţă, şi ca realizare grafică. Din prezentările critice de pe coperta a patra, reţinem:

„Datul livresc, prezent adesea în versuri, apare acolo parcă spre a spori pregnanţa senzaţiei fragede, ca un element oarecum auxiliar, astfel încât dimensiunea „intelectuală” a sintaxei poemului nu apare deloc constrângătoare şi sterilizantă pentru tandreţea de sorginte franciscană a întâmpinării lumii”. (Ion Pop) şi

„Poetul şi-a găsit identitatea lirică încă de la prima lui carte şi a rămas în continuare el însuşi, cu o consecvenţă numai aparent contrazisă de mişcarea de flux şi reflux a inspiraţiei. Volumele sale au o impresionantă unitate stilistică şi formează un tot, fără să sufere de manierism”. (Alex Ştefănescu).

Pentru a-i susţine pe cei doi importanţi critici literari, să reproducem un poem din carte:

În fiecare seară

Puţini, foarte puţini bănuiesc ce înseamnă
să te culci fericind vrăbiile. Cheia răsucită în uşă
de două ori, lampa dată la infinitiv
şi lătrăturile de peste noapte: îndepărtatele
lătrături ale sălbăticiunilor psihopompe.
Ferice de vrăbii: n-au zei
şi nu le ia niciodată interviuri păianjenul,
uriaşul păianjen în caftan egiptean. Ferice
de ele: nişte firimituri, nişte mici ancore
ţinându-mă, în fiecare seară,
să nu mă arunc pe fereastră – într-un gol şi mai mare.
Lampa dată la infinitiv,
cheia răsucită în uşă de două ori
şi repetatele coşmaruri cu substrat arhaic, păgân:
se face că mi s-a furat din nou colivia
în care îmi ţin umbra. Se face că patul în care dorm
este izbit, toată noaptea, aproape ritmic,
de găleata unei fântâni. Puţini, foarte puţini bănuiesc
ce înseamnă să te culci fericind vrăbiile:
n-au zei şi poate nici nu ştiu că sunt vii
în această betonieră în care ne învârteşte soarele.

Carte nouă

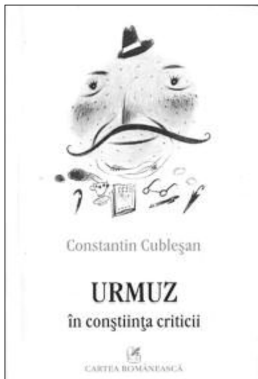
Vasile Tonoiu – *Apropieri insolite – schiţe de idei* (Editura *Academiei* Române, Bucureşti, 2012)

Profesor, filosof, academician, Vasile Tonoiu îşi subintitulează cartea de faţă „schiţe de idei”. E o modestie exagerată. Volumul cuprinde studii şi eseuri de mare profunzime. De pildă, textul *Prin jurnale şi scrisori* analizează pertinent corespondenţa şi diaristica a trei mari personalităţi care s-au sinucis: Pierre Drieu la Rochelle, Vincent van Gogh şi Cesare Pavese, găsind similitudini şi deosebiri în destinele lor şi căutând resorturile văzute/nevăzute ale funestelor hotărâri. Alte texte sunt abstracte şi insolite dialoguri filosofice. Textul care dă titlul volumului reprezintă un studiu despre Creangă, celebrul povestitor fiind analizat într-o cheie cu totul originală. Iar scriitura este una spumoasă, savuroasă, ca de altfel toată cartea, care se citeşte ca o proză în care personajele sunt vioaie, zglobii idei, nicidecum „schiţe de idei”.

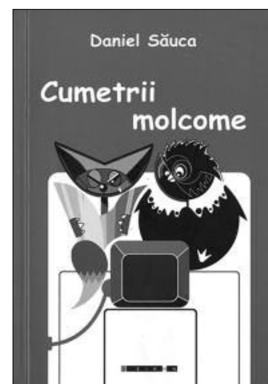

Constantin Cubleşan – *Urmuz în conştiinţa criticii* (*Cartea Românească*, 2014)

Constantin Cubleşan este cunoscut scriitor, critic şi istoric literar, profesor universitar de la Cluj. Opera sa este absolut impresionantă, cuprinzând de la studii aplicate despre Eminescu, Caragiale, Rebreanu, Blaga etc. până la dicţionare de personaje din dramaturgia lui Blaga şi Mihail Sebastian. Volumul de faţă reprezintă o analiză a vieţii şi operei originalului scriitor Urmuz, dar, mai ales, o reflectare cvasi-exhaustivă a vieţii şi operei acestuia „în conştiinţa criticii”, de la Tudor Arghezi, naşul literar al scriitorului, până la cei mai tineri exegeţi din zilele noastre. Am putea spune că nimic din ce s-a scris despre Urmuz nu-i e străin criticului/istoricului literar Constantin Cubleşan şi, de acum, nici celor interesaţi de opera nefericitului grefier de la Înalta Curte de Casaţie, creatorul literaturii absurdului din literatura română.

Daniel Săuca – *Cumetrii molcome* (Editura *Eikon*, Cluj Napoca, 2013)

Daniel Săuca este un tânăr şi interesant poet din Zalău, redactor-şef al revistei *Caiete Silvane* şi director al Centrului Cultural Sălaj. Scriitor acribios, animator cultural meticulos, invitând la Zalău mari poeţi din ţară, Săuca scrie şi un jurnal de actualitate ironic şi cu accente sarcastice. De asemenea, ca om al cetăţii, publică periodic volume de tablete social-politice apărute iniţial în presa locală. Este şi cazul *Cumetriilor molcome* – titlu cum nu se poate mai potrivit, pe de o parte, pentru ce se întâmplă în România anilor 2000, iar pe de alta, în ce priveşte temperamentul autorului (molcom!). Textele din volumul acesta sunt datate 2010-2013 şi ele sunt, în fond, pledoarii pentru normalitate în viaţa politică, pentru bun simţ în viaţa de zi cu zi. După cum se „justifică” într-un argument din finalul cărţii, Săuca doreşte „să-şi rezolve în timpul vieţii posibila relaţie cu posteritatea”. Fiecare scriitor, fiecare intelectual în general ar trebui să facă acest lucru. **(DAD)**

Gheorghe Grigurcu

„Recunosc că n-am nicio şansă”

Dumitru Augustin Doman: *Vorbiţi undeva despre “inocenţa oricărei contestări făcute din bună credinţă”. Observ că, după decenii de critică literară, sînteţi cunoscut şi comentat mai mult pentru cîteva contestări, nu inocente, desigur!, şi mai puţin pentru miile de analize făcute empatic. Cît riscă un critic, “demolînd”, fie şi parţial, o operă sau apărîndu-şi polemic un punct de vedere estetic?*

Riscă ceva, într-adevăr. Un soi de critic ardelean, de care, deşi se pare că nu mai e tînăr, pînă deunăzi n-am auzit, a afirmat că aş fi un autor atît de şters, încît din tot ce am scris a putut reţine doar că n-am înţeles nimic din Nichita. E dreptul d-sale la o opinie. Riscînd a-l contraria, îmi voi exprima însă şi eu opinia că selecţia cu precădere, dacă nu în exclusivitate, a ceea ce apare în critica literară în registrul negativ, “rău”, ţine de o mentalitate periferică. De un mahalagism. E o excelentă hrană pentru comeraj. O deprindere de ţaţă indiscretă. Dacă privim lucrurile ceva mai în adîncime, surprindem miezul voluptuos al metehnei în cauză. Satisfacţia meschină a bîrfitorului, care speră în eliminarea din cursa concurenţială care e viaţa obştească a unui semen, a mai multora. Nu sînt necesare argumente, dovezi de felul celor cu care operează nefericitul critic contestatar. E de ajuns umbra informă pe care o aşterne zvonul. Şi cum se aplică darwinismul social, căci despre aşa ceva e vorba, în cazul condeierului amintit? Acesta n-a cutezat a ieşi la scenă deschisă, cu o întîmpinare punctuală, convingătoare pentru a-şi proba adeziunea la autorul **Necuvintelor**, combătîndu-mă. Să fim oare convinşi că suferă din pricina unei opinii neconvenţionale asupra acestuia? În orice caz, rejectîndu-l, fie şi aşa, într-o singură frază, pe subsemnatul, încearcă a crea un spaţiu vacant pentru ceea ce n-ar putea fi decît propria-i prezenţă. Un gol avantajos, dacă nu două, dintr-o singură lovitură… Ridicîndu-ne mai sus privirea, ce constatăm? În principiu, contestarea poate fi luată în seamă atunci cînd se bizuie pe buna credinţă. O inocenţă *sui generis*, aceasta, nu-i aşa? O bună credinţă probată printr-o analiză aptă a convinge chiar şi atunci cînd se află în cauză nume de-o anume reputaţie care nu o dată se manifestă ca un factor inhibant al spiritului critic. Criticul care-şi respectă condiţia se cuvine a depăşi un atare baraj funcţionînd de regulă în jurul unor scriitori în vogă. Are un caracter decisiv tehnica discursului polemic, atunci cînd acest discurs… există. A azvîrli din vîrful condeiului o apreciere negatoare nu e în niciun caz un act de curaj. Şi mă tem că nici măcar de demnitate. Şi aici nu pot a nu menţiona o trăsătură de unire nu tocmai onorabilă, cea dintre cvasianonimul publicist transilvan şi… acad. Eugen Simion, cel care, ani şi ani în şir, s-a referit la consideraţiile mele critice exclusiv prin cîteva vorbe, telegrafic. Lăsîndu-mi astfel intacte strădania demonstrativă, logica unor concluzii. Aidoma unui surdo-mut care face semne, neînstare a descinde în normalitatea limbajului…

Şi încă o nedumerire *vis-à-vis* de cei înclinaţi a mă trata drept un “negativist” înrăit. Valoarea în creaţia literară se stabileşte prin detaşarea ei de nonvaloare. Socotind băbeşte, prin separarea grîului de neghină. Drept care un critic care laudă fără încetare, care, în incontinenţa tămîierilor sale, nu propune o ierarhie a scriitorimii asupra căreia se aplică, nu poate avea credit. “Ţeapa spiritului, scria Sainte-Beuve, trebuie ascuţită fără încetare”. Magistratura critică (sintagma nu e nepotrivită) se bizuie pe un echilibru de verdicte pozitive şi negative. Elogiul compact inspiră nu doar monotonie, ci şi de-a dreptul senzaţia unei contrafaceri. În literatură, precum într-un depozit de alimente, dai de mărfuri de tot felul, destule expirate, alterate ori de proastă calitate chiar din start. Se impune o sortare, o ordonare a lor, pentru ca sănătatea mediului literar să nu sufere. Două explicaţii există pentru critica ce se dezice de spiritul critic, incluzînd necesarmente şi reacţia respingerii. Una e cea a incompetenţei, a carenţei de vocaţie. Comentatorul de acest tip e aidoma unui daltonist care ar vrea să picteze ori a unui afon care ar vrea să facă muzică. Şi nu ducem lipsă de nechemaţi. A doua explicaţie o reprezintă oportunismul. Unii analişti îşi propun a nu “supăra” pe nimeni, în ruptul capului pe cei socotiţi a ţine pîinea şi cuţitul, fie confraţi, fie politicieni. Să admitem că mai mulţi dintre exegeţii de acest gen au răzbit. Au ajuns cunoscuţi universitari, prezenţe în marile reviste ori pe sticlă. Aici e o problemă de conştiinţă jugulată. Nelipsiţi de har, dorind însă a penetra cu orice preţ în “lumea bună” a actualităţii, aceştia ar putea fi asemănaţi cu fetele de familie din Japonia veche, care încă din copilărie îşi legau strîns picioarele cu fîşii de mătase pentru ca acestea să nu mai crească. Şi se deplasau graţios, în mediul lor select, cu o atare nobilă infirmitate…

Cenzurînd şi malformînd oficiul critic, perioada comunistă a excelat în anomaliile acestuia, odioase mai cu seamă în anii ‘50. Au curs atunci contestările, mai bine zis excomunicările la comandă împotriva celor mai de seamă exponenţi ai literelor noastre, înghesuiţi într-o detenţie morală, purtînd eticheta infamantă a concepţiei burghezo-moşiereşti. Era însă evident pentru orice om cît de cît avizat că aveam a face cu o operaţie de terorism ideologic, fără sorţi de durată. Cînd, în jurul lui 1965, a intervenit o relativă detentă, a avut loc o erupţie de producţii literare care au impus jaloanele unei noi epoci. Odată cu eliberarea deţinuţilor politici, au fost scoase cătuşele şi de la mîinile autorilor interzişi (cu excepţia celor din exil, blamaţi în continuare, cu atît mai vîrtos, cu cît numărul lor sporea). În prim-plan s-a situat aşa-zisa generaţie ‘60. Primită cu braţele deschise de o critică în cea mai mare parte recrutată din propriile ei rînduri, ea semnifica neîndoios o reluare a cursului firesc al literaturii, circumstanţă ce n-a împiedicat însă autorităţile de-a încerca s-o capteze. Uneori doar printr-o susţinută mediatizare, printr-o oficializare care nu însemna altceva decît inventarierea noilor veniţi drept “bunuri ale socialismului”, alteori prin momirea literaţilor spre a trece cu arme şi bagaje pe poziţiile propagandei. De-a dreptul printr-o operaţie de vînzare-cumpărare. Exemplul Nichita e lămuritor. Fără a trece mai niciodată pe la redacţia **României literare**, de unde-şi încasa salariul (N. Manolescu *dixit*!), poetul beneficia în schimb de un “împrumut”, nicicînd rambursat, de la Fondul literar, care echivala cu preţul a nu mai puţin de cincizeci de autoturisme. Aşa se făceau unele cariere… Eu unul socotesc că promoţia şaizecistă a fost în bună măsură improvizată. Critica a plusat recepţia ei printr-o calificare entuziastă ce nu s-ar mai putea, în destule puncte, susţine. Aveam a face cu o stare emoţională, cu o bucurie a regăsirii cu valorile de diverse grade. Cu o lumină intensă, orbitoare, la ieşirea dintr-un tunel întunecat. Excesul s-a văzut mai limpede, cînd, peste puţini ani, s-au ivit în arenă alţi autori, cel puţin tot atît de relevanţi (uneori net superiori vedetelor şaizeciste), care n-au avut parte, măcar iniţial, dar uneori, din păcate, mult timp încolo şi chiar pînă în zilele noastre, de comprehensiunea cuvenită. Au găsit locurile ocupate. Mă gîndesc la Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Emil Brumaru, la Petre Stoica, Florin Mugur, Daniel Turcea, Cezar Ivănescu, Angela Marinescu, Marius Robescu, Constantin Abăluţă, ca şi la Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Alexandru George, Cornel Regman etc., primiţi cu un anume echivoc. Aidoma unor întîrziaţi, a unor rude sărace, a unor provinciali care ar putea încurca lucrurile. E suficient să reamintim cronicile care li s-au consacrat în anii ‘60-‘70 şi să comparăm acele texte cu cele închinate unor Nichita Stănescu, Ion (Ioan) Alexandru, Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Adrian Păunescu precum şi altora. Oameni ai zilei, cum ar veni, cei din urmă. Părea nelalocul ei orice interpretare ce s-ar fi îndepărtat de calea regală a admiraţiei care li s-a deschis în faţă. Un exces cu efecte colaterale. Cum aş putea uita stupoarea pe care, în astfel de condiţii, a provocat-o apariţia, la finele anilor ‘60, în **Luceafărul, a** articolului meu despre zeificatul Nichita, **A douăsprezecea elegie, critică?** Era prima breşă făcută în zidul deja gros al panegiricelor. N-am devenit de atunci un “damnat” al criticii? N-are importanţă faptul că poetul înzestrat, care promitea foarte mult, ale cărui poezii le urmăream o vreme cu bucurie, a intrat într-un declin tot mai accentuat, că şi alte voci au deplîns cu timpul degringolada sa, ale cărei semne se percepeau deja în acel moment. N-aş vrea să fiu “rău”, dar “epoca de aur” avea nevoie de un “Eminescu” al său. Aşa cum, sub Gheorghiu-Dej, un Novicov îl urca fabulos în cin pe un Dan Deşliu, numindu-l “*naş* Eminescu”. L-a obţinut, în deceniul al şaptelea, cu ajutorul unor exegeţi de bună condiţie, care au preferat a nu vedea scăderile progresive, ajunse într-un dramatic cuantum, ale bardului de succes. Lucrînd pe propriul său eşichier ceva mai evoluat, puterea comunistă n-a găsit de cuviinţă a împinge pe primul loc pe un poet aservit fără rest (las’ că nici Adrian Păunescu n-a avut de pierdut!), delegîndu-l pe unul care, pe lîngă prestaţiile-i inflamat propagandistice, avea şi aşa-zicînd un *coté* metafizic. “Inteligent”, nu? Să vă mărturisesc ceva. I. Negoiţescu (cred că nu mă veţi contrazice dacă-l socotesc drept cel mai de seamă critic de poezie din epoca noastră), îndată după ce a publicat analiza sa consacrată lui Nichita, cu subtitlul **Descrierea unui poet**, mi-a spus: “Ştii, am avut mari îndoieli scriind-o. M-am gîndit la tine. Aveam tot atîtea motive să-l laud şi să-l resping pe Nichita. Am preferat să-l laud, pentru că eu, un întîrziat al literaturii, nu-mi puteam permite să-mi stric relaţiile cu generaţia tînără”.

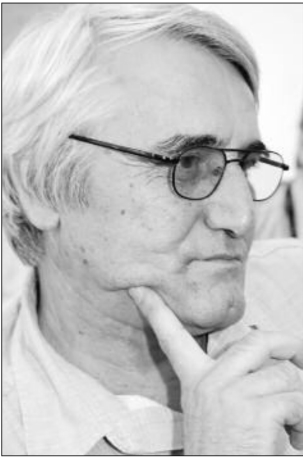
Să adaug la acestea încă un fenomen în măsură a-i descuraja pe critici în regimul comunist. Cîţiva scriitori mai în vîrstă, care au strălucit în falanga realismului socialist, n-au acceptat a rămîne pe dinafară, în anii “liberalizării”. S-au “reciclat” fără complexe. Trimiţînd cîteva vagi surîsuri în direcţia opoziţiei la comunism (adorau să fie lăudaţi la Europa liberă), dar neîndurîndu-se a pierde ceva din privilegiile pe care le-au dobîndit de la oficialităţi, ci, dimpotrivă, poftind a le spori, au schiţat ceea ce eu am numit o “rezistenţă de cafenea”. Bine şi cu unii şi cu alţii. Intenţionînd (şi izbutind) a fi trataţi ca nişte clasici în viaţă: Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Marin Preda. Intimidîndu-i pe colegii de condei prin influenţa lor în “sferele înalte”, pentru a nu mai vorbi de instituţiile noastre de breaslă. Nimeni nu cuteza a crîcni împotriva acestor privilegiaţi. Cînd am îndrăznit a emite cîteva observaţii asupra lor într-un duh oarecum “eretic”, revistele au refuzat să mă tipărească. La fel am păţit şi cu un articol despre Eugen Simion, pe atunci stea ambiguă în plină ascensiune, moralmente megieş la statutul celor pomeniţi, articol care cu mare greutate a apărut în **Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului**, cu “complicitatea” lui Ion Cristoiu, care îl conducea. Ca prin minune mi-a fost publicat şi un text despre Adrian Păunescu, nu tocmai avantajos acestuia, în 1980, în **Viaţa Românească**, diriguită de Ioanichie Olteanu, reprezentînd, la rîndul său, un prim episod al discuţiei libere asupra acestui alt monstru sacru al literelor politizate, pe atunci într-o glorie ce părea intangibilă. Europa liberă i-a acordat o măgulitoare rezonanţă. Confruntîndu-mă în premieră cu imaginea critică habituală a lui Nichita şi a lui Păunescu, mi-am aprins paie-n cap…

Dar azi? Cum stau azi lucrurile în lumea noastră cu ferestrele şi uşile deschise larg spre Europa? Perioada comunistă a fost aidoma unei furtuni care a răvăşit aproape totul, obligîndu-ne

(continuare în pag. 5)

Valoarea în creaţia literară se stabileşte prin detaşarea ei de nonvaloare. Socotind băbeşte, prin separarea grîului de neghină. Drept care un critic care laudă fără încetare, care, în incontinenţa tămîierilor sale, nu propune o ierarhie a scriitorimii asupra căreia se aplică, nu poate avea credit. “Ţeapa spiritului, scria Sainte-Beuve, trebuie ascuţită fără încetare”. Magistratura critică (sintagma nu e nepotrivită) se bizuie pe un echilibru de verdicte pozitive şi negative.

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Poemul de aniversare

În lirica sa, afiliată numai formal poeticii postmoderne, Gellu Dorian cultivă deopotrivă intensitatea expresivă, pe fondul descătuşării afective, şi fervoarea vitalistă cu rostul de a compensa sentimentul imposibilităţii cunoaşterii sau a comunicării. El reuşeşte, astfel, să îmbine expresionismul cu existenţialismul într-un discurs omogen, timbrat de subiectivism.

Născut în Botoşanii lui Eminescu şi trăind într-un asemenea oraş încărcat de istorie, în care te loveşti la tot pasul de numele emblematic al geniului tutelar (teatrul, biblioteca, parcul, bulevardul, hotelul etc. cu acelaşi nume), Gellu Dorian pare să fi fost sortit să întreţină memoria vie a poetului „nepereche". Aşa se face că din 1991 a iniţiat proiectul cultural care transformă Botoşanii de iarnă în centrul de polarizare a valorilor poeziei contemporane autohtone: Premiul Naţional „Mihai Eminescu". Completând astfel manifestarea cu o istorie mai lungă, datând din anii '80 ai secolului XX, Festivalul-concurs de poezie şi interpretare critică a poeziei eminesciene „Porni Luceafărul…"; simultan, în ultimii ani, cu un neconvenţional Congres naţional de poezie.

Nu ştiu în ce măsură umbra lui Eminescu a germinat impulsurile creatoare ale poetului optzecist, dată fiind şi discreţia sa funciară. Cert este că Gellu Dorian – a cărui poezie se detaşează de orice formă de epigonism – se manifestă ca emul al înaintaşului în direcţia polivalenţei şi a forţei creatoare ieşite din comun. Traiectul poetic, deschis în 1979 cu *Liniştea neliniştii*, va fi parcurs necurmat în anii '80-'90 până la explozia editorială din 2000 până în prezent, culminând cu *Cartea singurătăţilor* din 2012. Resimţind nevoia unei modalităţi mai permeabile de comunicare, poetul migrează spre proză din anii '90, în ipostaza romancierului: *Scriitorul, Cartea fabuloasă, Sfârşitul, O lume de lepădat, Casa Gorgias* ş.a. Iar în mileniul al treilea îmbracă veştmintele dramaturgului în *Caţavencii* şi, mai cu seamă, *Confort Freud*, volum de teatru distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor. În aceiaşi ani, îşi fructifică talentul de eseist (*Eminescu prin vămile timpului, Tineri poeţi români de dincolo de Styx*) şi de temeinic *cititor de poezie*.

Revenind la actul poetic, scriitorul multivalent proiectează, în chip insolit, un volum cu tematică retrospectivă prin care aniversează trecerea sa în familia sexagenarilor, cu peste douăzeci de culegeri poetice în spate: *Şaizeci de pahare la o masă* (Ed. *Cartea Românească,* 2013). „Paharele" numărate din 1953 încoace marchează simbolic vârstele formării poetului, prin colajul fragmentelor de viaţă preluate (şi prelucrate) din memoria afectivă. Expert constructor de universuri lirice omogene, Gellu Dorian elaborează, în fond, un poem continuu al devenirii sau, altfel spus, un *Bildungspoem* – ca să preiau subtitlul din *Al cincizeci şi cincilea pahar -,* flancat de alte două poeme mai ample intitulate *Masa*, cu rol de prolog şi epilog. Primul dintre ele evocă *Naşterea* poetului şi este unicul text conceput în registrul vituperant al revoltei, impregnat de sarcasm şi ironie. În cadrul viziunii parodice asupra istoriei din totalitarism sunt blamaţi aici întemeietorii şi torţionarii comunismului, Marx, Engels, Lenin, Stalin, Dzerjinski şi, mai încolo, Pauker sau Gheorghiu-Dej („Erau toţi înveliţi într-o cârpă de pluş roşu:/ Karl,/ Friedrich,/ Vladimir Ilici,/ Iosif Vissarionovici,/ Felix Edmundovici/ scrânceau în propria lor scârnă/ pe care şi-o împărţeau raţional"), iar pe fundalul acestei istorii zbuciumate, dominată de „dihania roşie", se produce naşterea binecuvântată: „hei-rup, hei-rup/ brigadierii cântau/ iar difuzorul atârna ca o turtă de viespi/ pe peretele sub care mama/ primea bunavestirea naşterii mele/ de la îngerul gabriel/ întors din siberii odată cu tata/ iute ca un şrapnel intrat/ în carnea plină de sânge proaspăt".

Confesiunea lirică retrospectivă, proiectată pe fundal alegoric, debutează firesc cu *Primul pahar*, unde sunt consemnate momentele naşterii şi numirii: „era marţi, era a douăsprezecea zi a lunii octombrie,/ abia miercuri s-a scris numele meu/ pe o hârtie/ fără de care n-aş fi fost folositor mai târziu/ când Dumnezeu şi-a văzut de alte treburi/ lăsându-mă în grija mea/ care n-a fost întotdeauna cea mai bună". Iar un enunţ poetic din *Al şaisprezecelea pahar* („nu scriu nimic despre ce nu mi s-a întâmplat") îndreaptă înşelător cititorul spre turnura autobiografică a discursului. În realitate, biografismul este germinat de viaţa interioară, datorită transfigurării permanente a faptului cotidian. Amintirile şi jocurile copilăriei (*joaca-nejoacă*) ajung să fie simplu prilej pentru meditaţia gravă asupra existenţei. Ieşirea din *lumea aceea mică* (cum se subintitulează o secvenţă) este percepută ca experienţă traumatizantă, sub presiunea istoriei barbare din epoca apusă: „de la o vreme lumea a început să se lărgească /.../)ţara mea din care nu puteam ieşi/ decât pe hartă şi pe globul din carton/ din magazia de materiale didactice,/ dictatorul frumos şi peltic din televizor,/ microfonul din timpanul pereţilor,/ ochii albaştri care au compromis cerul senin -// lumea aceea mică era atât de încăpătoare,/ încât nici acum nu mai pot ieşi din ea…".

Viaţa sub dictatură este similar văzută la vârsta rememorării, din *Al cincizecilea pahar*: „Înţeleg abia acum, la vârsta/ când nu-mi mai fac probleme prea mari cu mine,/ de ce ascundeau totul, până când şi de cei ai casei /…/da, le era frică, trecuseră prin război, prin foamete,/ iar acum pământul nu mai era al lor". Prin interferarea aproape imperceptibilă a planurilor real/imaginar, istoria personală, desprinsă din tabloul istoriei mari, apare ca o înşiruire de experienţe iniţiatice, insistând pe cunoaşterea de sine: „ o întreagă istorie pusă pe seama mea,/ o risipă de fapte pe care aş fi vrut să le trăiesc,/ dar în viaţa mea n-au încăput decât faptele mele/ numai de mine ştiute,/ celelalte sunt imaginaţia celorlalţi/ din care am fugit/ pentru că începuse să-mi fie frică de mine". Motivul ochiului întors sau al privirii în profund, de rezonanţă eminesciană („Din ochi, când toată viaţa în ei îţi este scrisă" – spunea Eminescu), este dezvoltat în acest sens; precum în secvenţa *Jocul îngerilor pe pervaz* şi altele asemenea: „Sunt sute,/ nimeni nu-i vede,/ doar ochii mei"; „Unde stau ochii, acolo stau toate vieţile mele"; „cele de vin fac să se vadă prin ochii mei/ milioane de ochi/ care stau după fereastra în care privesc" ş.a.

În lirica sa, afiliată numai formal poeticii postmoderne, Gellu Dorian cultivă deopotrivă intensitatea expresivă, pe fondul descătuşării afective, şi fervoarea vitalistă cu rostul de a compensa sentimentul imposibilităţii cunoaşterii sau a comunicării. El reuşeşte, astfel, să îmbine expresionismul cu existenţialismul, într-un discurs omogen, timbrat de subiectivism. Nu Rilke (grupajul din 1993 trădează filiaţia: *Elegiile după Rilke*), de care îl apropie doar atmosfera existenţialistă recreată în poem, ci Georg Trakl pare să fie modelul, prin simbioza expresionist-existenţialistă realizată în versurile sale. (Alt poet expresionist este amintit fugar în *Al douăzeci şi doilea pahar*: „citeam poezii în ochii lui Georg Heym"). Şi, mai cu seamă, Franz Kafka (invocat încă din titlul altui volum anterior, *Cafeneaua Kafka*), - a cărui operă ilustrează în egală măsură cele două curente cu substrat filosofic -, îi nutreşte lirismul propriu. Poetul contemporan apare asemenea condamnat la singurătate (vezi şi *Cartea singurătăţilor*), trăind într-un univers ostil şi absurd care îl împinge spre *alienare,* în pofida sociabilităţii probate prin „cârciumi" şi „bodegi". Cum enunţă Dorian: „sunt zile atât de goale încât toată viaţa mea,/ trecută şi viitoare,/ nu face doi bani"; sau: „lumea se surpă în ea,/ din prăpastie nu mai răsare nimic,/ doar ecoul pe care-l împachetez în câteva cd-uri/ pe care le arunc undeva în inimă,/ mă las furat până la piele,/ până când nici de piele nu mai am nevoie".

Urâtul existenţial („Mi se face urât uneori,/ atunci iau umbra de urechi şi o târăsc prin lume") generează însingurarea cronică („dar după ce a plecat lumea de acasă,/ s-a făcut atâta loc liber în jurul meu/ că am devenit mic, mic de tot/…/apoi am locuit trist chiar în catedrala din mine"), până la limita singurătăţii absolute (din *Al patruzeci şi cincilea pahar*): „De mâine voi fi atât de singur/ încât nici eu nu voi mai şti/ de mine…". Alienarea socială este retrăită la fel de intens: „Aşa e aici, întuneric, nimeni/ nu întreabă pe nimeni,/ copiii se joacă în burţile mamelor,/ fraţii noştri mor prin pădurile de sticlă,/ fetele, zile prin care toţi trec şi lasă urme,/ câinii nimănui latră la nimeni,/ nimeni nu-şi ştie rostul, fiecare trăieşte viaţa altuia,/ toţi sunt morţi" (*Al paisprezecelea pahar*). Poemul concentrat al vieţii, conturat de poetul la 60 de ani, deviază treptat în discurs simbiotic al vieţii şi al morţii („viaţa începea să semene cu mine,/ moartea i se îngemăna"). Refugiul în scris (în creaţie, ca atare) este văzut ca posibilă mântuire. „Scriu, mă ascund încet/ în mormântul de hârtie/ peste care vor zbura mii şi mii de pleoape închise" – ar fi enunţul definitoriu.

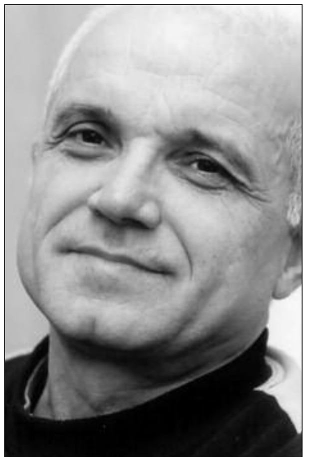
Specifică acestui discurs poetic complex este şi puterea de asimilare a surselor livreşti, fără nici o subordonare faţă de modele. În afara poeţilor amintiţi mai sus, ecoul eminescian reverberează în versuri disparate, mergând uneori spre parafraza ironică (de genul „cum, pentru ele, să nu dai tu viaţa ta toată"). Dar Gellu Dorian s-a format îndeobşte la şcoala de confluenţă a modernismului cu postmodernismul. Unul dintre modelele implicite este *magistrul* Mihai Ursachi, cu care se simte afin prin arta camuflării realului şi refugiul în spirit sub apăsarea singurătăţii („împărat al Singurătăţii" – se declara poetul ieşean): „În jurul meu,/ viaţa pe care o credeam numai în mine -//atât de multe întâmplări/ care nu mi-au folosit la nimic -//deşi nu sunt din Tecuci,/ am un motor/ care treieră aerul dintre mine şi Dumnezeu -//într-o zi la o masă de birt,/ mi-a strâns mâna Magistrul -//cu ea îmi scriu viaţa pe care doar eu mi-o observ".

Cred că epilogul cel mai adecvat pentru acest volum (auto)aniversar ar fi poemul de solidaritate cu generaţia sa din addenda *Cărţii singurătăţilor*: „Stau la masă singur şi-mi spun:/ în poezia română nu se mai poate bea nimic,/ a băut totul Muri şi acum chelneriţele adună paharele,/ pe cele sparte le lipesc de pereţi,/ pe cele goale le umplu din noi,/ să mai bea ce-a mai rămas Ioanespop,/ la altă masă bea Vinicius din propriile-i lacrimi distilate/ în recipiente pe care le poartă prin târg umbra lui Nichita,/ iar câţiva lăutari ajung cu arcuşul până la urechile lor însetate/ ca nişte pâlnii/ sub ochii de sfinx ai lui Iova -// gata, se aude, de acum putem muri liniştiţi,/ ne-am îmbătat toate versurile,/ ne putem aduna în case ca în morminte/ sau ca în biblioteci cărţile ca nişte sticle sigilate/ aruncate în nesfârşita mare a uitării…". În chip simptomatic (şi premonitoriu), în centrul acestei *Schiţe de istorie recentă a poeziei* se află Ion Mureşan – a cărui *carte Alcool* constituie reperul din umbră pentru cartea de faţă -, primul poet optzecist distins cu Premiul Naţional „Mihai Eminescu". După toate indiciile, *Şaizeci de pahare la o masă* reprezintă un proiect poetic de frapantă originalitate în conturul lui sferic, marcând momentul de vârf al poeziei lui Gellu Dorian.

profil

Liviu Ioan Stoiciu

Cine ne salvează viaţa literară de la moarte

Fără reviste de cultură, viaţa literară ar fi muribundă, ar dispărea recenzia, comentariul critic sau cronica avizată, care actualizează ierarhia scriitoricească şi determină valoarea cărţii, în primul rând. E de neconceput să dispară revistele literare, i-am spus lui Ştefan Agopian la telefon, revoltat că astfel de reviste sunt în pericol să dispară, nesusţinute public financiar. Nu e chiar aşa, mi-a răspuns fostul candidat la preşedinţia USR (azi, pe piaţă cu o carte de succes, multipremiată – „Scriitori în comunism"), uită-te la ce se întâmplă în Occident. Apoi, nu uita că la noi revistele literare au tiraj minim şi n-au deloc difuzare, nu sunt citite decât de cei care le primesc eventual prin poştă (sau sunt frunzărite la redacţii, primite „la schimb"). În plus, hai să ţi-o spun la obraz: o cronică apărută pe un blog (Simona Tache, fostă colegă lui la *Academia Caţavencu*) la ultima mea carte a avut în două zile peste 4.000 de cititori unici, zeci de like-uri şi de comentarii (care întrebau de unde îmi pot cumpăra cartea). Lasă că blogul e citit şi în străinătate. E un blog, nu e un site al unei reviste literare (pe care le evită de regulă cititorii de pe internet). Îţi dai seama, câţi cititori am avut eu la cronicile apărute în revistele literare? m-a mai întrebat Agopian. Să zicem câteva sute, adăugându-i şi pe cei ce au citit pe site-ul revistei literare care apare în format de hârtie. E un punct de vedere. Totuşi, trebuie nuanţat.

Eu ştiu că numai o revistă în format de hârtie contează, inclusiv pentru istoria literară. Cel puţin deocamdată, revistele online profesioniste (care apar numai în format electronic, tip *Tiuk!* a lui Mihail Vakulovski sau *Prăvălia culturală*, a lui Cornel Mihai Ungureanu; conţinutul lor e cel mai des imprevizibil, incompatibil cu cel al unei reviste literare consacrate pe care o citeşti în format pdf) nu sunt înregistrate în dicţionarele de literatură română, nu sunt luate în serios, nu sunt depozitate şi înregistrate în bibliotecile publice, pot să dispară peste noapte sau să nu existe, dacă nu se plăteşte serverul sau dacă nu ai internet. La fel blogurile literare (chiar dacă administrarea lor ar fi gratuită; absenţa internetului le face inaccesibile). Avantajul că o revistă care apare pe internet are mai mulţi cititori e real (personal, de la o vreme citesc revistele literare din ţară în format pdf, neavând de unde să le iau; profit de ocazie să le mulţumesc îndatorat redactorilor-şefi care-mi trimit prin poştă revista lor literară şi să-i anunţ că din luna mai, o dată mutat, adresa mea va fi: ***Calea Giuleşti Nr. 418 E, Ap. 2, Etajul 1, Sectorul 6, Bucureşti, Cod poştal 060291, Oficiul poştal 17, Telefon 0727820756***; repet, difuzarea revistelor care apar în format de hârtie, la nivel naţional, e aproape inexistentă; în Bucureşti se găsesc la un singur chioşc, şi numai unele dintre ele). La fel se întâmplă cu cărţile, numai cele care apar pe hârtie contează, sunt luate în considerare (cărţile care apar exclusiv pe internet nu există pentru scriitorii români). Sigur, pot fi cărţi care pot fi citite şi pe internet (sau pe tablete *ebook reader kindle*), dar nu sunt luate în seamă decât cele care au apărut iniţial pe hârtie, în format pdf. Nu-mi imaginez ce se va întâmpla în viitor cu cărţile şi revistele care ar putea să nu mai apară pe hârtie…

Continuând ideea cu moartea vieţii literare dacă dispar revistele literare, s-ar putea argumenta că internetul poate prelua inclusiv critica literară de întâmpinare – dar cine pune cu adevărat bază pe o regularizare a accesului tuturor scriitorilor la internet? Ar trebui găsită o formulă de revistă online, apoi, care să respecte tiparul revistei literare de hârtie, cu paginaţie pdf? Lasă că internetul, conform avertizărilor apocaliptice, poate să dispară pentru totdeauna dacă exploziile solare o iau razna şi afectează aparatura bazată pe curent electric (sigur, fără curent electric nu mai pot fi nici tipărite în stil modern cărţile; fireşte, ele pot fi tipărite după modelul iniţial al lui Johannes Gutenberg, cu litere mobile, matriţă şi presă), scriitorul întorcându-se la maşina veche de dactilografiat (dar şi pentru fabricarea ei trebuie curent electric) sau la toc şi cerneală (şi la copişti din evul mediu românesc).

Viaţa noastră literară are actualitate publică datorită revistelor literare, ele asigură mişcarea ideilor şi dau contur noii identităţi creative scriitoriceşti româneşti. Fără reviste specifice, literatura română originală ar avea şi mai puţini cititori, cărţile n-ar mai avea nici un impact şi s-ar judeca la grămadă (eventual, la kilogram; odată ce valorizarea estetică nu va mai funcţiona public), iar scriitorii ar intra în total anonimat (neavând unde să apară dezbateri, anchete, atitudini literare sau interviuri şi texte biografice, de pildă, sau poezie şi proză originală, care întreţin competiţia, inclusiv cea dintre generaţii). De la Revoluţie încoace sponsorizarea apariţiei revistelor literare a devenit o problemă. Scriam luna trecută, aici, că după 24 de ani nu s-a schimbat mai nimic, finanţarea minimă a revistelor literare a rămas în bătaia vântului, nu există o strategie publică de susţinere a culturii scrise, cea care ne perpetuează memoria. În 1992, un scriitor cu capul pe umeri, care finanţa revista *Calende*, Călin Vlasie, scria că *„în numai doi ani preţul hârtiei a crescut de la 11.000 lei la 380.000 lei tona, creştere de preţ incomparabilă cu a vreunui alt produs intern, incomparabilă şi cu preţul hârtiei de pe piaţa externă… Şi chiar dacă nu s-ar plăti salariile redactorilor şi colaboratorilor şi tot nu s-ar acoperi din vânzări cheltuielile de tipărire şi difuzare ale revistelor literare"*. Altfel, după Revoluţie *„revistele literare sunt supuse unei noi forme de cenzură, cea financiară"* şi ne-am trezit cu un *„nou oportunism literar românesc"*, guvernanţii susţinând *„penibilul concept al culturii fără politică"* (puterea politică trecătoare neagreând nici un fel de critică)… Poetul-editor din Piteşti cerea autorităţilor din 1992: *„subvenţii pentru hârtie şi tipar şi o lege a sponsorizării stimulative pentru sponsori"*. În timp, a apărut o lege a sponsorizării, totalmente defavorabilă sponsorilor, aşa că a murit în faşă. Azi e redepusă în Parlament o nouă lege a sponsorizării, dar Ministerul Finanţelor (sfătuit şi de FMI) se opune în continuare neimpozitării „la sânge" a sponsorilor… În octombrie 1992, fostul preşedinte al USR, Mircea Dinescu (înainte de a lăsa USR în faliment şi de a se face singur miliardar „independent") declara optimist: *„Am reuşit cu câţiva prefecţi să dăm reviste la judeţe. Unii au fost înţelegători, alţii nu. La Timişoara, de exemplu, n-am reuşit, pentru că să ştiţi, asta e o altă iluzie a noastră: opoziţia. Să te ferească Dumnezeu de nesimţirea omului din opoziţie care vine la putere"*. Apoi a fost înfiinţată şi Administraţia Fondului Cultural Naţional, care *„este un finanţator public ce organizează consultări cu operatorii culturali şi cu reprezentanţii Ministerului Culturii din România, pentru stabilirea strategiilor de finanţare a culturii"* (nu încetez să-i citez „descrierea") – şi? În 2006 se vorbea de „genocid cultural" în revistele literare eliminate din lista sponsorizărilor AFCN. În 2014, revistele literare sunt selectate la AFCN pentru finanţare pentru câteva luni (dintr-un an) tot de un juriu cu „iluştri necunoscuţi" (iluştri care habar nu au cu ce se mănâncă literatura), exclusivist, discreţionar (punctajul dat revistelor literare e hilar de-a dreptul). Numai bunăvoinţa consiliilor locale, în judeţe (nu şi la Bucureşti, repet), face ca azi să nu ne trezim fără reviste literare pe piaţă…

Fără reviste specifice, literatura română originală ar avea şi mai puţini cititori, cărţile n-ar mai avea nici un impact şi s-ar judeca la grămadă ..., iar scriitorii ar intra în total anonimat...

„Recunosc că n-am nicio şansă"

(urmare din pag. 3)

la a face ordine inclusiv în spaţiul literaturii celei socotite, mai pe faţă ori mai voalat, a fi slujnica fidelă a gîndirii unice de partid şi de stat. Astfel s-a văzut readus la ordinea zilei conceptul lovinescian al revizuirilor. Revizuiri pe care încă înainte de decembrie '89 le făcea exilul, în speţă postul de radio de la München, pe care, să ne amintim, le făceam noi înşine în conştiinţă, opriţi a le face publice. Subsemnatul a fost unul dintre cei care a vorbit cu tristeţe despre compromisurile marilor noştri interbelici, care şi-au plecat frunţile în faţa puterii abuzive. Dar m-am pomenit acuzat de "negativism", ca şi cum m-aş fi înarmat cu un ciocan ca să sfărîm monumentele neamului. Afirm din nou, răspicat, deşi n-ar fi fost nevoie dacă textele mele ar fi fost citite în chip onest: Arghezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu rămîn valori fundamentale ale literelor noastre. Din nonorice, cedările lor au intervenit cînd opera lor era deja înfăptuită în partea sa esenţială. Aserţiunea contrară este aşadar o calomnie sfruntată. O datorez poziţiei conservatoare care nu e de acord cu nicio revizuire, o poziţie în fruntea căreia se află Eugen Simion. Continuînd a-i îmbrăţişa pe Marin Preda, D. R. Popescu, Adrian Păunescu, ca şi cum nimic decepţionant nu s-ar fi întîmplat în istorie şi-n scrisul lor, d-sa face figura inoportună a unui defetist. Un critic de seamă, Eugen Simion, nici vorbă (iată că nu încerc a-l "nega" nici pe d-sa), însă cu o mentalitate care, dînd impresia, pînă la Revoluţie a avea o anume deschidere spre liberalism (d-sa, după toate probabilităţile i-a speculat echivocul), ni se înfăţişează azi consumată. Retrogradă. Acele judecăţilor lui E. Simion pe cadranul stabilirii valorilor s-au oprit cu un sfert de veac în urmă. Fie că ne convine fie că nu, istoria literaturii nu va mai putea fi abordată ca în epoca totalitară. Cu siguranţă, aceasta va avea o imagine în mers, lepădîndu-se de balastul conjuncturalismelor care încă mai persistă. Dar dacă scriitorii trecutului pot fi trataţi cu o anume lejeritate, n-au întîrziat a apărea alţii, vedete ale epocii postdecembriste, în jurul cărora se reconstituie cordonul protecţionist. Cum să-ţi îngădui a face obiecţii lui X sau Y? Ca şi bărbaţii politici cu măgulitoare funcţii, aceştia reclamă o imunitate. M-a amuzat recenta manifestaţie din Capitală, cu pancarte şi portrete, împotriva "linşajului moral" la care ar fi fost supus Andrei Pleşu la un post tv. E urît, fără îndoială, că s-au folosit termeni de o grosolănie ultimă faţă de Andrei Pleşu, ca şi, în alte ocazii, faţă de Gabriel Liiceanu, inteligenţi demni de o nefăţarnică preţuire, dar acesta n-ar trebui să fie un motiv ca să nu mai existe o discuţie critică slobodă asupra lor. Un pretext al tabuizării. Ori al idolatrizării. Să-i deplîngem pe cei doi "elitişti" cum li se zice, inşi prosperi, dispunînd din fericire de toate favorurile unui context magnanim? Atunci cînd trăiesc în preajma noastră oameni de ştiinţă şi scriitori, plasticieni şi actori care se zbat în dificultăţi mari, nu în ultimul rînd în cele de ordin material. Parcă n-ar fi tocmai potrivit. Cineva a susţinut că singurii intelectuali care contează, în prezent, la noi, ar fi Pleşu şi Liiceanu. Nu e cam mult? Nu e de-a dreptul enorm? Nu se repetă cumva, într-o notă acutizată, ceea ce s-a petrecut odinioară cu Jebeleanu, cu Nichita sau cu Preda?

Dar parcă m-aţi întrebat şi ceva în legătură cu "demolarea". Ispravă sub semnul căreia am fost nu de puţine ori aşezat. Ei bine, să zicem că aş dori să fiu un demolator. Un nihilist pur sînge, un kamikaze care şi-a pus în gînd să arunce în aer tot ce mişcă pe tărîmul valorii literare. Ce şanse aş avea? Vai, recunosc că niciuna. Îl citez, cum am mai făcut-o şi altădată, pe Croce: "Niciun critic nu poate face artist pe cine nu e, şi tot astfel niciun critic nu poate, prin imposibilitate metafizică, să nimicească, să dărîme şi nici să zgîrie, cît de uşor, pe un artist, care ar fi într-adevăr artist". Aşadar valoarea fiind intangibilă, oricît m-aş strădui, n-am ce face. Chiar dacă asta ar presupune să-mi decepţionez "prietenii"…

Generația poetică 2000

Isabela Drăghici

La hotarele țării noastre

este țara mea,

mai tristă și mai adevărată decât mine,

decât tine.

Este fiica noastră înghețată

în gerul gândului încercuit de-o seceră,

este anafură sfărmată sub talpa bocancilor,

sare pe rănile fiilor noștri duși în uitare.

La hotarele țării tale este o cruce

pe care nu vrei s-o știi,

nu vrei s-o porți,

este un Christ pe care l-ai mai răstignit cândva...

HIEROFANT

Invadată de ceață,
în labirintul nediferenţierii,
între fantome de sentimente stinse,
între idei şerpuitoare,
încolăcind strâns,
feroce,
dorinţele eului fără eu...
Ceață înhămată
în spatele timpului cabalin,
galopând peste hotarele Styx-ului.
Dincolo… sunt eu.
Sau poate nimic.

PRUNC

Pruncul zidit în sunet de război,
prunc explodat în preajma noastră
de mii de ori,
prunc schilodit de anotimpul morţii,
vândut pe câţiva bani –
prunc fericit,
prunc ce trăieşti în noi!

Prunc orbital,
Lumină-nvăluindă,
picior de stea
azi desfăcându-şi pleoapa,
Prunc alb al zilei de apoi,
Pruncul Dintâi,
Cel dincolo de noi...

Mai vino înc-odată
să te apăr!
Ieri am murit, dar vin să-ţi fac drum,
păcatul să ni-l iei până la capăt
şi-n geană zâmbetul mântuitor să-ţi pui.

CONTEMPLAȚIE

Între noapte şi zi,
am aflat o tăcere
mai adâncă decât mine.
Între noapte şi zi,
iarna a-nmugurit pe buzele mele,
printre ramuri amuţite,
în mijlocul pădurii uitate.
Încremenire albă,
frumuseţe nedescrisă de gând,
bucurie a tainei nerostite.
Între noapte şi zi,
m-am aflat zăpadă
pe umerii tăi,
linişte caldă în visul inimii,
trecere către *dincolo.*

IARNA

Iarna gândurilor
a troienit
Cetatea ascunsă.
Prin cele nouă porţi
au ieşit demult
lebedele îndrăgostiţilor,
trilurile iubirii.
Circul dorinţelor -
îngheţat printre jocuri uitate.
În imaculata nemişcare,
amorţită de frig,
iarna însăşi
s-a cufundat în Sine.
Adânc,
atât de adânc,
până când, iată,
n-a mai rămas
niciun anotimp!…

GÂNDURI LACUSTRE

Copacul se prelungeşte în adâncuri –
deşi se înalţă, umbra lui dă iluzia curgerii.
Vertical sau orizontal,
el este egal cu sine.
Că mă înalţ sau mă cobor,
că plâng sau râd,
că sufăr sau îmi savurez fericirea,
sunt eu – acelaşi eu…
Punctele cardinale ne absorb, fără să ştim,
iluziile – acelaşi copac, acelaşi eu,
dincolo de realitatea aparentă a devenirii.
Mă-ntrebi ce substanţă are această vrajă, acest mister?

PSALM

Mângâi Numele Tău, Doamne,
Numele Tău scris,
căci altfel nu ştiu cum.
Mângâi vorbele şi tăcerile despre Tine,
căci altfel nu ştiu cum.
Mă mângâi.
Eşti... *Tu*?

OGLINDIRI

Între gândurile noastre au alunecat gheţari.
Nu ne-am mai recunoscut,
nu mai ştiam cine suntem.
Adormeam pe bancheta cu „adevăruri“,
întunecaţi şi rătăciţi,
şi nu vedeam cum inimile
ne amorţesc în îndoială şi frică.
În această zbatere,
în numele iubirii,
ne uram,
în numele libertăţii,
ne puneam cătuşe sufletului.
Dar într-o zi, sfărmaţi şi obosiţi,
ne-am văzut mai goi ca niciodată:
ne luptam fiecare cu sinele.

ÎNGENUNCHERE

suntem atât de săraci
încât ne vom vinde
aerul din jur
vom încerca să trăim
cu o porţie redusă
(cât ne va mai fi dat
să trăim)
atât de săraci suntem
încât şi Dumnezeu a coborât
înainte de timp de pe cruce
să facă un miracol
dar l-au închis repede şi pe El

fă un miracol,
fă un miracol,
îi strig de câţiva zeci de ani
de câteva mii de ani
dar Domnul are un căluş în gură,
are nevoie şi El de un miracol
şopârlele imperiale îşi împart sfidător
ce-a mai rămas:
„ - Un centimetru cub de aer! E-al nostru!“

popor de tâmpiţi
nu vezi că eşti închis dinainte de-a te naşte
în cuşca hienelor împărţindu-şi rapace
mădularele tale viitoare

nu mai pot să respir
nu ne mai ajunge aerul,
atât vă mai cerem
de 23 de ani vă cerem
daţi-ne aerul înapoi!

MANIFEST

A apus epoca romanticilor!
Trebuie să ne-adaptăm
la bube şi jeg,
la vomă şi plâns,
la lepră şi urlet de frunză ucisă,
să bem din poşirca
fast-food-ului tern,
o halcă strigândă -
un zbucium... etern.
Să fim mai moderni:
să smulgem plăceri
din gropi de gunoaie,
din spumă de trup
şi-n hohote-viermi
pe hoţi s-adorăm,
iar noi, pui-năpârci,
alături să stăm.
Romantic? Eşti prost!
Fii trendy, fii cool!
Fii brută, fii star!
Eşti „super“ - eşti nul!

ÎNVIERE

La hotarele ţării noastre
este *ţara mea*,
mai tristă şi mai adevărată decât mine,
decât tine.
Este fiica noastră îngheţată
în gerul gândului încercuit de-o seceră,
este anafură sfărmată sub talpa bocancilor,
sare pe rănile fiilor noştri duşi în uitare.
La hotarele ţării tale este o cruce
pe care nu vrei s-o ştii,
nu vrei s-o porţi,
este un Christ pe care l-ai mai răstignit cândva,
prin *nepăsare*, prin *neauzire*, prin *neiubire*.
La hotarele ţării noastre ne plânge mama,
pe care n-o lăsăm să ne intre în casă,
şi tatăl,
îngenunchiaţi
în sârmă ghimpată şi moarte.
Să-ntindem mâna dincolo, şi inima,
cât mai putem, cât încă suntem vii,
ca Prutul să nu fie Styx
şi înviata ţară,
cu moartea pre moarte călcând,
să iasă
de sub Imperiul Infernului!

ÎNĂUNTRU

Ieşim dintr-o viaţă în alta –
uşi se închid,
se deschid.
Ropotele spectatorilor se şterg
sau ne asurzesc iar şi iar.
Opreşte-te!
Doar înăuntru este scăparea
din labirint!
Câte iluzii mai vrei
şi-n câte iluzii te vei mai zbate?
Opreşte-te!
Deschide-te!
Realitate!

POETUL

Deşi are haine
cârpite,
inima lui e somptuos înveşmântată
în iubire şi puritate.
Tălpile lui strălucesc
prin găurile bocancilor.
Măştile gândurilor
nu-l ating.
Deşi trăieşte cu noi,
el nu e cu noi.
Deşi are simţuri ca noi,
el simte altfel.
Cu palmele prinde albul norilor,
Cu ochii devine frumuseţe a florilor,
Cu nările se transformă în cetini de brazi,
Cu buzele gustă apele tari şi focul.
Poetul este locul
Unde cântă Dumnezeu.

poesis

Ion Maria

toate sunt daruri

toate sunt daruri
chiar si clipele acestea când
meteoritul se apropie vertiginos
de pământ
şi omenirea îşi trăieşte
(poate) ultimele zile
toate sunt daruri chiar
şi iubirile pierdute
ori zilele când mai mult
ai scris decât ai mâncat
toate sunt daruri şi trebuie
să le primim cu dragoste
chiar dacă fiecare secundă
(despărţit de iubita ta)
iţi pare un cuţit în inimă
Dumnezeu ne dă ce are el
mai bun (ca un bătrân
înţelept ce este) numai noi
ca nişte copii ne jucăm
cu stelele şi bomba atomică
şi nu-l înţelegem şi l-am trage
de barbă pentru multele necazuri
pe care le primim
fără bucurie când ele
sunt daruri
viaţa e un spectacol
să fim fericiţi asemeni
fluturelui ce nu trăieşte
decât o zi
toate sunt daruri şi omul
nu este decât un cântec
pe muzica lui
întreg universul
dansează

ion munte frumos

ce ar fi putut să tipărească
ion munte frumos
depre oraşul meu
(ce se întretaie cu toate
oraşele posibile)
că întrezărim locuitori care
trăiesc printre noi
dar suntem obligaţi să-i
nevedem să-i neauzim
că tristeţea fiecărui locuitor
nu se aseamănă cu tristeţea
din alte oraşe
şi totuşi oraşul meu poate fi
şi vesel doar are mai mulţi
poeţi şi actori ba chiar şi critici
literari (ei nu prea ştiu de poeţii
din oraş dar se îneacă împreună
în aceleaşi bălţi beau
pe la aceleaşi restaurante
dar nu se întâlnesc niciodată
poetul nu se întâneşte în mod
real cu cei care scriu despre el
însă asta face parte din alt
roman)
ce ar fi putut să tipărească ion
munte frumos despre oraşul meu
în cartea lui celebră ce are
pe pagină fix 42 de rânduri?
că oraşul există că se întrepătunde
cu alt oraş (cel posibil) că eu
trăiesc în el deşi nimeni
nu mă ştie?

legile fizicii

au fost stele multe în sufletul meu
de la pitice albe la uriaşe roşii
stele galbene (banale) şi stele neutronice
dar şi stele de fier (moarte)
între toate stelele doar tu ai fost
supernova ce mi-a bulversat
universul sufletului l-ai atras
într-o singularitate de unde
nu mai poate ieşi a rămas blocat
în orizontul evenimentelor
şi retrăiesc (iar şi iar) întâlnirea
şi despărţirea noastră
numai tantal ori sisif mai ştiu
prin ce chinuri trec
orice femeie naşte un cosmos
o ordine perfectă în lume
chiar şi atunci când ne părăseşte
frumuseţea rămâne o bucurie
eternă
şi totuşi au fost şi alte stele
în sufletul meu ba chiar
şi galaxii (uneori) însă numai tu
rămâi supernova ce mi-a distrus
liniştea universului meu sufletesc
şi mai închis (pentru totdeauna)
în legile fizicii şi ale disperării
şi nimic nu va mai fi
cum a fost
oricât ar mai da Dumnezeu
cu zarul

lumea e un film

lumea e un film regizat de mine
(în vis) aşa că tu joci în toate
filmele din univers
eşti toate reginele şi personajele
feminine din cărţi
şi pentru că nu eşti lângă mine
(în viaţa reală) în filmul meu
eşti peste tot de aici
până în alte planete
în mările şi oceanele lumii
în nori şi în ploaie
eşti statuile din vechime
zeiţă în templele hinduse
idol în africa
ori masă de sacrificiu
în marele imperiu mayaş
pentru că lumea nu este
cum ar trebui să fie
eu proiectez un film
(în mintea mea) în care
toate se orânduiesc
aşa cum trebuie
şi aşa cum vreau
eu să fie

să iubeşti

cât de mult să iubeşti
o femeie perfectă
de care doar în basme
ai mai auzit
ori doar în filme ai mai
văzut?
mădălina ori sunita
orice nume ar avea
(sau toate numele pământului)
merită să fie iubită
chiar dacă nu o s-o mai
întâlneşti decât în trecut
sau în viitor
(în fresce sau în romane)
nu pentru asta sunt făcuţi
oamenii: să trăiască suferind
pentru iubire?
orice femeie este (în felul ei)
perfectă căci de la eva
Dumnezeu a făcut toate
femeile perfecte
iar bărbaţilor le-a fost dată
o inimă să poată suferi
pentru ele

ar trebui

ar trebui să văd marea mediterană
să ajung în grecia sau în italia
ţări unde spiritul s-a înălţat
ca o rachetă în cer
şi a rămas acolo
ar trebui să traversez toate
mările pământului ca o corabie
beată
ar trebui să trăiesc pe lumină
chiar dacă numai noaptea
scriu
ar trebui ca tu să-mi fii aproape
ca stâlp al casei
donjonul cetăţii sufletului
ar trebui să zbor printre stele
aşa cum o fac (de fapt) când
scriu şi sunt cosmonaut ce
încearcă să cunoască lumea
lui Dumnezeu
lume pe care nici El
nu o cunoaşte bine
şi doar poeţii şi nebunii
o pot aproxima
ar trebui să visez mai mult
să ajung alături de tine
sau în atlantida ori în cetatea
uitată kadath
dacă nu în oraşele din bas lag
aşa cum inima mea a ajuns
în toate lumile alternative
căutându-te pe tine pedeapsa mea
speranţa mea durerea mea
cuiul din crucea care mă face
om

ultimul poem

care va fi ultimul poem
scris de Dumnezeu
poemul ce va da foc
universului
precum nero
ori prin el vom afla
toate adevărurile
ale omului
şi ale Domnului?

care va fi ultimul poem
scris de Dumnezeu
să fie un nou om
îngeri şi diavoli noi
(mai buni mai performanţi)
ori se va anunţa
o refacere a lumii
în altă rimă
în alt ritm
cu altă cadenţă
dupa ce Domnul
va învăţa să fie
un mai bun poet?

numai tantal ori sisif mai ştiu

prin ce chinuri trec

orice femeie naşte un cosmos

o ordine perfectă în lume

chiar şi atunci când ne părăseşte

frumuseţea rămâne o bucurie

eternă

şi totuşi au fost şi alte stele

în sufletul meu ba chiar

şi galaxii (uneori) însă numai tu

rămâi supernova ce mi-a distrus

liniştea universului meu sufletesc

şi mai închis (pentru totdeauna)

în legile fizicii şi ale disperării

poesis

Dimpreună amicii mei, o droaie,

Zburat-au – parcă-ar fi fost, şapte, opt,

Ori, exclus nu e, – chiar suta-ntreagă!

După aia, am şi suspinat.

Ne oglindea nimicu-autoritar.

Duhul norilor, purtând cojoace,

Ne reflecta, şi trist şi deformat.

Erau vremi de cinice vânzări,

Când se vorbea doar cu: „Îmi dai, îţi dau”.

Azi, cupa cea cu vise li-i vărsată.

Din poezia lumii

Velimir HLEBNIKOV (1885 – 1922)

Se naşte în tabăra Hanskaia stavka (Reşedinţa hanului), parte componentă a localităţii (ulusului) Derbetul Mic, judeţul Cernoiarsk, gubernia Astrahany, în stepa populată de calmuci-nomazi care profesau lamaismul, unde se răsfiră braţele Volgii ce se varsă în Marea Caspică. Tatăl, Vladimir Alekseievici, era savant în ştiinţele naturale, ornitolog; mama, Ekaterina Nikolaievna (n. Verbitskaia), absolvise facultatea de istorie, fiind iniţiată în literatură, muzică şi pictură. La vârsta de 4 ani, Viktor deja citeşte în limbile rusă şi franceză. Prima sa poezie care s-a păstrat, *Ce-mi cânţi tu mie, pasăre din colivie?* datează din 1897. Peste un an, este înscris în clasa a 3-a a liceului din Simbirsk. Studiile liceale le termină la Kazan, după care se înscrie la Facultatea de Fizică şi Matematică a Universităţii din acest oraş. Peste un an, se transferă la secţia de ştiinţe naturale. Debutul în presă (1904) şi-l face în revista *Buletinul vieţii studenţeşti*, publicând lucrarea *Încercare asupra unei noţiuni din ştiinţele naturii.* Anul următor, împreună cu fratele mai mare Aleksandr întreprinde o expediţie în Ural. Ca participant la o demonstraţie de protest studenţească este arestat şi ţinut în detenţie o lună de zile (1906). Deşi scria de mai mult timp proză, poezie, abia în 1908 debutează ca autor de beletristică, în revista *Vesna* (*Primăvara*), unde publică un fragment din nuvela *Ispitirea păcătosului.* Sănătatea sa dă primele semne de îngrijorare. Împreună cu familia pleacă în Crimeea. Toamna, se înscrie la anul trei al Facultăţii de Fizică şi Matematică a Universităţii din Petersburg. În 1909 se transferă la Facultatea de Orientalistică, Secţia Sanscrită, după care se înscrie la Facultatea de Istorie-Slavistică-Filologie a aceleiaşi instituţii. Începe să frecventeze mediul literar al simboliştilor grupaţi în jurul revistei *Apollon*, unde V. Ivanov îl rebotează în Velimir (Principele lumii), prenume-pseudonim cu care îşi va semna opera. În 1910 debutează editorial ca poet în volumul colectiv *Atelierul simboliştilor*. În 1911 este exmatriculat de la Universitate pentru nefrecventarea cursurilor şi neachitarea taxei de studii. Îi expediază lui A. Narîşkin, membru în guvernul rus, lucrarea *Schiţă asupra modelului de prezicere a viitorului*, în care era prevăzută „o cădere de stat” în 1917, vizând, bineînţeles, Rusia. La Herson, îi apare prima carte, *Magistrul şi discipolul* (1912). Peste alţi doi ani, în acelaşi oraş editează volumul *Creaţii* ce include lucrări din anii 1907–1910, iar la Petersburg A. Krucionîh îi publică placheta *Versuri*. Din acest an, în creaţia lui V. Hlebnikov începe o perioadă de trecere care durează până în 1917. În 1916 e înrolat în armată şi trimis la Ţariţîn. La Rostov-pe-Don, în prezenţa sa, i se joacă piesa *Greşeala morţii*. De aici încolo, călătoreşte mult, inclusiv în Persia şi Caucaz. În pofida pericolelor războiului civil, a foamei şi mizeriilor de tot soiul, călătoreşte prin Ucraina şi sudul Rusiei. Face în mod repetat tifos, de două ori este arestat, bănuit şi de albi, şi de roşii de-a fi spion. Poartă cu sine o faţă de pernă plină cu manuscrise, multe din care le pierde. La 28 iunie 1922, grav bolnav, Velimir Hlebnikov se stinge în localitatea Santalovo din gubernia Nijni-Novgorod.

Traducere şi prezentare de LEO BUTNARU

(Cunună comună)

Desluşit, văd Racul, Capricornul
Şi orice zodie îmi pare-o scoică
În care perla este chiar cea
Ce mie unuia îmi cam lipseşte.
În foşnet fredonat mărşăluieşte, parcă,
Un ritmic sunet, ca şi cum un „C(e)”
Care-mi dă impresia că, iată,
Cu valul – marea, fruntea – cu-ngândurarea
Ar fi-n rudenie. Pe calea laptelui
Ici-colo, vin femei. Drăguţ cotidian
Banal umple-nnoptarea-n care
Chiar şi mormântul ar putea iubi...
Şi vinul înserării
Şi femei de seară – împreună
Se-mpletesc în singura cunună
Fratele mezin al căreia sunt eu. *1908*

(Ca un fugar...)

Cu murmur, cu şuier, cu lărmuire
Păsările deja nu se mai înalţă.
Ca o fremătătoare desfrunzire
Ele nu-şi iau zborul-n fiece dimineaţă.
Cândva, penele tainic se aţineau-evantai
După nori ca o aripă mare de ceaţă.
Fugar al ştiinţei făţărniciei,
Eu norului îi treceam pieziş prin faţă.
1908-1909

(Entimemă)

Elefanţii se izbeau cu colţii astfel, încât
Fildeşul lor părea pietre albe în
Mâinile sculptorului.
Cerbii îşi încâlciră coarnele astfel, de părea
Că i-ar fi împreunat o-mperechere ancestrală
Cu patimi mutuale şi infidelităţi.
Râurile se vărsau în mare astfel,
De-ai fi crezut că braţul unuia îl strânge
Pe celălalt de gât. *1910-1911*

Ironic, revăzându-ne

Văzându-te-asaltată de cuvinte
Pătimaşe, te-ai retras mirată,
Zâmbind cu-aplomb. Şi doar luai aminte
Dezamăgită că erai frustrată.
Într-adevăr, cu bleagă îndrăzneală
I se cerea împărătesei darul.
Dar te-am schimbat cu soarta mea banală.
Tu-mi cercetezi cadavrul, azi, hilarul.
1912

(Stăpânirea pământului i-i menită)

Legea scrânciobului cere
Să ai încălţări ba mari, ba strâmte.
Uneori noaptea, alteori ziua te-arăţi îngăduitor,
În timp ce stăpânirea pământului i-i menită ba omului, ba rinocerului. *1912*

(Dezgolindu-ţi inima)

Când peste verdele pădurii răsar coarnele de cerb,
Ele seamănă unui copac uscat. Când
Inima-ţi noptoasă-o dezgoleşti în cuvinte,
Se vorobeşte: ce nebun superb... *1912*

Cifrele

Vă privesc îndelung, scrutător, o, cifrelor,
Până prindeţi a-mi părea întrupate-n fiare*, în pieile lor,
Cu braţul sprijinindu-se de tulpinile stejarilor dezrădăcinaţi.
Voi dăruiţi comunitatea dintre mişcarea şerpuită-a
Coloanei vertebrale a universului şi dansul libelulei,
Voi permiteţi a înţelege veacurile ca pe dinţii
unui hohot de râs fulgerat.
Acum, ca nişte obiecte, mi s-au dilatat pupilele,
Spre-a afla ce ajunge Eul când deîmpărţitul i-i Unitatea. *1912*

**Fiară – în* Apocalipsă, *„cifra-fiară” 666 anunţă sosirea Antihristului.*

(Cruţaţi-mă cât de cât)

Cer înăbuşitor, mirosind a uger şi sineală.
O, îndrăgiţi-mă, iubiţi-mă, cruţaţi-mă cât de cât!
Şi aşa ca şi cum m-aş revărsa din propriul sine,
Din voi; şi aşa de stepă şi răchite sunt răstignit. *1912*

(Derutat şi curios)

... În discuţie uşor duplicitară
Temerarul camarad al măceşului străluci
Ca faţetele pietrei de preţ.
Fără a-i şti bănuitului dezlegarea tainei,
Îmi îndepărtai zgomotos jeţul,
Gândindu-mă la-nvolburările mării.
O, candid, viclean taifas,
Asemeni la ghicirea-n cafea şi caligrafie
Priveam derutat şi curios
Profunzimile hârtiei,
Adâncul pâlpâitor al luminii ochilor.

Cântecul celui sfios

Pe faţa aspră-a lespezii de piatră
Văzui din cetinişuri scuturate
Ace negre. Şi mi-am zis atunci
Că nu există mână mai osoasă
Care în poarta sorţii mele-ar bate.
Nu-i prea devreme? Ori, cumva ciudat,
Să vină pe-nserat âst braţ ciontos
Şi, generos, să ne umple cămara
Cu praf măşcat de stele, scânteios... *1913*

(Rânduire)

Ani şi oameni şi popoare
Se perindă-n zor de clipă
Ca o apă în risipă.
Stele în oglinzi neclare
Sunt năvod, noi – peşti, stridii,
Zeii – duhuri măslinii. *1915*

(Izvoade)

Nici firave nipone umbre june,
Nici melodioase zeiţe hindustane
Nu pot suna a mai îngropăciune
Ca ale serii, ultime, consoane.
Prin faţa morţii, prea grăbit şi altfel,
Trece de iznoavă viaţa-n vechi canoane
Ce-i noimă sumbră, cauză şi zel
În dansul morţii şi-ale şanselor izvoade.
1915

(Dar încotro?)

Dimpreună-amicii mei, o droaie,
Zburat-au – parcă-ar fi fost, şapte, opt,
Ori, exclus nu e, – chiar suta-ntreagă!
După aia, am şi suspinat.
Ne oglindea nimicu-autoritar.
Duhul norilor, purtând cojoace,
Ne reflecta, şi trist şi deformat.
Erau vremi de cinice vânzări,
Când se vorbea doar cu: „Îmi dai, îţi dau”.
Azi, cupa cea cu vise li-i vărsată.
Zbor fatal al sutei de prieteni!
Iar, când treceţi pe cărarea care
De valeriană-i potopită,
Chiar o fi să întrebaţi: „Dar, doamne,
încotro zburau?” *1916*

(Poate că...)

Poate că eu crescui ca idolul de tuci
Pe-ntins de stepă, în pupila cerului.
Ceilalţi sunt bântuiţi de duhul fiarelor.
Sau poate nu-s decât o scriitură, zic,
Palidă, abia citeaţă pe
Graalul altor spaţii, altor suferinţi.
1916-1917

traduceri

Petru Pistol

Însemnări la liziera cuvântului de putere

În cadrul proiectului „*Valorificarea identităților culturale în procesele globale*”, lucrarea *Mentalități, retorică și imaginar în secolul al XVIII-lea românesc. Cărțile de blestem* prezintă, în formulă structurantă, rezultatele cercetării despre *blestem*, în expresia lui cultă ori populară, relaționat normei juridice.

Lucrarea apare la Editura Muzeului Național al Literaturii Române, în Colecția *AULA MAGNA*. Conducătorul științific al acestui *proiect prioritar al cercetării academice românești* este un nume notoriu în cultură: Academician Răzvan Theodorescu. Literatura română veche recunoaște în numele autoarei Laura-Eveline Bădescu slujitorul fidel[1], recomandând-o cvadruplei exigențe: vocație, știință de carte, pasiune, tenacitate.

Se pare că proferarea blestemului a început odată cu deprinderea omului de a purta armele cu două tăișuri: de apărare și de atac. Calitățile justițiare și de protecție îndrituiesc îndelunga lui exersare. O imersiune în „avatarurile istorice” ale practicii blestemului conduce, mai adânc de *Deuteronom*, la cea dintâi atestare, în spațiul mesopotamian, în mileniul al III-lea *a. Hr.* (v.*Repere diacronice* în capitolul al II-lea al lucrării.) Dar și acolo, prezența lui în formă standardizată deja presupune o exersare cu mult anterioară.[2] Formule vechi ale blestemului, stereotipia lui specializată vor fi preluate de creștinism „cu modificări minimale”, cu „asimilări de noi sintagme”, în contextualizări analoge.

Ambiționând normativul, constanta etică și juridică a vieții în societate, motivându-și așadar „dimensiunea instituțională”, blestemul a fost asimilat și adjudecat jurisdicției.

În încrengătura seculară a maledicției („În termenii dreptului canonic, maledicția acoperă generic conceptele blestem, anatemă, afurisenie”. V.p.55, dar și delimitarea *carte de blestem* versus *carte de maledicție* de la p. 107) autoarea descifrează „evoluția dinspre actul de magie lingvistică spre documentul cu valoare juridică” (p. 123).

Venind cu un „palmares juridico-administrativ incontestabil”, blestemul (maledicția) afirmă ab initio un limbaj specializat, de parcă s-ar fi născut, ca toate limbajele mari[3] gata înarmat, precum zeița în armură din capul tatălui său. Oricum, blestemul nu pierde niciodată ocazia în a-și revendica o descendență sacră, un pilastru de sacralitate în proximitatea căruia se împletește frânghia de cuvinte cu aură magică[4].

Societatea românească „revendică relativ târziu necesitatea unei producții autohtone de opusuri încadrabile dreptului scris” (p.54). Codului de legi din Apusul Europei îi corespundea în Principate o diplomație cutumiară, dar și maledicțiunea, dreptul întreținându-se și din suflul spasmodic al blestemului. Maledicțiunea, proliferând în secolul al XVIII-lea, va dobândi statut de *document juridic*; în justiția laică însă, jurământul va câștiga întâietate, excedând maledicțiunea. În evoluția dreptului românesc s-a renunțat treptat la elementul bisericesc și cutumiar, păstrându-se însă partea de ornament „cu impact asupra mentalității românești”. De pildă, la concurența dintre *cartea de blestem* și cea de *jurământ*, cea de a doua, adaptându-se ca procedură, „a supraviețuit până astăzi în cadrul oficial” (p.91).

Consacrată demersului științific, într-un limbaj specializat, cartea abundă în delimitări riguroase, evaluări, taxonomii specifice universului de discurs. Cuvintele sunt zidite, nu însăilate, nu dai peste o vocabulă căreia să-i găsești o mai bună poziționare, relaționare contextuală.

Incitantă este „înștiințarea” care ne întâmpină la pagina a doua a cărții: „Punctele de vedere exprimate în lucrare aparțin autorului și nu angajează Comisia Europeană și Academia Română, beneficiara proiectului”.

Gândim: ni se propune oare un demers rebel? Cu atât mai bine – zicem – dacă va fi fundamentat științific, lectorul mileniului în curs fiind echipat aseptic, imperturbabil la agresivitatea maledicției, la genunea cu care aceasta îl ispitește. Căci lectorul nu înțelege exact precauția protocolară în exces a autoarei în a nu deranja confortul academic mentalitar, nu găsește ușor *capetele* cu pricina. Unul dintre acestea ar fi: „Astfel de documente” (țintuite în blestem, n.n., P.P.) ilustrează doar parțial această țară ce a contribuit la alcătuirea unui imaginar violent al românilor” (p.92). Este cât se poate de firesc ca, într-o lume antrenată în tornada violențelor, într-o vreme când „moartea este odihna săracului”, imaginarul s-o urmeze. Aproximările de față se justifică de vreme ce exonerarea de blestem este privită cu satisfacție: „…aceste dezlegări de blesteme ne apar ca marcaje ale unei justiții cutumiare practicată cu sârguință (lăudabilă) de preoții ortodocși” (p.96). Discursul consemnează aserțiuni incriminatoare: „…refuzul înhumării a străbătut veacuri și civilizații marcând puternic sensibilitatea populară, căci era semn de început al monstruosului și bestialității ce nu putea genera la nivel superior decât o răzvrătire împotriva condiției umane și a oricărei religii, de vreme ce supliciul despărțirii sufletului de trup era prelungit atroce” (p.146). Logica argumentării capătă valențe noi, presărând interogații ca pentru sine, dialogul cu sine însuși. Reflexivitatea glisează vădit către un climat al eventivului, de parcă exegetul și-ar tatona propriul jurământ de credință.

Lectorul s-a distanțat însă de implicațiile adânci ale blestemului. Laicizându-se, strâmtorându-se sufletește, el este vrăjit de „ambalajul” sonor, de elocuție, iar imprecația maledicției o ignoră; el nu zice ca altădată străbunul roman: *totus tremo horreoque*[5]. Sondând savant disponibilitatea artistică a domeniului de expertiză, ostracizarea sufletului, anatemizarea nu îl ating de parcă ar aparține altei lumi și nu aceleia care ne *lumește*[6]. Ce delir de afurisenie, ce literatură!, spunem astăzi, detașați și secularizați. Dar ce tremur prin oase nu numai pentru trăitorul secolului al XVIII-lea, ci și pentru cel ce citește cu luare aminte blestemul[7] și nu prin ecranare estetizantă, în gamă majoră, de tipul: *Che bella voce*![8]

Consacrată demersului științific, într-un limbaj specializat, cartea abundă în delimitări riguroase, evaluări, taxonomii specifice universului de discurs. Cuvintele sunt zidite, nu însăilate, nu dai peste o vocabulă căreia să-i găsești o mai bună poziționare, relaționare contextuală.

Note:

1 Vezi, minimum, … *și au scris carte … Eseu asupra epistolei medievale în literatura română*, Ars docendi, 2003.

2 Și, în același timp, demonstrează cât de neschimbați suntem în determinantele noastre umane și spirituale.

3 limbajul filosofic, spre exemplu, spune Gheorghe Vlăduțescu.

4 În sintagma *sacralitatea blestemului* vocabula primă poartă cele două înțelesuri ale etimonului latin: „sfânt”, *sacrae aedes* – „lăcașul sfânt al zeului”, „templu”, dar și „nelegiuit, blestemat”, *sacer esto* – „blestemat să fie”, se spunea despre fiul care-și lovea părintele.

5 „mă cutremur tot și mă îngrozesc”.

6 Naum Râmniceanu: „face să se lumească psalmii cei aprigi”.

7 Iată un exemplu, un „biet” exemplu: „Fie ca trupurile lor să fie blestemate. Să le fie blestemat capul și mintea. Să le fie blestemați ochii și frunțile. Să le fie blestemate urechile și nasurile. Să fie blestemați pe câmpuri și pășuni. Să fie blestemați în gură și în gât, blestemați în piept și în inimă, blestemați în burtă, blestemați în sânge, blestemați în mâini și picioare și în fiecare din membrele lor. Să fie blestemați atunci când intră și ies. Să fie blestemați în orașe și palate. Să fie blestemați pe străzi și în piețe. Să fie blestemați când dorm și când sunt treji, când pleacă și când se întorc, când mănâncă și beau, când vorbesc și când tac. Să fie blestemați pretutindeni și tot timpul” (p.72).

8 Exclamă entuziasmat de terifianta canonadă „ideologul adaptării”, protejat de iadul din afara tranșeelor în care se cuibărește.

Festivalul Național de Literatură „Marin Preda” Ediția a XIV-a, 25-26 septembrie 2014

Consiliul Județean Teleorman și Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman, în parteneriat cu Direcția Județeană pentru Cultură Telorman și revistele: „Luceafărul de dimineață”, „Argeș”, „Bucureștiul literar și artistic”, „Litere”, „Pro Saeculum” și „Caligraf”, organizează **Festivalul Național de Literatură „Marin Preda”**, ediția a XIV-a, ale cărui manifestări finale se vor desfășura în zilele de 25 și 26 septembrie 2014, la Alexandria și la Siliștea Gumești.

Festivalul își propune să descopere și să promoveze prozatori de talent, care nu au debutat în volum. Concurenții vor trimite ***1-3 proze scurte***, care pot avea în total 20 pagini. Vor fi acordate următoarele premii:

- ***Premiul „Marin Preda”*** și Premiul Revistei „Luceafărul de dimineață” (în valoare de 900 lei);
- ***Premiul I*** și Premiul Revistei „Argeș” (în valoare de 700 lei);
- ***Premiul al II-lea*** și Premiul Revistei „Bucureștiul literar și artistic” (în valoare de 600 lei);
- ***Premiul al II-lea*** și Premiul Revistei „Litere” (în valoare de 600 lei) ;
- ***Premiul al III-lea*** și Premiul Revistei „Pro Saeculum” (în valoare de 500 lei);
- ***Premiul a III-lea*** și Premiul Revistei „Caligraf” (în valoare de 500 lei).

Prozele scurte premiate vor fi incluse într-un volum, ce va fi lansat în cadrul manifestărilor finale ale festivalului; de asemenea, vor fi publicate de revistele partenere.

Concurenții vor trimite prozele scurte pe suport de hârtie, culese cu font 12 (Normal, Times New Roman, 1.5 Space), ***în câte 7 (șapte) exemplare***, semnate cu un scurt motto, același motto figurând și pe un plic însoțitor, în care va fi introdusă o fișă cu datele de identificare ale autorului: numele și prenumele, data și localitatea nașterii, adresa poștală, adresa de e-mail și numărul de telefon mobil, precum și un CD cu textele trimise, inscripționat cu același motto.

Lucrările pentru concurs vor fi trimise, ***până la data de 5 august 2014***, pe adresa: ***Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Teleorman***, str. Ion Creangă, nr. 52-54, 140056 – mn. Alexandria, jud. Teleorman, cu mențiunea „pentru concurs”.

Mircea Bârsilă

Orele de mâhnire

Noul volum de poezii al lui *Eugen Suciu,* publicat la editura *Tracus Arte* (2013), este intitulat **Țeasta.** Justificarea acestui titlu laconic și enigmatic o aflăm în poemul *Prin sălcii*: ,,poemul nu umblă prin târguri/umblă prin **țeasta** tăcută/acolo unde pulsează/perfecțiunea ironică a umbrei/umbra cu tabieturile ei;/umbra cu apucături metafizice/la amiază''(s.n.). Așadar, țeasta este locul în care viețuiește poemul, bucurându-se de înrudirea sa cu umbra, întrucât *scrierea* are înțelesul de *umbră a trăirii*.

Volumul este alcătuit din două cicluri: *Aromă și ticuri* și *Frica și cuvintele.* Dacă poeziile din primul ciclu, înzestrate cu nuanțe autobiografice, amintesc sub mai multe aspecte de tipul de expresivitate a celor din etapa de până la **Motanul** (Editura Cartea Românească, 2011), cele din cel de-al doilea ciclu – cu un titlu existențialist – se caracterizează prin grija autorului de a concentra discursul spre a oglindi cu maximă fidelitate crisparea interioară, starea de exil interior asumată ca ,,infracțiune'' existențială.

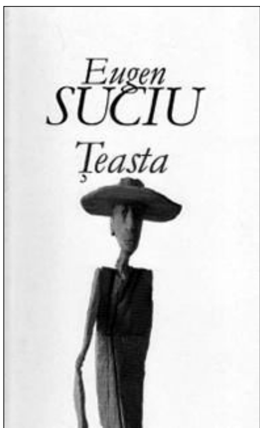
Cele două cicluri au în comun – între altele – o severă disciplină a discursului și o stare afectivă ce lasă impresia că textele au fost elaborate în orele de mâhnire ale autorului, marcate de o mare combustie lăuntrică. Este vorba de acele ore în care *cerebraliatatea* (luciditatea – convențională, apolinică), dependentă de motivul *creierului* și cel al *țestei,* decade la statutul de ,,calfă de mântuială'' a unei amare pofte de plâns generate de felurite încercări cu valențe metafizice: ,,calfă de mântuială/a unei pofte de plâns/creierul meu se prelinge ca fumul papal/deprins/cu această exigență imprevizibilă/mă mulțumesc să-i iau zodiacului vorba din/gură/și/să răsucesc încet cheia/sunt singur/vei crede că ți-am șoptit te iubesc/de fapt/n-am mai plâns din copilărie'' (*Bernis – aprindere de plămâni*). Noutatea poeziilor din primul ciclu constă într-o deschidere mai mare, acum, spre frământarea interioară, precum în acest autoportret (,,Cunosc un calorifer posac./Pe mine nu mă vizitează/ decât poezia și spaima.//La 60 de ani/încă mă fascinează marile teme/: iubire. ură. singurătate./ la 60 de ani/cineva în lacrimile mele/izbește cu ciocanul/păianjenul din colțul camerei/iar mă iubește cu voce tare//sunt orașul/locuit de o pisică neagră/pe care nu mai am chef s-o răsfăț//la 60 de ani/încă mai scot femeia din mânecă/fiindcă știu ce e viața mea:/70 la sută apă/și 30 la sută/ nevoia de a sufla în urechea Ofeliei/o vorbă de duh (p. 13), și într-o altfel de relaționare a atitudinii ironico-realiste, cerebrale, și a stărilor afective cu valențe grave. Copilăria, părinții (,,acu stau cu mama în casă/o ajut să scoată ușa din țâțână'' - *Apă: ce cuvânt*), melancolia (,,mă rășteam la Ofelia/ și la chipul nebun al melancoliei''), frica, plânsul, însingurarea, inclusiv însingurarea a cărei ramă este iubirea, sunt motive ce beneficiază de vocația reflexivă a poetului, care facilitează transformarea evocării și a sentimentelor în viziune poetică. În poezia *Noaptea florida tangoul*, arborele genealogic a dat, în anul acesta, ,,încă trei versuri''. Cel de al treilea este despre ,,sângele tatei pe care mama îl ține în brațe ca pe o minge uriașă'' și care, în cazul pronunțării unui cuvânt *sincer*, ,,începe să schelălăie îngrozitor'': ,,vă implor/ nu pronunțați un cuvânt sincer/fiindcă sîngele tatei/pe care mama îl ține în brațe/ca pe o minge uriașă/începe să schelălăie îngrozitor''. Această imagine – excepțională! - realizată în registrul ,,absurdului'' de tip suprarealist, cu nuanțe expresioniste, este plasată în finalul poeziei. Secvențele care preced respectiva imagine contribuie, în succesiunea lor, la amorsarea discursului care se încheie, așadar, cu o ,,explozie''. Procedeul suprarealist este utilizat și în realizarea imaginii din finalul poeziei *Gutuia,* din cel de-al doilea ciclu: ,,Azi-noapte la masa din bucătărie/am stat față în față/cu o gutuie//ne-am privit îndelung în ochi/a trebuit să-mi plec capul//ca să scap am încercat/să-i fac o aroganță motanului//nici n-a clipit//ca să scap/mi-am aruncat ochii pe fereastră// rezemată de zid/călare pe bicicletă/era urechea lui Van Gogh''. Poezia *Gutuia*, una dintre cele mai frumoase din acest volum, este reprezentativă și în ceea ce privește meșteșugul lui Eugen Suciu de a obține efecte maxime cu un număr mic de cuvinte, de a esențializa, așadar, viziunea poetică. Sub semnul verosimilului cu accente onirice, imaginația și capacitatea de a percepe concretul acționează una asupra celeilalte, în procesul de revelare a unei alte realități, transcotidiene. În constituirea ei, elementele aflate în cadrul vieții zilnice (masa din bucătărie, gutuia, motanul, fereastra, zidul) sunt transferate, pe rând, într-o altă dimensiune, prin anularea raporturilor diurne (firești) ale subiectului liric cu ele, în scopul propulsării în prim-plan a unei tulburi stări lăuntrice.

O altă poezie antologică este cea intitulată *Temperament ortografie hazard – rugbi de prințesă*: ,,Eu nu fumez nu beau/nu sunt nerușinat/zice dracul/zice rățoiul flașnetă//nu fumez și beau/zice orașul/zice pisica cerului/zice basmul negru//pe granița asta subțire/viața și cinismul/mărșăluiesc de o vreme/umăr la umăr/nerușinate/ca șușoteala peștișorilor japonezi/din bigudiurile doamnei//(de patru ierni la mine în cameră/lumina/scuipă cheaguri de sânge)/da zice îngerul da/dar uite nici poemul ăsta/nu se repede/să-ți mănânce mâinile''. Poetul lăsă cuvintele să se rotească în jurul verbului ,,zice'' și să se bucure de voluptatea sa de a fantaza. Informația închisă în paranteză, referitoare la cheagurile de sânge pe care le lasă lumina, de patru ierni, prin cameră, și mirarea îngerului generată de faptul că nici acest poem nu l-a lăsat pe autor fără mâini (!), deviază mesajul din făgașul fantezist spre unul grav ce vizează condiția deloc fericită a subiectului liric în ipostaza de poet, adică de posibilă victimă a ferocității propriilor poeme. Poemul blajin, lipsit de ferocitate, este unul nereușit? Este lipsit de ,,vitejie''? Intrebările sunt, desigur, retorice. Le întrebuințăm, totuși, spre a sublinia faptul că motivul *poemului* (slab, debil, neizbutit) și cel al *cuvintelor* au o pondere specială în acest volum, vădind obsesiile în materie de ,,ars poetica'' ale autorului: ,,Ba semăn cu Discobolul/ba cu spinarea încordată/a unui poem neizbutit''(*Niciodată nu-i bine*); ,,Înconjurate de nimic/și de spaimă/unele cuvinte/îmi par lipsite de vitejie//frica/naște halucinații/năluci care mai apoi/se încarnează/în ființa tăcută a menhirilor//când simte asta/ghionoaia/iese din bojdeuca ei/și pleacă/cu tot satul la subsuoară//rămâne o apă/care se bea singură'' (*Frica*); << poemul cel mai slab/cel mai debil/poemul cu batic/eu simt nevoia să-l resuscitez''(*Cu mâna întinsă*).

Tăgăduirea *sincerității* (,,vă implor/nu pronunțați un cuvânt sincer'') este, în poezia lui Eugen Suciu, doar o eschivă auctorială pe considerentul că sinceritatea, în poezie, a ajuns o atitudine anacronică. În fapt, poetul respinge acele aspecte care compromit adevărata sinceritate: patosul facil, revărsarea haotică (feminină!) a sensibilității și, totodată, cu expresia lui Ion Barbu, ,,poezia leneșă''. În locul spontaneității elementare este preferată spontaneitatea construită, care, cum bine se știe, este una dintre mărcile rafinamentului afectiv și intelectual. Sinceritatea pe care o promovează Eugen Suciu este distilată de două ori, în retortele reflexivității și, respectiv, în cele ale sensibilității, spre a optimiza, astfel, obținerea unui ,,mesaj omenesc'' – simplu, direct, profund și firesc. Cităm integral, spre ilustrare, două poezii cu valoare de model impecabil în orizontul poeziei scurte în care se mizează pe concentrarea mesajului: ,,Schisme tăcute/între porumbei și frunziș//în pervaz/ câteva firimituri/îi permit creierului/să se odihnească ,,în eroare''//un soare mic/venit din fântână/a pătruns în odaie//când te oprești/din plâns/ nu se mai înțelege nimic'' (*Umbra*); ,,Prea multe orgolii/în ultima vreme/mi-au ciuruit sacoul și inima//pe aleile proaspete – verzi/cu palmele îmbibate de spaimă/prea des pășesc de o vreme/în urma sicrielor//în convoi se aud voci/ ,,nu mai plânge/după tine n-o să plângă nimeni/pantofii tăi au toc?''//trei sute am dat pe ei/ și mă simt foarte bine''(*În ultima vreme*). Aceaste calități ale mesajului – firescul și profunzimea – sunt dependente de echilibrul dintre unda emotivă și luciditatea auctorială, echilibru ce exprimă, sub semnul poeziei mari în cazul de față, armonizarea celor două componente inseparabile.

Eugen Suciu este un maestru al lirismului obținut prin fuga de liricizare, prin abaterea voită de la acest proces, iar plăcerea de a-i lăsa cititorului impresia că face poezie la rece este o strategie – de factură cinică! – de abatere a atenției de la faptul că în poezia sa cerebralitatea camuflează un intens și incomod freamăt metafizic.

Sinceritatea pe care o promovează Eugen Suciu este distilată de două ori, în retortele reflexivității și, respectiv, în cele ale sensibilității, spre a optimiza, astfel, obținerea unui ,,mesaj omenesc'' – simplu, direct, profund și firesc.

cronici

Traian Gărduș – 75

În luna mai a acestui an, pe 26, trubadurul Traian Gărduș împlinește 75 de ani.

Celebrul profesor de limba engleză din Pitești este, așa cum o dovedesc volumele pe care le-a publicat, un poet remarcabil în orizontul poeziei fixe (sonetul și rondelul) și un rafinat epigramist.

De zece ani, Traian Gărduș locuiește în Canada, de unde revine, an de an la Pitești, orașul vieții sale, și în apartamentul pe care nu l-a vândut și unde, în mai multe seri, doamna Nazica, soția sa, eminentă profesoară de pian, ne-a făcut să credem adesea că, timp de o oră sau două, Viena s-a mutat la Pitești.

În timpul vacanțelor petrecute de Traian, aici, la Pitești, de-a lungul celor zece ani de ,,exil'', ne-am încumetat să scriem o carte de sonete intitulată *Sonete bahice*. Le-am scris – de obicei, noaptea – prin câteva crâșme din centrul acestei urbe: *Andrada*, *Tehnic Club*, *La Rechinu'* și *Tezeu.* Cartea va fi definitivată în noua vacanță – din iunie – a ,,canadianului''.

Anul trecut, i-am trimis lui Șerban Foarță textele din *Sonete bahice*, iar Măria Sa, prompt și, mai ales, generos, ne-a făcut cadou un sonet pe care îl vom folosi ca ,,Preambul''și pe care îl reproduc mai jos. Așadar, prima pagină a bahicelor noastre sonete este (va fi) magistrală !

M.B.

Ripostă amicală

Când ne apucă în vreo crâșmă chinu'
Imaculatei faceri, un sonet
Începe-a se ivi, cu sunet net,
În fumegaiul bombei *La Rechinu*;

Pe când el deșfășoară-se ca inul
Ariadnic, la *Tezeu*, – cam desuet
E chiar Theseus, pentru un duet
Înlabirintizat din greu de vinul

Băut… În timp ce nimfe umplu strada,
La care ne zgâim, de la *Andrada*
Sau de la *Tehnic Club*, și-am vrea, sub duș,

Ca-n filmele 3x, cu, baremi, una
Să fim acum când iese-n luciu luna,
Noi cei subscriși, Bârsilă și Gărduș.

ȘERBAN FOARȚĂ

Ultimul mohican dintre prozatorii şaizecişti ai Câmpiei Dunării

Spectacolul literaturii

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

În fond, Mihai Vişoiu este un autentic prozator şaizecist, şi asta nu doar după vârstă, dar şi după debutul în revistă. N-a avut însă destinul congenerilor săi din mănoasa câmpie (epică) a Bărăganului, adică a lui Ştefan Bănulescu, Fănuş Neagu, Constantin Ţoiu, Ion Băieşu, D. R. Popescu (mă rog, D. R. fiind mai de la vest, dar tot din câmpia română). De ce? Pentru că Vişoiu a făcut presă la cotidian judeţean, dar mai ales la *Scânteia*, cotidianul cotidianelor partidului comunist. Scria proză cu toată credinţa, dar mai ales scria zilnic la ziar, ceea ce îl recomanda public în special drept jurnalist, într-o vreme când meseria aceasta era apreciată şi temută, corespondentul *Scânteii* fiind temut de multe ori de însuşi primul secretar al judeţului. Aşa se face că Mihai Vişoiu era perceput public drept corespondentul *Scânteii* din Bărăgan, mai puţin prozator. Deşi era un autentic narator cu biografie de tip american gen Hemingway: născut în mahala ploieşteană, boxer la Galaţi, jurnalist pe teme de agricultură şi deopotrivă pe teme de sport; în manualul de jurnalism al faimosului profesor Mihai Coman, autorul nostru figurează drept exemplu şi bibliografie obligatorie la capitolele de ştire sportivă şi de reportaj de la un eveniment internaţional.

Acestea fiind circumstanţele vieţii şi carierei prozatorului Mihai Vişoiu, el publică acum, la 75 de ani, volum după volum, cu structuri diferite, tocmai aici ieşind în relief şi calităţile, ca şi minusurile autorului, dar cu – de multe ori – cam aceleaşi texte; după modelul congenerelui său Fănuş Neagu, acesta fiind de altfel prieten de-al său, cu care seamănă şi în privinţa caracterului, Vişoiu fiind un om de o mare sensibilitate pe care o ascunde, pozând în dur şi colţos, făcându-şi „autoportretul" într-un *Testament* literar şi nu numai: „…nea Mişu care nici înainte n-a fost tovarăş, nici acum domn, care a intrat în piaţă nu cu legitimaţia de ziarist, ci cu bani în buzunar, cu bună ziua, să trăieşti şi să-ţi dea Dumnezeu sănătate". Şi mai lasă vorbă fiicei sale prin acest testament de om care doreşte să fie dus la loc de veci în sicriu închis, pentru a nu putea nimeni să se laude că l-a văzut mort pe Mihai Vişoiu: „În ce priveşte pomenile, să mi le facă în continuare aşa cum mi le-am făcut în viaţă de douăzeci de ani, la azilul de bătrâni, singurul loc unde am fost aşteptat de Paşti şi de Crăciun ca unul de-al lor, care le cunoaşte suferinţele. Perverşii, jucătorii de alba-neagra să se respecte şi să nu încerce să se dea ca foşti prieteni cu nea Mişu. Mişu, Mişu cel care s-a născut pe Malu Roşu şi a zis de câte ori a ajuns în mahala bună ziua şi sărut mâna la ţigani şi români deopotrivă, îi aşteaptă pe apărătorii lui, oamenii străzii şi ai necazurilor, să scuipe lichelele care vor încerca să facă pe artiştii şi pe îndureraţii…"

Cel mai recent volum al său se numeşte *Viaţă cu lupi, bani şi moarte* (Editura *Axis Libri*, Galaţi, 2014) şi cuprinde microschiţe, povestiri şi nuvele. Ziceam de microschiţe? Ce gen este microschiţa? La Mihai Vişoiu ea este, de obicei, o proză ultrascurtă, una aforistică, în nuce. Citez una care-l caracterizează, intitulată *Noi*: „Pe toate pământurile, oamenii numără stelele. Noi, românii, feciori şi nepoţi de ciobani, cărora lupii le-au mâncat oile, le păzim să nu cadă".

Sentinţa „Stilul e omul" se potriveşte mănuşă la Mihai Vişoiu. El are darul de crea o lume autentică din doar câteva pagini sau din doar câteva fraze, cu accente orale, frust, după cum e şi el ca om, crud la suprafaţă, ultrasensibil în sine, creează o lume din câteva fraze precum marii graficieni doar din câteva linii. Proza lui este hiperrealistă, ocupând o plajă dinspre reportajul literar până la portretele de personaje reale sau articole care iniţial au fost publicate în *Flacăra* în anii'80. O scenă sau o întorsătură de cuvânt sau pur şi simplu o replică îi ajung pentru a aşterne o microschiţă cu un om autentic, dintr-o bucată, o proză fără note false, fără ipocrizii şi alte asemenea chestii dubioase şi artificiale. Pentru a-l cunoaşte mai bine pe prozator, mai citez o microschiţă, *Fără umbră*: „După ce l-a lăsat să se încheie la toţi nasturii, Sandu l-a apucat de piept şi l-a împins la perete până l-a lăsat fără umbră. Îi spunea scrăşnind: - Îţi aduci aminte, mă, ce erai? Ai uitat când împărţeam cu tine pâinea mea şi foamea ta? Când te-am lăsat în seara aceea singur, ai avut noroc că m-am întors la timp. Ospătarul striga c-a prins un hoţ. Băgaseşi în sân faţa de masă. L-am luat deoparte şi l-am rugat: „Iartă-l, nea Costică!" – fiindcă îl cunoşteam. „E amărât, n-are cearşaf. Dă-i două palme şi iartă-l". Mi-a zis să te cârpesc eu. Ştia că am făcut box şi ar fi vrut să te vadă făcând tumbe dintr-un pumn. Ţi-am dat două palme. Aşa, de ochii lumii, şi te-am scăpat. De ce mă obligi, mă, să-ţi amintesc de toate astea, acum, când mi-eşti şef?"

O secţiune importantă a cărţii o reprezintă povestirile cu boxeri. Personajele din lumea boxului sunt oameni suciţi şi imprevizibili, dar mai toţi oameni cu suflet mare, cu viaţă personală, cu îndoieli şi dureri, cu sentimente amestecate, suferind nespus că toţi căruţaşii, şoferii şi bătăuşii din mahalale îi percep şi-i aşteaptă în ring ca pe nişte brute. Preceptele boxului le repetă prozatorul ori de câte ori i se iveşte ocazia în cărţi şi-n existenţă, reguli pe care le extinde la viaţă în general: să nu-ţi loveşti adversarul pe la spate sau sub centură, să nu-l calci în picioare când e căzut, ci să mergi în colţul neutru, să nu te arunci apoi orbeşte pe el până nu-şi pune braţele lumânări (în gardă, adică), iar dacă ieşi victorios să nu spui niciodată că l-ai bătut, ci că *v-aţi* bătut.

Nu sunt de neglijat textele despre ţărani. Este adevărat că acestea sunt mai aproape de reportajul literar decât de povestire sau nuvelă. Aici, Vişoiu pune patos, e aliatul ţăranului în chinul lui milenar, îl înţelege perfect, el i-ar putea răspunde cu frusteţea ce-l caracterizează personajului din *Răscoala* lui Rebreanu: „Domnule, eu ştiu cine e ţăranul român!" Ion Băieşu, congenerul prozatorului Vişoiu, a scris cândva o povestire intitulată *Sufereau împreună*. Un bărbat tânăr devenise alcoolic şi se lupta din răsputeri să-şi învingă viciul. Promitea şi-şi promitea mereu să se lase de alcool. Iar soţia sa iubitoare era alături de el. Nu-l certa, nu-i făcea reproşuri, dar era sufleteşte alături de el în lupta aceasta. Sufereau împreună. O serie întreagă de texte despre ţărani a lui Mihai Vişoiu ar putea fi oricând strânsă sub copertele unei cărţi sub titlul *Sufereau împreună*, de data asta nu tânăr alcoolic şi tânără soţie iubitoare, ci ziarist/prozator – ţăran. Iată un fragment dintr-o proză apărută în 1986, o proză despre „conlucrarea" dintre ţărănime şi clasa muncitoare, o proză în care, şi în acei ani, Vişoiu punea accent pe uman, pe sufletesc: „A mers într-o fabrică unde directorul, un inginer tânăr, se purta cu muncitorii de parcă lucra pe moşia lui. A încercat să rezolve scrisoarea, arătându-i că trebuie să respecte democraţia socialistă. Directorul l-a ascultat ce l-a ascultat, apoi a bătut cu pumnul în masă şi i-a spus: - Mult v-a mai trebuit să învăţaţi ce este democraţia socialistă! Tu, care l-ai băgat în gospodărie pe tata cu forţa şi l-ai ameninţat că-l treci la chiaburi, ai curajul să vorbeşti de democraţie, să-mi dai mie lecţii?//Nea Mitică i-a spus că dacă tată-su nu-l asculta, el n-ar fi ajuns inginer şi acum director. Inginerul i-a râs în nas: - Te pomeneşti că vrei să-ţi şi mulţumesc! Ce, ai învăţat tu în locul meu? /…/Nea Mitică s-a ridicat şi a plecat. În drum spre oraş, că a plecat pe jos, a căzut. A căzut cum cad ostaşii de rând din linia întâi. Odată pentru totdeauna…" Numai şi acest fragment ne arată că MV nu e tezist. Cine este vinovat dintre cei doi, cap de ţărani sau director de muncitori? Ei?

Mihai Vişoiu este implicit un moralist, tot aşa, cum spuneam mai sus, dur la suprafaţă, profund uman în interior: „S-au bătut până cel mic a uitat să mai dea, iar cel mare să mai sufle./Cel mic şi-a adus aminte că sunt fraţi şi-a aflat mila./A dat să-l ridice şi i se părea mai greu decât ştia el. Acum era moale de parcă nu mai avea oase. Moliciunea asta l-a speriat. L-a luat cu frig./A strigat:/- Suntem fraţi, Petre, să nu mori, mă, avem copii!" Atmosferă care te trimite înapoi la Abel şi Cain, la Romulus şi Remus etc.

Nu sunt de neglijat textele despre ţărani. Este adevărat că acestea sunt mai aproape de reportajul literar decât de povestire sau nuvelă. Aici, Vişoiu pune patos, e aliatul ţăranului în chinul lui milenar, îl înţelege perfect, el i-ar putea răspunde cu frusteţea ce-l caracterizează personajului din *Răscoala* lui Rebreanu...

În povestirea care dă titlul volumului – *Viaţa cu lupi, bani şi moarte* – un casier cu banii de Crăciun ai muncitorilor de pe-un şantier, traversează într-o noapte o pădure într-o sanie trasă de un cal. La un moment dat, este atacat de o haită de lupi. Omul a aprins bancnotă după bancnotă, în ordine crescătoare, de la cea de o mie de lei până la cea de cinci mii, să sperie fiarele, dar până la urmă este răpus: „A treia zi de Crăciun, de Sfântul Ştefan, în locul unde-l hărtăniseră lupii, jandarmii au găsit cataramele în care ţinuse banii, tocurile cu blacheurile strălucind în soare de la bocancii pe care de doi ani îşi zicea c-o să-i schimbe, că o să-şi cumpere alţii şi multe zdrenţe. Toate cu cenuşa rămasă în urma banilor arşi". O tragedie exemplară într-o singură pagină de carte.

Dar, de departe, cea mai bună povestire din volum – dacă nu din toată opera lui Mihai Vişoiu - este *Dragoste mare cât o cruce,* povestire de dragoste din mahala, pentru care Eugen Barbu, de pildă, dacă a cunoscut-o, l-a invidiat până la moarte. Povestirea românească de dragoste din mahala perfectă? Este aceasta a lui Mihai Vişoiu.

Mihai Vişoiu este un epicureic, unul care a cunoscut viaţa în extremele ei, alegând desigur ce-l poate face fericit pe un om, este şi un tip moral, de caracter, şi, în fine, un prozator inegal, necunoscător impecabil al compoziţiei narative, dar salvat de un talent nativ ieşit din comun.

Carte nouă

IOAN BARBU
***Diavolul şi stewardesa* (19+una povestiri sub un titlu adunate)**
(Editura ROTIPO, Iaşi, 2013

Volumul bonomului publicist şi prozator de la Vâlcea nu este unitar tematic, dar este unitar stilistic şi valoric. Sunt adunate aici, „sub un titlu", povestiri document despre închisorile comuniste, proze scurte cu acţiune în mediul rural, dar şi la Paris sau America altele, unele de inspiraţie istorică, toate cu personaje aşezate, nostalgice, melancolice, în mare parte nefericite. Scriitura este una dusă la simplitatea extremă şi la maxima concentrare. Nici un cuvânt în plus, nici o lungire de poveste. Lumea e reconstituită dintr-o întâmplare aşezată în două-trei pagini. Mai trebuie menţionate condiţiile grafice de excepţie ale cărţii, de la formatul atipic, până la designul lui Valentin Piţigoi (cu textul pe două coloane) şi grafica pictorului şi graficianului Tudor Meiloiu.

lector

Aurel Sibiceanu

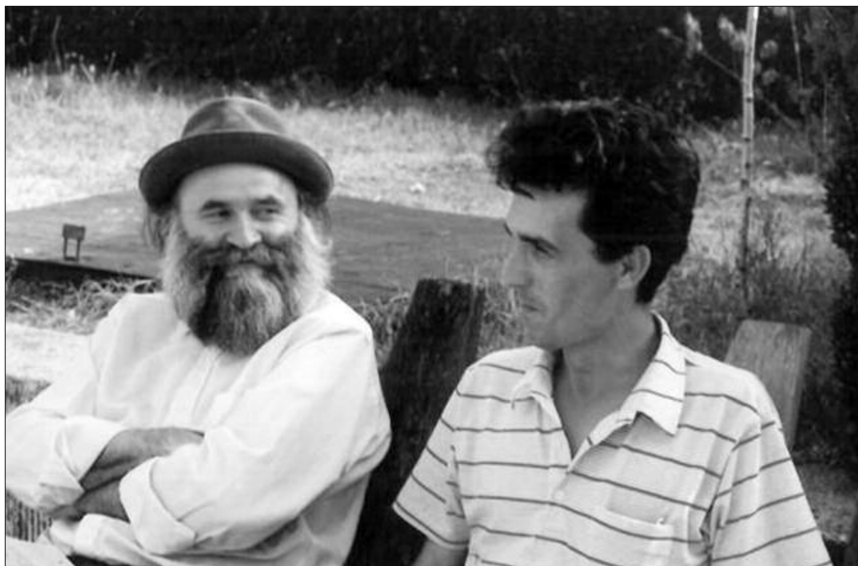

Glorioşii ani ai ratării

TRAIAN SECARA – UN PICTOR ÎN ARCADIA

Într-o viaţă întâlneşti oameni cu care te identifici atâta de mult încât îţi pare că îi ştii dintotdeauna, că ai copilărit cu ei, că ai trăit aceleaşi bucurii şi necazuri. Aşa se face că nu mai pot fixa în timp, anul în care l-am cunoscut pe Traian Secara, pictorul cu barbă uriaşă, a la Tolstoi, şi repede intrată în mitologia oraşului nostru. Să fi fost 1979, anul în care ne-am cunoscut, 1980, cine mai ştie ? Ştiu doar că l-am întâlnit pe stradă, în compania lui Tită şi Marin Tudor. Cei doi amici ai mei au făcut prezentările, apoi toţi patru am mers în biroul pictorului, la Galeria de Artă, unde lucra ca muzeograf. Iute am devenit „de-al casei", am cunoscut tot personalul Galeriei şi am fost ca o familie. Fiul meu Alexandru a copilărit cu Ionuţ, fiul doamnei Mariana Ştefan, muzeografa harnică şi mereu optimistă. Doamna Boaţă, cealaltă muzeografă, ne aducea, din când în când, plăcinte făcute în casă, ne asculta of-urile şi ne dădea sfaturi.

Traian Secară şi Titus Maxus

Cu timpul, biroul pictorului a devenit neîncăpător – mai toţi boemii notorii ai urbei ne strângeam pentru a face lecturi, pentru a discuta despre câte în lună şi stele, adesea şi gustând, cu măsură, diverse lichide beţive. Baştina lui Traian era Bihorul. După terminarea liceului, pentru scurtă vreme a fost profesor-suplinitor, apoi student al „Institutului de Arte Plastice Bucureşti", în clasa maestrului Corneliu Baba, despre care ne vorbea cu veneraţie. Om înalt de stat, bine legat şi rubicond, pictorul era şi este un om cumpătat. Mânca puţin şi fără carne, se mulţumea cu cele câteva cămăşi, cu o pereche de blugi şi câteva perechi de pantaloni şi cu două, trei sacouri. Pentru iarnă avea un mintean tradiţional, din Biharia, de lână, care-l făcea şi mai exotic!

Traian vedea în lume o eternă bucurie, avea o rezervă nebănuită şi aproape nesfârşită de încredere în oameni, cu toate că mulţi îl dezamăgiseră cu asupra de măsură. În câteva rânduri i-am şi spus că acordă prea mult credit unor inşi fără onoare, că îşi rupe timp preţios pentru oameni care nu mai pot fi recuperaţi. „Apăi, dacă-s întocmit după chipul şi asemănarea Lui Dumnezeu, dacă Fiul Său, care mi-i şi mie frate, a avut şi are puterea să-l îmbrăţişeze şi pe cel mai sordid păcătos, eu de ce n-aş avea timp şi răbdare să-l ridic pe un căzut ?" Ei, bine, o căzătură l-a lăsat fără casă şi o vreme, până ce şi-a găsit un acoperiş, l-am găzduit cu bucurie, aşa cum l-au mai găzduit şi alţi prieteni din grup. Cu timpul, mi-am dat seama că Traian trecuse prin multe; o mică parte dintre meandrele neplăcute ale vieţii mi le-a şi povestit, cu voce mâhnită, aşa cum mi-a povestit şi de istoria românilor aflaţi sub pajura bicefală austro-ungară, de silniciile a căror amintire a trecut din părinţi în copii. Nonconformismul şi aerul de naiv incurabil cred că l-au salvat pe Traian de multe ori, în relaţiile mai delicate cu instituţii ale Statului, în care viaţa l-a pus. Deşi nu deranja pe nimeni, se găseau nărozi care să-l pizmuiască şi să încerce să-l bage într-un cadru social, pentru că se purta aşa cum simţea – liber, neatârnat de vreo convenţie comunistă. Ura comunismul făţiş, fără a se teme de represalii, ca noi toţi, de altfel. Ţin minte că într-o zi, pe când ne aflam pe o terasă, un miliţian, scandalizat de părul şi bărbile noastre, ne-a atras atenţia că nu suntem în rândul lumii şi că ar fi cazul să ne ferchezuim ca tot omul. Ochii albaştri ai lui Traian au devenit metalici, l-au împresurat pe organul care aproape a paralizat. „Omule, i-a zis Traian, câtă vreme ne câştigăm pâinea cinstit, adică nu furăm şi nu ucidem, nu supărăm pe nimeni cu vorba sau cu fapta, nu ai a ne întreba pe noi de nici-unele." „Organul" a înghiţit în sec şi ne-a dat pace. Cum spuneam, pictorul nu era un gurmand, mânca doar legume, orez, cartofi şi peşte. Aşa a reuşit să cumpere mii de cărţi, din anticariat, de la persoane vârstnice şi nu numai, din librării, cărţi pe care le expedia lunar unuia dintre fraţii săi, acasă la el, în Bihor, nădăjduind, ca şi Badea Cârţan, să lumineze generaţiile viitoare. „Informaţiile din cărţi te fac liber şi responsabil de faptele tale, îţi dau ceea ce un regim totalitar îţi răpeşte." Pictorul avea în gând să mai rămână muzeograf vreo 5-10 ani, după care plănuia să ducă o viaţă bucolică în baştina sa, în Tileagdul Bihorului, să-şi muncească bruma de grădină, să picteze şi să îndrume tineretul satului spre carte. „Cândva, zicea, hidra comunistă va fi răpusă chiar de fiii ei şi aceştia nu o pot face decât dacă sunt eliberaţi lăuntric. Şi cartea este o cheie numai potrivită pentru descuiat lacătul robiei !" Îl ascultam cu plăcere, ştiam că are dreptate, deşi în acel context spusele sale păreau cu totul romantice, mai ales că le rostea ritos, preţios aproape.

Pictorul ne reamintea, adesea, că uităm de natură şi că este ca şi cum am uita de noi. Ne propunea să batem pădurile, să ascultăm păsările, să ne lăsăm în iarbă, ca să fim călătoriţi de furnici.

Traian Secara era şi este un colorist excepţional şi, deşi fusese elev al lui Baba, trăsese bine cu ochiul şi la Ciucurencu, desprinzându-se de ambii pentru a fi el însuşi. Picta păstos, din cuţit, uneori cu tubul de culoare, realizând combinaţii cromatice paralizante în frumuseţea lor. „Din studenţie folosesc multă culoare, ca materie, zicea, cu toate astea, pentru că am trăit şi trăiesc cumpătat, le împrumutam şi colegilor culori." Temele şi le culegea din lumea labirintică a florilor, creând flori nemaivăzute, distila semne mitologice şi hieratice, te lua într-o călătorie în care povestea se făcea culoare şi invers. Ţin minte o lucrare mare, cred că de doi metrii lungime şi unul înălţime, care înfăţişa „Petrochimia" piteşteană. Toată realizată din negru, uşoare griuri şi roşu. A fost, multă vreme, expusă în holul mic al Casei Sindicatelor, căreia i-a şi donat-o. Unii au spus că este o lucrare „angajată" politic, pierzând din vedere adevăratul mesaj – infernul industrial şi politic, negrul care asupreşte, roşu ca o revoltă incipientă. Am avut nesăbuinţa să-i spun asta unui vizitator ce vedea în pictură angajarea politică a pictorului! Nici azi nu ştiu cine este persoana căreia „i-am descifrat" pictura, ştiu doar că la puţină vreme, când m-am nimerit prin „Casa Sindicatelor", directorul acesteia, dl Apostol m-a întrebat: „Dumneavoastră ce părere aveţi despre această lucrare?" O clipă m-am întrebat dacă directorul vrea să ştie părerea mea doar pentru că eram în dreptul ei şi o priveam, ori pentru că persoana întâlnită de mine îi spusese ce văd alţii în lucrare, cu adevărat. Am răspuns: „Pictorul este unul de viitor, dle Apostol, iar lucrarea este o capodoperă, aşa că sunteţi un director bogat." Pictura a fost lăsată la locul ei şi a stat acolo mai bine de 23 de ani, după care a fost dusă în depozitul de artă al instituţiei.

Pictorul ne reamintea, adesea, că uităm de natură şi că este ca şi cum am uita de noi. Ne propunea să batem pădurile, să ascultăm păsările, să ne lăsăm în iarbă, ca să fim călătoriţi de furnici. Cu Traian în frunte, de nenumărate ori „am bătut" Trivalea şi alte păduri din preajmă, ne-am oprit în luminişuri, să tăcem pur şi simplu, să ţinem veritabile cenacluri literare în aer liber. Ţin minte că odată s-a iscat o dispută aprigă între Traian Secara şi Nelu Durac. Totul a plecat de la Traian, care a pomenit de moravurile şi năravurile moldovenilor, prezentate de Dimitrie Cantemir în culori nu tocmai măgulitoare. Moldoveanul din Durac s-a iritat şi, la rându-i, a făcut ironică vorbire despre supuşenia românilor ardeleni şi, mai ales, despre dreptul seniorului feudal, acela al primei nopţi… Traian s-a înfuriat şi i-a zis moldoveanului: „Te provoc la duel!" Cei doi, oameni în toată firea, de parcă erau înţeleşi dinainte, şi-au închipuit nişte săbii din crengi destul de vânjoase. Intuind ce urmează, am dat să spun ceva, numai că Traian mi-a retezat intenţia: „Domnule Sibiceanu, onoarea nu se tranşează decât cu spada!" Şi cei doi am pornit un duel pe viaţă şi pe moarte, după ce mai întâi au parcurs ceremonialul de rigoare. Eram mulţi de faţă, printre ei erau şi Titus Maxus, George Cârstea, oameni care, har Domnului, încă trăiesc şi pot depune mărturie ! În timpul duelului ad-hoc, Nelu şi Traian şi-au dat seama de ridicolul şi, mai ales, de pericolul situaţiei, aşa că au oferit doar un spectacol ingenios de capă şi spadă. Frânţi de oboseală, după o vreme, cei doi au propus un armistiţiu, urmând ca tărăşenia să fie limpezită altădată!

Traian Secara, econom fiind, avea mai mereu un plus de bani, nu mulţi, dar destui ca să ne scoată din diverse clinciuri. O întâmplare, legată de împrumuturi, a devenit chiar anecdotă! Într-o zi ploioasă, eram într-un bar, cu Tită, Durac, Tutză, Adrian Bădoiu şi Gelu Despa. De vorbit mai era, dar de băut nu prea, că buzunarele ne erau gazde ale vântului! „Eu mai am 300 lei, zice Tită, dar trebuie să-i dau lui Secară, îi sunt dator şi azi e scadenţa. Dar, am o idee, haidem la Traian!" Mergem la Galeria de Artă, îi dăm bineţe pictorului creditor şi numai ce-l auzim pe Tită: „Domnule Traian, am venit să achit datoria!" „Perfect adevărat, dle Tită!" Datornicul scoate cei 300 lei, îi întinde pictorului, care-i ia, numărându-i, după care Tită întreabă: „Vă mai datorez ceva, dle Secara ?" „Nu, zice pictorul". „Bref, zice Tită, pentru că tot nu mai sunt dator, mă puteţi împrumuta cu 300 de lei ? " Pictorul nu pricepe ce şi cum şi simţim cum face socoteli în gând. Văzându-l încurcat, Tită revine, de data asta familiar: „Măi, Traiane, ăştia sunt alţi bani, pe care ţi-i voi înapoia. Uite, dacă eu îţi cer banii ăştia de zece ori şi tot de zece ori ţi-i înapoiez, se poate spune că e totul în regulă. Asta ar însemna 300x10=3000 lei. Te gândeai tu că o să mă împrumuţi cu atâţia bani într-un minut şi că eu o să ţi-i şi restitui tot într-un minut ?" Pictorul îi întinde, dar tot descumpănit, cei 300 de lei şi-l întreabă pe datornic: „Domnu' Tită, da' ce faceţi cu atâţia bani?" Prâslea zice: „Traiane, uită-te în ochii mei. Crezi că sunt atâta de dobitoc, de nemernic, încât să-ţi spun că mă duc să cumpăr „Critica raţiunii pure"? " Ne-am luat rămas bun de la pictor, lăsându-l pradă lecturii, şi abia afară ne-am dat drumu' la hohotele de râs, cu greu zălogite…

– va urma –

litere

Nicolae Jinga

O poezie a sincerităţii

Senzaţia de după lectura volumului lui Alexandru Drăghici – *Păsări greşite* (Editura *Radical*) – gravitează în jurul unei sănătoase, elementare şi echilibrate bucurii de a fi, a unei candori nemărginite care-şi trage seva din greu definibila identitate ontologică a picăturii de sânge, din capacitatea uimirii în faţa dumnezeiescului vieţii şi neclătinatei imponderabile harice. Până şi titlul cărţii este de o deschidere ontică rar întâlnită. Nimic expeditiv sau neutru, nimic conjunctural în acest titlu, dimpotrivă, o clară, sigură şi inspirată sintagmă definitorie a sinelui poetic, o concluzie, blând disperată desprinsă din actul generos al fiinţării. Într-adevăr, noi oamenii suntem "păsări greşite" ale bunului Dumnezeu, dar ce miraculoasă greşeală! – cu nesfârşită şansă a zborului lăuntric. Deschiderea metafizică a acestui titlu ar trebui să-l soarbă pe poet, în perspectivă, către sferele acute ale problematicii existenţialiste ale tragicului îmblânzit prin rostire mântuitoare – pentru că, dincolo de toate, către aceste borne ontologice tinde unda de adâncime a poeticii sale, aflată acum, în prezenta fază expiatoare, între bornele purităţii ameninţate de maculare mundană, între Scyla şi Caribda sincerităţii şi artificiului tehnic, între hotarele unei vitalităţi irepresibile, făcându-l, deopotrivă, de neatins prin suflul inefabil şi vulnerabil prin ritmicitate în sensul clasic al eufoniei.

Invocaţiile vârstei celei dintâi sunt adresate unei întruchipări fabuloase a empaticei proiectări a destinului în propria-i devenire poetică: "Leagă-mă-n cuvinte peste sănii/Pasăre greşită dintre arme". Semnele unei rostiri orfice, îmbibată de nelinişte şi totodată de o saţietate a nemărginitului în suspensia clipei, precum la Paul Celan, spre exemplu, pun în valoare sensibilitatea ultragiată de multitudinea sensurilor care scapă evaluării empirice a poetului: "Închid ochii şi păsări subţiri/Pironesc depărtarea". Umbra fabuloasă a tatălui, ca-ntr-o proiecţie hamletiană, poate fi însoţită-n ţărână prin contopirea de sine în contingenţa naturii absolute a cireşilor înfloriţi (*Aprilie*). Macedonski şi Esenin – dincolo de timpii existenţei şi de crezurile poetice, ca posibile umbre tutelare ale călătoriei iniţiatice, îşi fac discret şi tandru prezenţa în cadrul orizontului elegiac: "Adio câmpie cu caii tăi singuri!" Solitudinea e condiţia de prim ordin pentru împlinirea actului poetic: "Şi singur sunt ca într-o rugăciune". Pe neaşteptate, din chingile ritmicităţii aluvionare, din hipnotica melancoliilor şi purităţilor cosmice de sorginte labişiană, îşi fac loc între filele cărţii fulguraţii de-o "modernitate postmodernă", dacă sintagma nu deranjează, fără excesele de rigoare, acuarele de zăpadă duse până la ultima scrâşnire a viului: "Ninge definitiv,/doar saliva timpului înfloreşte/Ninge/ca într-o imagine de arhivă/iar în marginea satului/câinii muşcă din eternitate".

Alexandru Drăghici oficiază o poetică a sincerităţii. Amprentele datului existenţial nu sunt falsificate din raţiunile înscrierii în jocurile efemere ale zilei şi nu se lasă orbit de o rostire poetică în contratimp cu naşterea valorilor sale interioare.Într-un poem dedicat lui Nichita Stănescu, el rămâne egal cu sine, credincios toposului care-I conferă identitate şi libertate de mişcare-n datele-i proprii: "Ai putea totuşi să nu exişti/am putea totuşi să numărăm/îmbătrânind până la doi".

Viorel Nica

Non Angli, sed angeli

În 1914-1915 James Joyce a scris singura-i dramă (cu o problematică sentimentală), *Exilaţi* (*Exiles*, pe care Dan Ciobanu a tradus-o şi a publicat-o la *Univers* în 2013). Deşi textul propriu-zis nu depăşeşte un anumit nivel mediu (aflându-se departe de captivantele aventuri dramatice de avangardă ale vremii), nu merită să fie dat uitării, atâta vreme cât nu-i, de fel lipsit de: complexitate pasională, ritm dinamic, vivacitate, scrupulozitate constructivă.

Tânărul scriitor Richard Rowan dintr-o suburbie a Dublinului e vizitat acasă de către verişoara lui, sensibila profesoară de muzică Beatrice Justice – asiduă cititoare a operei sale. Din replicile alert schimbate între cei doi sesizăm că vizitatoarea i-a inspirat celuilalt o seamă de pasaje din ultima-i carte. Sub sugestionarea lui, ea recunoaşte că nu se poate „dărui liberă şi în întregime", că-şi stricase relaţia cu jurnalistul Robert Hand, vărul amândorura. Lărgind câmpul tematic al discuţiei lor, Rowan face aluzie la maică-sa care, mai înainte de a muri, îl exilase din inima ei, nevroind să-i recunoască soţia şi copilul, dovedind o categorică lipsă de înţelegere, îl evocă pe taică-său, o fiinţă aflată la polul opus, de o generozitate neistovită, jovială, chipeşă, nobilă, iubitoare. În timp ce scriitorul neliniştit se retrage din salonul casei pentru a duce nişte scrisori la poştă, în scena frustă îşi fac apariţia vărul Robert Hand, Bertha (soţia lui Rowan) şi Archie (copilul soţilor Rowan). Ironizând „pornirea protestantă" a Beatricei (copleşite de „tristeţe, seriozitate, virtute"), Hand se distanţează faţă de verişoara lui, afişând un soi de răceală ibseniană. Cu totul altfel se comportă cu Bertha pe care o învăluie cu o căldură cehoviană, mărturisindu-i „o simpatie profundă", oferindu-i un minunat buchet de trandafiri, dându-i de înţeles că o iubeşte nespus, apropiindu-se de ea cu îndrăzneală. Chit că nu-l respinge, femeia iubită de el îl ţine la distanţă, desublimându-i pasiunea înfocată. Odată întors în salon, Richard dialoghează prieteneşte cu Robert care-i cere să fie mai conformist şi mai convenţional, dacă vrea să aibă succes în spaţiul public şi, mai ales, să capete catedra de literatură romanică (din care poziţie ar putea să participe la procesul de europenizare a Irlandei). De îndată ce rămâne doar cu soţia sa, Bertha, Richard află de „avansurile" lui Robert, îi declară consoartei sincere că nu-i gelos pe vărul său, dar se arată intrigat de lipsa de maniere a celuilalt, acuzându-l de hoţie, grosolănie şi prostie. Trecând peste toate acestea, se arată dispus să-i acorde soţiei sale libertate deplină (din dorinţa de a se manifesta într-un chip prin excelenţă modern). Numai că perspicacea Bertha bănuie că libertatea pe care i-o acordă soţul ei într-un mod atât de generos e preţul plătit pentru propria libertate de a o trăda, de a o iubi pe Beatrice Justice, de a se comporta ad libitum.

În seara aceleiaşi zile, Rowan merge acasă la Robert (care o aştepta pe Bertha) şi-i face cunoscut faptul că ştie de încercarea-i de a i-o răpi pe nevastă-sa. Între cei doi bărbaţi se încinge o discuţie aprigă, deosebit de tensionată, pe tema relaţiei lor încordate, aflate sub semnul suspiciunii intoxicante. Văzându-se dat de gol, jurnalistul se simte penibil, exilat din postura „amantului ideal", regretă că i-a înşelat prietenului şi vărului său încrederea preţioasă, nu conteneşte să-i admire celuilalt puterea pygmalionică de a-şi modela femeia ca pe o operă de artă. În ce-l priveşte pe Richard, el se abţine să-şi urască rivalul, îi atrage (cu cordialitatea de rigoare) atenţia asupra faptului că intempestiva „dorinţă de a poseda o femeie nu e dragoste" adevărată, ci doar un lamentabil surogat erotic, că autentica iubire trebuie să aibă permanent în vedere binele precum şi specificitatea fiinţei iubite, îi dă de înţeles că o frumoasă, armonioasă, echilibrată, liberă relaţie erotică se cade să se desfăşoare mai degrabă într-o modalitate angelică decât demonică, îl lasă să creadă că îndrăgostiţii nu trebuie să fie niciodată ca nişte englezi voraci, brutali, nemanieraţi, ci aidoma unor îngeri suavi, mlădii, delicaţi (citându-i celebrul dicton al Papei Grigore cel Mare: *Non Angli, sed angeli*). Continuându-şi exerciţuil de reeducare, de remodelare sentimentală, îi pretinde celuilalt să fie prudent, tacticos, temperat, să-şi ţină sub control pasiunea demăsurată, să nu-i îngăduie pathos-ului să-i copleşească logos-ul. Trecând, pe neaşteptate, dintr-un registru tematic într-altul, simţind subit, nevoia să se exprime într-o tonalitate diferită, masochistă, prea sincerul scriitor îi face cunoscute partenerului său de dialog: propria imoralitate ascunsă, permanenta, dostoievskiana nevoie de autoumilire, condiţia-i de creatură ignobilă, greşeala de a fi dat dovadă de infidelitate conjugală, non-angelitatea sa profundă. Ca unul căruia i se face ruşine de cele întâmplate, Robert Hand părăseşte încăperea, lăsându-l singur pe Richard. O discretă bătaie în uşă îi atrage celui din urmă atenţia. Deschizând, dă ochii cu … Bertha în persoană. Desfăşurat în aceeaşi manieră francă, transparentă, schimbul de replici dintre ei tematizează vioi neplăcutul aspect al instrumentalizării femeii de către bărbat, al nevoii de respect reciproc, de încredere, de confidenţialitate, de înţelegere întru consolidarea relaţiei conjugale.

Tânărul scriitor Richard Rowan dintr-o suburbie a Dublinului e vizitat acasă de către verişoara lui, sensibila profesoară de muzică Beatrice Justice – asiduă cititoare a operei sale. Din replicile alert schimbate între cei doi sesizăm că vizitatoarea i-a inspirat celuilalt o seamă de pasaje din ultima-i carte.

E rândul lui Richard să părăsească încăperea şi s-o lase singură pe Bertha în casa celuilalt. Reîntorcându-se în încăpere, Robert o acuză pe nevasta prietenului său de a-l fi introdus într-un „experiment" erotic, de o cruzime nesăbuită, deplânge (citându-l pe Shakespeare), zadarnicele chinuri ale dragostei", o învinuieşte de trădarea unui secret inestimabil. După ce se împacă într-un chip tandru, cei doi se despart într-un mod amiabil, civilizat.

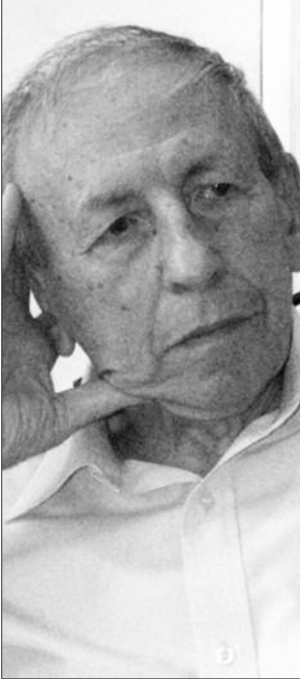
Imediat ce se întoarce acasă, în salonu-i modest, Bertha Rowan conversează, pe teme minore, cotidiene, cu bătrâna servitoare Brigid şi cu neastâmpăratu-i copil Archie. Puţin mai apoi e vizitată de Beatrice ce-i aduce ziarul în care Robert îl prezintă, condescendent, pe Richard abia întors din exil ca pe „un distins irlandez". Provocând la o discuţie intimă şi sinceră pe gingaşa-i vizitatoare, ea caută să afle dacă aceasta îl mai iubeşte pe Richard, dacă nu cumva o urăşte pe ea una. Din cauza intrării lui Richard în salon, conversaţia o apucă pe un alt făgaş, mai prietenesc şi mai relaxat. Rămasă, ulterior, doar cu soţul, Bertha îi mărturiseşte că o stânjeneşte comportamentul lui de „ucigaş de femei", se ceartă cu el (fără a forţa limita), imputându-i că o marginalizează, că o exilează din viaţa lui, că o nesocoteşte drastic, că se înstrăinează de la o zi la alta de ea. Câteva minute mai târziu îl primeşte în vizită pe Robert care îi dă de ştire că porneşte pe „meleaguri străine" spre a-şi vindeca sufletul grav rănit după cele petrecute recent.

Adresându-se cât de curând soţului ei, Hand îl asigură că Bertha e o femeie onestă, inteligentă, devotată, ce merită să fie iubită pentru delicateţea, inocenţa, loialitatea şi incoruptibilitatea dovedite clar şi răspicat în cele mai intense momente ale existenţei sale nepătate.

carte

Marin Ioniță

Am jurat. Cu o mână pe cartea sfântă. Cu o mână pe inimă. Cu privirea pe textul pe care trebuia să-l rostesc. Cu glasul înfundat. Îngânat. Cu limba împleticită. “Mai tare, băiete, nu se-aude!” am strigat. Am țipat. Am zbierat: “Jur!” Și am semnat angajamentul. Zapisul. Pactul cu diavolul. Cu mâna mea. “De bună voie și nesilit de nimeni!”. Cu cerneală. Cu penița înmuiată în călimară. Dar parcă ar fi fost cu sange din venele mele.

proza

Schiţă pentru un volum. ***Nu trageți în dinozauri!*****, II.** ***Cazarma roșie***

Recrutele

Adevărat. Am jurat. Cu mâna pe biblie. În sfânta biserică. În prezența reprezentanților autorităților statului. În fața mulțimii de locuitori ai satului. Am jurat să fiu credincios noului sistem care punea stăpânire pe țară. “Trăiască Republica Populară!...”

Nu eram decât un băietan. Briciul încă nu se atinsese de barba mea. Vocea îmi era în schimbare. După lege mai aveam trei ani până la maturitate. Până să fiu bun de recrutat. Până să ajung cetățean responsabil de toate faptele mele și cu drepturi legitime, chiar de a alege deputați în Marea Adunare Națională și încă nu am ajuns să-mi pierd fecioria. Și asta conta. În cazul că politica e o mare curvă, eu intram virgin pe acest drum. Mă ia în brațe femeia fatală. Mă înhață. Mă răsfață. Mă dresează. Și joc după cum mi se cîntă. Șurub în mecanismul comunist...

Am depus jurământul chiar a doua zi după abdicarea regelui. El pleca în exil, eu deveneam cetățean al Republicii Populare Române. Nu ne-am strâns mîinile. Nu ne-am îmbrățișat. Nu ne-am plâns cu capul pe umăr. Nu ne-am rostit vorbe de încurajare. Ne-am despărțit fără să ne vedem.

I-am auzit doar glasul în căștile aparatului meu de radio cu galene: “La cei de față și viitori, sănătate!”. De față, de la distanță, eram și eu. Dar și mai important, unul dintre viitori. Dintre supraviețuitori. În ce lume?

Am strigat cu năduf, cu pumnii încleștați, am urlat ca o fiară în junglă: “Unde pleci, majestate? De ce te duci? Cui ne lași?” Surd. Mut. Își făcea bagajele. Se urca în vagon. Se lăsase detronat…

Se cânta în mine un marș pe care îl repetam în școală: “Adună-ți rege oștile și du-le la biruință așa cum le-ai mai dus!” dar cine să mă audă? Cine să mă asculte? La armă, cei de-un sânge și de-o lege? La arme, pentru neam și pentru rege!” Care arme? Care neam? Care rege? Și cine? Totul se spulberă în vânt…

“Nu părăsiți aparatele, un mesaj important pentru țară! Nu părăsiți aparatele, un mesaj important pentru țară! Nu părăsiți aparatele, un mesaj important pentru țară! ”

Îl mai auzisem o dată, era la 23 august 1944. Același rege anunța atunci preluarea puterii, răsturnarea guvernului, ieșirea din război.

*

Beție. Bucurie. Nebunie. Toată suflarea ieșea în drum, în răspântii, pe străzi, băteau toate clopotele bisericilor, cântau fanfarele, țambalele, fluierele, se-mbrățișau oamenii de se cunoșteau, de nu se cunoșteau, plângeau, râdeau... Pace-Pace-Pace! Pace-Pace-Pace! Pace-Pace-Pace!

A doua oară, “Mesaj important pentru țară...”… în miez de iarnă, în ajun de Anul Nou. Mâine anul se-nnoiește, plugușorul se pornește!”… “Regele, cu glasul său, ne face cunoscut că ne părăsește pentru binele țării...”

Regele meu. M-am născut și am copilărit în regat. Pe peretele nostru dinspre răsărit, lângă icoană era portretul suveranului. Când mă lua de mână mama să îngenunchem și să ne rugăm în fața Mântuitorului, îl aveam în privire și în suflet și pe majestatea sa.

Tăcere. N-a mai scos niciun cuvânt. Își făcea bagajele și atât. Chiar ajunsese la concluzia că aceasta este soluția? Să-l cred? Să nu-l cred? Habar nu aveam că i-au pus pistolul în coaste. Dar nici n-am auzit că cineva s-a împotrivit. Să fi sărit cu arma în mână. Cu bâta sau cu furca prin sate. Gata să-și dea viața pentru rege. “Trăiască regele în pace și onor.” “De țară iubitor.” “și apărător de țară!”. Unde e regele? Unde onorul? Al lui? Al nostru?

Rămăsesem fără rege...

Lăutarii satului. Se desfundase un butoi cu vin. Fum de pastramă la grătar. Hora mare. Hora unirii. “Pune perinița jos și sărut-o cu folos”. Cobza. Țambalul. Cântărețele: “hai, leliță, în deal la vie, să culegem răzăchie!” cîini printre picioarele noastre.

Mă-ntorc acasă plouat. Baligi pe pârtie. O sanie cu clopoței.

*

Împing poarta cu piciorul. Icnete în coșar. Costică, fiul gazdei, ținea coada vacii și o viola. Vita rumega liniștită. El, în extaz. M-a privit cu ochi de nebun. Cred că m-ar fi ucis de nu m-aș fi retras. Oricum, nu puteam să mai stau în aceeași odaie cu blegul și năvlegul de Costică. Cu handicapatul și posedatul. Să mâncăm la aceeași masă. Din aceeași mămăligă. Să bem din aceeași cană.

*

Mi-am luat cufărul și m-am așezat pe el la marginea drumului.

Eu și regele. Exilul lui în Apus. Rătăcit eu în țara mea...

Doamne, ce-am făcut? Cine mai sunt? Al cui?

*

Am jurat. Cu o mână pe cartea sfântă. Cu o mână pe inimă. Cu privirea pe textul pe care trebuia să-l rostesc. Cu glasul înfundat. Îngânat. Cu limba împleticită. “Mai tare, băiete, nu se-aude!” am strigat. Am țipat. Am zbierat: “Jur!”

Și am semnat angajamentul. Zapisul. Pactul cu diavolul. Cu mâna mea. “De bună voie și nesilit de nimeni!”. Cu cerneală. Cu penița înmuiată în călimară. Dar parcă ar fi fost cu sânge din venele mele. Cetățean loial. Să lupt pentru cauză până la victoria finală. De mi se cere, să fiu în stare chiar de sacrificiul suprem. Așa să ne-ajute Dumnezeu…

Un adolescent. Poate inconștient. Dar ce conta? Toți funcționarii. Toți bugetarii din comună am fost strînși în turmă și duși la biserică să depunem jurământ și să semnăm câte-un angajament personal. Salariații de la primărie, învățătorii, pădurarii, cantonierii, perceptorul… Ultimul trecut pe tabel, eu, agronomul practician angajat provizoriu pentru cultura de tutun. Mânzul. Poate mielul pascal. Bun de sacrificat.

*

Nu eram decît un băiat. Cu câteva tuleie în barbă. Briciul nu se atinsese încă de obrazul meu. Șeful mă ținea mereu în “Măi, copile!”. “Mânzul de la C.A.M.” îmi spuneau la primărie. “CAM” – casa autonomă a monopolurilor. Agent de cultură a tutunului. În comuna Gherăseni, județul Buzău. Mai aveam trei ani până la majorat după socotelile de-atunci. Până să ajung cetățean cu drepturi depline. Până să recrutez. Până să am drept de alegător. Dar eram funcționar. Bugetar. Salariat de stat. Și am jurat în biserică. După primar, după notar, după directorul școlii, după învățători… În prezența împuterniciților de la Buzău, cu banderole roșii pe mâneca hainei de piele. În prezența șefului postului de jandarmi. Și a preotului care slujea: “Biruința mai marilor noștri asupra celor potrivnici dăruiește, și cu crucea Ta păzește pe poporul Tău.” Îl asociau și pe Dumnezeu…

*

Sărbătoare în floare. “Sorcova vesela…”. “Vine capra de la munte cu steluțe albe-n frunte...”. “Steaua roșie. Steaua Kremlinului. Înainte, tovarăși!”.

Da, sunt vinovat. M-am rinocerizat. M-am dinozaurizat. Stau pe cufăr în margine de drum. În răspântie.

Lăutari. Butoiul de vin. Cîntărețele: “Sanie cu zurgălăi.”. Fum de cărnați. Activistul de la Buzău cu banderolă roșie pe mână. Jandarmul cu pușca pe umăr. Primarul, fete, băieți, femei, copii. Bărbați, babe, moșnegi, cetățeni buimaci…nimeni nu mă bagă-n seamă.

Înghețat, degerat, mă găsește șeful meu spre seară. I se face milă de mine. Mă ridică de pe cufăr. Mă duce la amanta lui, o vădană dolofană, care mai avea încă snagă.

Odaia mare. Miros de busuioc. Velințe pe pereți. Masă la mijloc. Scaune cu rezămătoare. Sobă de teracotă. Mușcate în fereastră. Gutui pe corlată. Oglinda de-un stat de om. Pe peretele de la răsărit, lângă icoana cu sfântul Gheorghe, biruitorul fiarei, tabloul regelui întors pe dos. Cu fața la zid. Cu spatele la noi…

Face focul. Mă întreabă cât câștig pe lună. Cam puțin dar trebuie să-i dau pe toți….

N-am mai apucat. Peste o săptămână, i-a trântit ușa în nas șefului meu, motiv pentru care el a început să mă persecute. Devenisem copilul de suflet al văduvei de război. Declara că are de gând să mă înfieze. Dăduse norocul peste mine…

*

Mi-a întins sârmele aparatului meu de radio, confecționat artizanal. Îl căutam. Dispăruse în ceață. Din când în când stihurile unui poet de ocazie, Alexandru Toma, mi se pare…. “Ia-ți lădița și mămița și adio Dîmbovița”. Mai blânde decât altele, tot ale lui: “Câine rău, nu intrați, nu intrați! Ba intrați și-n cap îi dați!”.

În odaia mea curată, mi-am pus cărțile pe masă și m-am apucat de lucru. Eram elev, cu examene în particular (adică fără frecvență, cum avea să se numească mai târziu). La liceul teoretic din Buzău. Îmi pusesem în gând să ajung student la medicină. “Gândul nebunului până la marginea pământului”.

Dar deodată, vădana s-a hotărât să nu mai ardă lemne în două sobe. Și nu știu cum s-a făcut că într-o seară, cu perdeaua trasă, cu lampa făcută mică și cățeaua slobodă în curte, după friptura de curcan și-un pahar de vin de buturugă, a-nceput hârjoana… Nu m-am împotrivit ispitei, ba chiar m-am trezit că aveam inițiative. Al dracului îmi mai plăcea între coapsele ei…

Dar după primul contact, mi s-a făcut silă. De ea, de mine. M-am dat jos din pat și m-am așezat pe covor, cu coatele pe genunchi, cu capul în palme. Asta era tot? De-atâtea ori, așteptam să descopăr femeia în visele mele erotice, în stările de veghe. Fericirea supremă… O descopeream în mizerie… miros de scursuri… de lichid seminal… piei atârnate… carne fleșcăită… mă simt murdar. Întinat. Cu sufletul pătat. Animal scârbos. Ticălos. Tanti stă în pat dezbrăcată. Relaxată. Știe ea ce știe. Mă lasă să dospesc în mine. “Nu ți-e frig, băiete?”. Îmi pune mâna pe creștet. Tremur ca lovit de friguri. “Vino în pat să te încălzești!”. Nu am putut să rezist. Dobitocul din mine era nestăpânit. S-a aprins. Și iar și iar în acele nopți lungi de iarnă. Mă simțeam stors de vlagă…

Ziua, din gospodărie în gospodărie, la cultivatorii de tutun. Cântăream iarba dracului. Pe sub șoproane. Prin șure. Șeful nu mă ierta. Nu mă ocrotea. Îmi îngheța mâna pe cântar. Înghețau și oasele în mine. Băteau vânturi de bărăgan. Din gospodărie în gospodărie, eu căram cântarul. Și greutățile. De două sute cincizeci de grame, de cinci sute, de un kilogram, de cinci, de zece… Și iar începeam cântăritul la alt cultivator. Și iar mă luptam cu teancurile și cu baloții de tutun. Norocul meu să mai mă încălzesc. Dictam cifrele și d-l Stănescu le scria în registru. Cu mâna lui în mănuși fără degete. Cu borcanul de vin lângă el. Fiecare gospodar se simțea dator să ne adape cu zeamă de strugure. Nu eram invitați de nimeni în casă să ne mai încălzim.

Șansa mea, vădana. La ea mă lăfăiam. Căldură plăcută. Masă îmbelșugată. Cât am stat acolo, am mâncat mai multă friptură decât în toată viața. Știa să gătească. Fiică de chiabur, trecuse printr-o școală de menaj. Unul dintre acele așezăminte care pregăteau bune gospodine, pentru acel fel de aristocrație măruntă a femeilor care nu lucrau la câmp. De altfel se și măritase cu un plutonier reangajat, care din păcate, a murit pe front. Răsplătit cu avansare la gradul de sublocotenent post-mortem. Și pentru că se întâmplase pe frontul de apus, doamna primea o frumoasă pensie I.O.V.R.

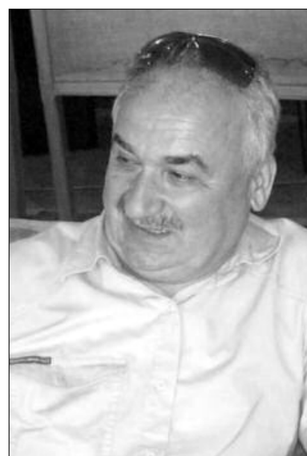
De altceva nu mai avea nevoie. Moștenise destulă avere. Nu-i mai trebuia decât unul ca mine. Tânăr. Fără alte obligații. Și mă avea…

Ca să-și asigure viitorul, creștea o fată pe care s-o adopte. Sabina. Elevă la Școala Normală din Buzău. Peste un an învățătoare.

Și se făcu cum se făcu, că împreună cu toate neamurile din sat și cu preotul se hotărâră să mă înfieze și pe mine. Ba ne și logodiră. Sabina a acceptat fără să clipească. Era clar că nu simțea nimic pentru mine, dar nici că avea pe-altcineva. Nu avea preferințe. Nu avea voință. Se lăsa purtată de val…

A luat concediu medical pentru o săptămână. Atunci ne-am logodit. S-a pus la cale și pregătirea actelor de adopție. Lucru de durată, pentru că trebuia și acordul părinților mei. Care, ca toți țăranii, aveau ezitări. “De, nu știm cum va fi să fie...”.

Ioan Lascu

Cărţi ale generaţiei ´80

CUNOAȘTEREA ISTORIEI ȘI POEZIA RĂZBOIULUI

În 1999 Ioan Flora publică, la Editura „Libertatea” din Pancevo (iarăşi!), *Medeea şi maşinile ei de război*, volum reapărut trei ani mai târziu în versiune bilingvă româno-engleza (traducere: Adam J. Sorkin şi Ana Cârâc) la Editura clujeană „Dacia”. Critica nu a ezitat să considere *Medeea…* una dintre cele mai valoroase cărţi, ba chiar cea mai… din tot ce scrisese Ioan Flora până în acel moment. Într-un articol datat 20 aprilie 1999, inserat apoi ca postfaţă (şi) la ediţia din România, Ioan Buduca afirma fără încojur că „*Medeea şi maşinile ei de război* este grozav […]. Este, fără îndoială, cel mai bun volum scris de Ioan Flora. Şi una din cele mai bune cărţi de poezie românească.” Criticul bucureştean, fără dubii un bun cunoscător al poeziei lui Flora, pronunţă aceste judecăţi de valoare şi sub impulsul de fascinaţie al primei lecturi. Cel mai convingător accent critic este însă pus pe „simţul istoric al unui eminent purtător de memorie istorică”, Buduca recunoscând că „M-au uimit întotdeauna cunoştinţele istorice ale poetului Ioan Flora”, caz unic, în opinia criticului, în poezia contemporană, nu numai românească ci şi europeană. Singura asociere pe care o vede este cea prin care poetul român se întâlneşte cu Constantin Kavafis, cu diferenţa că, aşa cum am mai arătat, elinul „a […] încercat această materie primă, dar o făcea cu prudenţa celui care lua istoria ca reper mitologic.” Oportună distingere, fiindcă cei doi poeţi se scăldau în apele a două culturi care, dincolo de câteva coordonate comune, au, luate în parte, specificul lor. Dacă la Constantin Kavafis referinţele mitologice se implică, poate involuntar până la un punct, în construcţia poeziei, la Ioan Flora aria culturală specifică se extinde şi la Serbia şi la Balcani, la istorii ale Bizanţului, toate trei zone adiacente culturii fundamentale româneşti.

Altă certitudine ce se susţine prin publicarea volumului din 1999/ 2002 este „acurateţea […] propriilor mijloace” poetice la care ajunsese Flora. După ce parcursese în etape „tot felul de modernisme”, el îşi consolidează arta poetica originală, definitorie, şi aici sunt de acord să subliniez a doua oară, dimpreună, de data aceasta, cu Ioan Buduca, apropierea agenţilor structuranţi şi a mijloacelor expresive de „cele ale prozei moderne mai degrabă decât [de] cele ale modernismului liric.” Ca un amănunt insolit, menţionat la începutul incursiunilor mele în universul lui liric, Ioan Flora a fost singurul poet consacrat printre prozatorii majoritari ai primului val optzecist. Cu alte cuvinte, singur printre congeneri – povestitori, romancieri şi teoriticieni de o factură specială!

Întorcându-mă din nou către *Medeea şi maşinile ei de război* pot spune că ceea ce era de aşteptat se şi întâmplă – tema volumului, declarată de alfel prin titlu, este războiul. Nu este o temă oarecare ci una dintre temele majore, ce poate sta alături de cele trei teme fundamentale: dragostea, moartea şi natura. Cel puţin aşa rezultă din una din cărţile utile scrise de Edgar Papu: *Evoluţia şi formele genului liric*, Editura *Tineretului*, Bucureşti, 1968. În peisajul liric originar al umanităţii, lirica războiului coexista cu cântecele care aveau ca teme munca, magia, prietenia şi forţele naturii. Pe măsură ce are loc emanciparea fenomenului liric, tema războiului se rarefiază, în literatură făcându-şi loc poezia antirăzboinică, elegia civică şi poezia patriotică, secţiuni unde războiul ajunge o temă marginală. În mod original însă la Ioan Flora ea se leagă de mai vasta temă a istoriei, o atracţie constantă pentru spiritul cognitiv şi creator al poetului. Numeroase date, locuri şi figuri istorice, unele preluate din cronici bizantine, spaniole, cavalereşti sau chiar apocrife, îşi fac loc în versuri. Cele de prim rang sunt de ordin simbolic: cea dintâi este figura tutelară a Medeei, soţia răzbunătoare şi ucigaşa a lui Iason, iar următoarea este figura Comandantului Bătăliei. Chiar din primul poem, *Iarba- jumătate om*, se resimte printre rânduri o frenezie a mişcării, o impetuozitate ce decurge din acumulări verbale, din juxtapuneri şi frecvente enumerări, caracteristici ale poeticii lui Flora pe termen lung:

„Comandantul Bătăliei stătea la masa acoperită de mape, cupe, misive,/ pene de scris, călimări, hărţi înfăţişând cetăţile Baradulim şi Bel Grando/, Ahandin, Zorio, Zorzanelo şi altele, o mulţime până la Burgas/ şi Pera şi Constantinopoli;/ stătea cufundat şi răsfoia, la întâmplare, capitole dintr-un/ manuscris masiv, caligrafiat în scriere de tip *gotic textualis*,/ dar nu părea să-l preocupe nici conţinutul, nici imaginile anexe.”

Comandantul Bătăliei nu este atras de cronici despre războaie ci de războaie ca atare, de arme, de oşteni, de animale şi de maşini de luptă, de cruzimea şi de spectaculosul funest al încăierărilor escaladate pe viaţă şi pe moarte:

„Şi totuşi, stărui vădit asupra părţii vorbind de câini/ «zdraveni şi fioroşi pentru a fi feroce şi muşcători»/ (*per ipsum designum demonstratur*)/ înfăţaţi în veste de piele de măgar sau de bivol, purtători de foc/ în cupe de aramă, şi mai ales despre călăreţul încolţit zbătându-se/ în capcana armurii de oţel, care încearcă să lupte/ cu himere de aer lătrător dar se dezechilibrează şi cade neputincios la pământ”.

Iarba-jumătate om este, şi ea, o armă cumplită, o otravă magică la fel de distrugătoare, de primejdioasă, ca şi personajul fabulos din poveştile româneşti, Jumătate-Om-Jumătate-Iepure-Şchiop. Iarba-jumătate om este beladona, sau mătrăguna, sau cireaşa-lupului, ucide instantaneu şi se pare că o fiertură preparată din această plantă fatală le-a fost administrată şi nefericiţilor copii ai lui Iason de răzbunătoarea vrăjitoare Medeea, soţia lui. Această doamnă buruiană reprezintă duhul şi puterea morţii neiertătoare ce se impune unor victime, vinovate sau nu, prin asasinate, crime, magie neagră, molime, războaie. Este unealta, mijlocul prin care se urmăreşte „cum să se spulbere ceva care este”:

„Comandantul Bătăliei căzu pe gânduri, chiar dacă nu i se păru nimic […]./ Gândul i se opri (inexplicabil) pentru o clipă la beladona/ şi se căzni să-şi reamintească cum i se mai spune buruienii/ ce poate multiplica viaţa, care ucide pe loc./ - *Cireaşa-lupului*! Exclamă triumfător, după o secundă de ezitare,/ Comandantul Bătăliei.// Ar mai fi şi *Doamna-codrului…*/ - Şi *Iarba-jumătate om*.”

Cum să se spulbere ceva care este?, titlul straniu al poemului ce urmează, sugerează, ca şi întregul poem de fapt, febra malefică de care sunt cuprinşi războinicii în frunte cu căpeteniile lor, ca şi genericul devastator al bătăliilor viitoare:

„Iarăşi îi vuiau tâmplele, palpitaţii puternice, crampe la stomac./Chiar dacă nu lupta cu nimeni, el se simţea azi învins,/ mâine neînvins […],/ o mereu aceeaşi natură care se îndoieşte/ de aproape orice/ (cum să se spulbere ceva care este?).// În seri stinse de iarnă el vorbea de dezastre preapocaliptice,/ de tusea astrală şi ciuperci.”

În amplul poem titular, *Medeea şi maşinile ei de război*, sunt inventariate, puse în mişcare, convocate, o multitudine de arme care au făcut istorie, aşa sumbră cum este, cortegiile de urmări catastrofale ale folosirii lor, totul descris prin acumulări halucinante, parcă voit haotice, obsesive, de mijloace şi de efecte belicoase, fără ca nici o stare lirică să se expună nemijlocit prin implicarea emoţională a poetului. Acesta asista din umbră, asemenea unui cronicar obiectiv, la toată acea pustiire a lumii exterioare şi a sufletelor. În mijlocul tumultului fatidic tronează Medeea, ea însăşi suverană a răului:

„Tunete, eclipsă de soare, trunchiuri de fag, vase cu smoală/ şi sulf,/ berbece cu vârful de fier, atârnat în turn,/ pentru spargerea zidurilor./ Testude./ Foc./ Foc./ […].// Focul grecesc purtat de asini,/ alcoolul, gazul, oţetul, torţe purtate de om sau stafii,/ catâri, bivoli, câini, pisici şi şobolani cât muntele,/ bombarde, cerbotane, scopete,/ nave de acostare,/ nave aruncătoare de caratele, spărgătoare de vase şi cetăţi,/ smoală, sulf, mărăcini şi câlţi, şoareci incendiari,/ vinul, păcură, uleiul,/ arme fierbinţi deşertate în viscerele inamice.”

Tot acest vârtej incendiar şi dărâmător ne aduce aminte de războiul din Iugoslavia, purtat împotriva acesteia de forţele NATO, şi nu întâmplător cartea apărea în 1999, când, la 24 martie, asupra ţării vecine s-a abătut din senin urgia. Pe Comandantul Bătăliilor din poeziile lui Ioan Flora îl urmăreau ziua coşmarurile nocturne, dar avem motive să credem că pe sârbi coşmarurile războiului i-au urmărit – şi poate îi urmăresc încă – zi şi noapte. Îmi amintesc cât era de afectat Flora, aflat atunci la Bucureşti – se temea pentru casa părintească de la Vârşeţ şi pentru prietenii lui sârbi, expuşi oricăror primejdii. Imaginile din poemul *Murmuram, murmuram, mă rugam* sunt grăitoare:

„Ce vis, Doamne, ce vis! Strigă îngrozit Comandantul Bătăliilor,/ sărind din patul cu baldachin în cizme şi apucând cu dreapta/ spada de pe taburetul albastru./ Se făcea că mergeam desculţ, cu capul descoperit, îmbrăcat/ numai într-o jiletcă (auzi, într-o jiletcă!) printr-o câmpie/ fără de capăt;/ mergeam zile în şir cu picioarele zdrelite,/ fără un strop de vin la masa încropită din pâine de secară/ şi ciorba de linte;/ soarele era dogorâtor, pulberea se înălţa în urma noastră/ în valuri de pucioasă, întunecând faţa lumii…”

Iapa Dunărea este textul care încheie volumul *Medeea şi maşinile ei de război*. Dedicat lui Gellu Naum, poemul este creditat drept un apogeu al celor cuprinse în această ultimă carte, de real angajament antirăzboinic, scrisă de Ioan Flora. Dunărea este cel mai însemnat, mai fidel şi complet martor al istoriei ţărilor riverane din proximitatea Balcanilor, între care România şi Serbia. Fluviul este comparat ironic cu o iapă, prezentă în mai toate războaiele, dar niciodată încălecată de cavaleri, care se urcau numai pe cai masculi. Parşivă şi neînvinsă, o bătrână mereu prezentă în istoria regională, coloană vertebrală a spaţiului cultural carpato-balcanic, Dunărea este locul eternei reîntoarceri în istorie, fiindcă pe malurile ei domneşte înca aceeaşi răzbunătoare dar deja bolnava Medeea:

„… Mă vânzoleam prin viitoare Siberii, adăstasem deja la Bug,/ dar printr-un hazard luasem calea înapoi spre ţară,/ călare pe iapa răpciugoasă şi tăiată în două,/ pe iapa bălţată zisă Danube.// Mai trecuse o clipă, mai trecuse un secol, Medeea/ îmi porunci (ştiind-o beteagă) s-o înjunghii, s-o împuşc./ Mi se făcuseră nişte noduri în maţe, limba mi se împletici în gând,/ schiopătam cu mâna cu care scriu,/ nu mai aveam trai nici cu mine, nici cu alţii,/ ce mai, căldarea cerului alunecă şi căzu, împlântându-se pe jumătate/ în pământul patriei lor tricolore şi mute”.

„Pielea iepei Danube” care în cele din urmă „atârnă într-o rană pe noptieră” este tăbăcită chiar de substanţa poeziei antirăzboinice a lui Ioan Flora.

Pe măsură ce are loc emanciparea fenomenului liric, tema războiului se rarefiază, în literatură făcându-şi loc poezia antirăzboinică, elegia civică şi poezia patriotică, secţiuni unde războiul ajunge o temă marginală. În mod original însă la Ioan Flora ea se leagă de mai vasta temă a istoriei, o atracţie constantă pentru spiritul cognitiv şi creator al poetului.

Adrian Alui Gheorghe

În cîteva zile deveni şeful neoficial al aşezămîntului. Doctorul Gîgiu era în stare să îl întrebe pînă şi cum să dea o reţetă unui bolnav, atît de marcat era de această nouă internare.

Dar pacientul nu făcea probleme. Se ascundea în camera lui zile întregi, aştepta masa la ora fixă, o prelua deschizînd uşa cît să încapă bolurile mari în care i se puneau felurile de mîncare.

proza

Laika

În 1975 doctorului Pantazi i-a fost recunoscută pregătirea de medic şi a fost trecut la patul bolnavului, cum se zice, părăsind sectorul administrativ. Era deja tîrziu pentru el, era în pragul pensiei. Directorul de atunci, Stelian Gîgiu, era la bază medic ginecolog şi era prea puţin pregătit ca să consulte psihicul pacienţilor din sanatoriu. Însă el aborda la consult pe fiecare pacient cu ceea ce învăţase el mai bine în munca de ginecolog: un tuşeu rectal. Aşa îi intrase lui în cap, încă din facultate, că în rect poate fi citită orice maladie, că după forma şi starea rectului poate fi caracterizat fiecare individ. Uneori o nimerea şi atunci îşi releva sieşi sau altora din preajmă teoria sa, pe care o prezenta drept infailibilă. Circula şi o anecdotă pe seama doctorului Gîgiu, numai că nimeni nu avea certitudinea că era şi adevărată. Cică, cu ceva vreme în urmă, un nebun s-ar fi căţărat pe acoperişul sanatoriului, ca să vadă mai îndeaproape avioanele care mai treceau pe deasupra, să le facă el semn cu o batistă aviatorilor şi că ar fi alunecat şi ar fi căzut rupîndu-şi un picior. A fost chemat de urgenţă la faţa locului doctorul Gîgiu care după ce l-a aşezat pe bolnav pe o targă a început consultul cu un tuşeu rectal.

- Domnule, i-a strigat bolnavul, dar problema e piciorul, că e rupt...!

- Taci, i-a strigat doctorul Gîgiu, eu cred că problema e mai gravă, că numai dacă te-a gîdilat ceva în fund ţi-a venit în minte să te urci acolo...!

Tot în anul 1975, în septembrie, cînd tocmai se umplea de mireasmă strugurii din curtea sanatoriului, în faţă a tras o maşină cu geamuri negre, era un Reanult de culoarea petrolului, model adaptat, cum se mai găseau cîteva în parcul auto al preşedintelui Ceauşescu. Şi din el nu a coborît cine ştie ce mahăr al zilei, ci un pacient nou, cu o trimitere specială pentru internare. Se numea Moise Poponeţ. Şoferul i-a coborît bagajul, un geamantan maroniu cu rotile, cum nu se prea văzuseră prin zonă şi un sac special pentru costum, din care se vedeau poalele unor cămăşi colorate şi i l-a dus pînă în holul sanatoriului. După care a aşteptat o eventuală comandă.

Doctorul Gîgiu l-a văzut prin geamul biroului său, a simţit că se întîmplă ceva special, aşa că şi-a pus stetoscopul după gît, deşi nu mai făsuse asta de pe cînd era stagiar şi a ieşit înaintea musafirului.

Musafirul a inspectat cu privirea aşezămîntul. Nu părea să-şi fi făcut vreo impresie din prima, rictusurile gurii păreau mai mult să arate o oarecare nemulţumire. Cînd l-a văzut pe doctorul Gîgiu şi-a lăsat puţin capul înainte şi l-a privit pe sub sprîncene, ca şi cum ar fi vrut să îl analizeze din prima. Şi din nou, rictusurile gurii care se mişcau ca şi cum ar fi fost vorba de un tic nervos, arătară aceeaşi vagă nemulţumire.

Situaţia îl fîstîci pe doctorul Gîgiu care se apropie de străin cu mîna întinsă. Acesta o evită, ducîndu-şi ambele mîini la spate.

Doctorul Gîgiu se pierdu cu totul şi de emoţie gura i se umplu de salivă.

- Cine e director aici?, întrebă străinul.

Doctorul Gîgiu se uită spre străin ca şi cum nu ar fi înţeles întrebarea, dificultatea era însă faptul că avea gura plină de salivă şi dacă ar fi deschis-o i-ar fi curs, probabil, pe bărbie.

- Eu sînt, reuşi să îngaime, totuşi.

- Mă bucur. Sînt Moise Poponeţ. Şi îi întinse mîna doctorului Gîgiu care o apucă destul de comic cu ambele mîini, ca şi cum s-ar fi agăţat de ea, să nu cadă. Moise Poponeţ îşi trase cam brusc mîna dintre mîinile doctorului Gîgiu, aşa că acesta se dezechilibră puţin.

- Convoacă consiliul administrativ peste zece minute şi să-mi ducă cineva bagajul în cameră, ordonă străinul.

Care cameră, ar fi vrut să întrebe doctorul Gîgiu, dar nu îndrăzni. Că nimeni nu îi spusese că ar fi trebuit să reţină vreo cameră. Şi care consiliu administrativ? Că nu aveau aşa ceva în această paragină de lume... Şi ca să iasă din situaţie, ieşi pe un hol, îl găsi pe doctorul Pantazi şi îi ordonă să aducă rapid în sala de mese pe oricine găseşte din personal. Nu erau mulţi la ora acea de după amiază, dar se adună ceva lume, cît să arate a consiliu administrativ. Au venit pe rînd, destul de miraţi, doctorul Macea, doctoriţa Zbîrcilă, asistenta Ochişor, doctorul Băcăniciu. Doctorul Băcăniciu întrebă speriat:

- Se desfiinţează sanatoriul? Că aşa am auzit.

Nu l-a întrebat nimeni de unde a auzit asta, dar nici nu îl luară în seamă. Veni şi electricianul Buzatu, deşi nu ar fi avut treabă în acest context, numai că doctorul Gîgiu îi făcu semn să rămînă, ca să fie la număr. Mai sosiră cîţiva. Moise Poponeţ îi urmărea cu privirea, cîntărindu-i pe fiecare. Gura continua să facă aceleaşi deruntante rictusuri. După ce adunarea păru să se stabilizeze, străinul îi făcu semn doctorului Gîgiu să se aşeze, el rămase în picioare, căpătînd brusc un ascendent, după care le spuse pe un ton destul de marţial:

- Mă bucur să vă cunosc. O vreme o vom petrece împreună. Am ales să vin aici pentru a-mi trata o boală de nervi, despre care vom mai discuta. Mă numesc Moise Poponeţ şi sînt vărul generalului Pacepa!

Se uită peste acea adunare derutată, care era limpede că habar nu avea cine este generalul Pacepa, dar care accepta situaţia neştiind cum să reacţioneze în asemenea momente. Va afla ea la timpul potrivit ...

- Şi o rugăminte, mai spuse străinul, încercînd o privire sfredelitoare în acest trup comun, al personalului de la sanatoriu: Aici sînt eu, Moise Poponeţ şi nu generalul Pacepa. Eu, doar eu răspund pentru faptele mele, că dacă e să o iau pe cîmpuri, de nebun, nu generalul e acela, ci eu. Că dacă mă legaţi în cămaşă de forţă, pe mine mă legaţi şi nu pe general. Să fie clar!

Ce să fie clar? Nimeni nu înţelese nimic, dar tăcerea a fost un răspuns destul de limpede, care îl mulţumi pe străin.

- Şi încă un amănunt, mai spuse Moise Poponeţ: nu accept nici o aluzie, nici o ironie la adresa numelui meu. Să fie clar!

După ce Moise Poponeţ tăcu, se făcu o linişte jenată între cei de faţă. Doctorul Gîgiu rămase cu un rictus comic al gurii, neştiind dacă trebuie să accepte situaţia sau să aducă unele precizări în ceea ce priveşte ordinea interioară a sanatoriului. Dar tot străinul îi scoase din situaţie, făcîndu-le semn că sînt liberi.

Începu o forfotă susţinută în sanatoriu.

Ce cameră să-i dea noului venit?

O să accepte să mai stea cu cineva în cameră?

Cine e acel Pacepa? E general de armată? E general de miliţie?

Nu cumva e o formă mascată de a fi trecut în planul doi doctorul Gîgiu?

O fi călcat pe bec?

E drăguţ, drăguţ de tot, spuse doctoriţa Zbîrcilă.

Nu cumva ne-am pripit cu individu`? Are vreo recomandare, vreo trimitere... ?

Cei şase pacienţi din camera cinci au fost redistribuiţi în celelalte camere într-un cor de bombăneli. Doi asistenţi şi o femeie de serviciu aranjară camera cinci, scoaseră cinci paturi, schimbară aşternuturile, aduseră o masă din biroul doctorului Gîgiu, schimbară perdelele pătate de muşte, frecară podelele cu petroxin.

- Dar o cheie, ca să pot să încui pe dinăuntru? Că nu vreau ca orice dezaxat să îmi calce în cameră ...

- Nu se obişnuieşte, dar găsim, îi răspunse Gîgiu.

- Mîncarea o vreau în cameră, spuse Moise Poponeţ. Şi ţineţi cont, nu mănînc murături în sare, ci numai în oţet.

Doctoriţa Zbîrcilă îi spuse că nici nu se pune problema murăturilor, că astea nici nu există la beci.

- Ei, nu-i nimic, spuse Moise Poponeţ, de acum or să existe ...

Pînă seara prin întreg sanatoriul trecu parcă un curent care răscoli toată suflarea.

Dar dacă îl luai pe Moise Poponeţ aşa cum era şi nu te mirai prea tare şi nici nu încercai să i te împotriveşti, nu aveai probleme, te înţelegeai cu el. Avea un fond bun.

În cîteva zile deveni şeful neoficial al aşezămîntului. Doctorul Gîgiu era în stare să îl întrebe pînă şi cum să dea o reţetă unui bolnav, atît de marcat era de această nouă internare.

Dar pacientul nu făcea probleme. Se ascundea în camera lui zile întregi, aştepta masa la ora fixă, o prelua deschizînd uşa cît să încapă bolurile mari în care i se puneau felurile de mîncare. Că dacă pînă acum mîncarea se împărţea în nişte castroane de tablă, ciobite şi ondulate în cea mai mare parte, Moise Poponeţ le ceru farfurii de ceramică, el însuşi alegînd modelul. Mai dispărea, cîte o săptămînă chiar, cînd se întorcea aduna cîţiva medici sau asistenţi şi le spunea conspirativ că se întîlnise cu generalul. Deşi nimeni nu aflase încă cine era generalul, aerul conspirativ al pacientului era suficient să se creadă că era vorba de cineva mare de tot.

La un moment dat doctorul Băcăniciu spuse doctorului Macea, de faţă fiind şi asistenţii Cărmăzan şi Boilă, că a văzut-o pe doctoriţa Zbîrcilă ieşind cu pas ferit din camera lui Moise Poponeţ. Asta era luni pe la prînz. Marţi, la sfîrşitul programului, doctorul Băcăniciu a primit ordin scris de la Direcţia de sănătate să se prezinte la leprozeria de la Tichileşti, unde fusese detaşat pentru doi ani. Fără comentarii. Degeaba a încercat doctorul Băcăniciu să protesteze, să se roage, să plîngă, doctorul Gîgiu a dat din umeri, primise hîrtia de la centru, el nu era decît un simplu executant.

Şi familia? Că avea nevastă şi doi copii...

Să şi-i ia cu el, în leprozerie. Că şi acolo sînt oameni, ce atîta tevatură...!?

Detaşarea intempestivă a doctorului Băcăniciu a fost trecută în contul lui Moise Poponeţ şi un frison cuprinse pe toată lumea. Nu, nu era de glumit. Doctorul Gîgiu trecea de două, trei ori pe zi pe lîngă uşa lui Moise Poponeţ, bătea încetişor, aştepta un răspuns şi dacă acesta venea, întreba dacă pacientul are nevoie de ceva. În general pacientul nu avea nevoie de nimic, se mulţumea cu ceea ce avea, dacă o să aibă nevoie de vreun lucru sau de vreun serviciu, va cere el la timpul potrivit. Punct.

Trecuse un an de cînd venise Moise Poponeţ în sanatoriu şi parcă lucrurile se schimbaseră în bine. Personalul era mai atent cu pacienţii, aceştia se prinseseră de situaţie şi amenințau tot timpul că dacă ceva nu e în regulă îl vor informa pe *Tovpoponeţ*. Chiar şi cei de la Centrul de sănătate reacţionau cu plus de solicitudine ori de cîte ori doctorul Gîgiu cerea fonduri, el însuşi se folosea de prezenţa lui Moise Poponeţ şi nu făcea economie cînd era vorba de solicitări. Într-un an fusese făcută o curăţenie generală în sanatoriu, se schimbase mobilierul în jumătate dintre saloanele stabilimentului, se cumpăraseră pături cît pentru un regiment şi pijamale cît să îmbrace toată comuna. Şi meniul fusese îmbunătăţit, nu lipsea carnea la masa de prînz iar seara pacienţii primeau portocale sau banane.

Doctoriţa Zbîrcilă continua să îl viziteze în cameră pe pacient, dar nimeni nu mai remarca acest lucru. Că dacă femeia nu şi-ar fi schimbat comportamentul, insinuînd adeseori că doctorul Gîgiu e cam învechit pe post, nimeni nu ar fi băgat de seamă nimic şi nici nu ar mai fi comentat. Numai că în ianuarie 1977, imediat după Revelion, doctoriţa Zbîrcilă a primit detaşare fără drept de comentarii la şantierul Canalului Dunăre-Marea Neagră, la punctul Agigea. Degeaba a plîns femeia, degeaba a urlat spre cele patru zări că are doi copii de crescut, că are un soţ cu munci de răspundere la fabrica de azotaţi, că e bolnavă, că are un rinichi în piuneze, nimic şi nimeni nu părea să o mai ajute. Degeaba bătea la uşa lui Moise Poponeţ, acesta nu îi mai răspundea. Pînă în ultima clipă, cînd îşi

împacheta lucrușoarele, cu umerii tresăltîndu-i de la sughițurile de plîns, doctorița Zbîrcilă a așteptat un semn de bunăvoință de la Moise. Dar el nu a venit. Peste o săptămînă, cînd asistenta Ochișor a fost văzută ieșind din camera lui Moise Poponeț, după miezul nopții, pe cînd era de gardă, lucrurile s-au mai lămurit în mințile celor care se mai întrebau despre mutarea neașteptată a doctoriței Zbîrcilă. Dar nimeni, nimeni nu a comentat întîmplarea. În fond și doctorița Zbîrcilă era vinovată, că începuse să nu mai ascundă relația ei cu Moise Poponeț, că insinuările cu preluarea funcției de director erau din ce în ce mai dese, iar asistentul Sandovici, de gardă în noaptea de revelion, a spus mai tîrziu că a auzit cum se certau pacientul cu doctorița, că ea a plîns și că după miezul nopții a ieșit din camera cinci cu sutienul, chiloții și furoul în brațe, cu halatul pus direct pe piele, neîncheiat la nasturii din față, de i se vedeau toate cele, că s-a ascuns în baie unde a încuiat ușa și a ieșit după jumătate de oră puternic fardată, ca să își ascundă chipul devastat de suferință. E posibil să fi avut și o vînătaie.

După plecarea doctoriței Zbîrcilă s-a făcut din nou liniște. Doctorul Gîgiu a obținut bani pentru o centrală nouă la sanatoriu, a refăcut grădina în care a plantat arbuști ornamentali, un fel de trandafiri japonezi care trebuiau să facă niște fructe roșii și galbene care erau bune și de mîncat, a schimbat tîmplăria de la intrare și gardul împrejmuitor. Mai mult, doctorul Gîgiu a primit și o invitație la un congres pe probleme de sănătate în sanatoriile de boli nervoase care s-a ținut la Ohrid, în Iugoslavia. Cînd s-a întors, i-a adus lui Moise Poponeț o pungă cu tutun de pipă, o pipă, un breloc cu cheile orașului Ohrid și o sticlă de vin cu o etichetă nostimă, pe care era reprezentat un tip cherchelit, cu niște mustăți uriașe, care se uita cu ochi încrucișați spre o stacană mare de vin pe care o ținea în mîna stîngă. Morala etichetei ar fi fost, dacă cineva ar fi stat să o descifreze, un fel de nu faceți ca el. Doctorul Gîgiu nu a uitat nici de ceilalți colegi, care rămăseseră acasă, care îl conduseseră cu invidia și gîndul lor în această frumoasă aventură și a adus fiecăruia cîte o pungă de plastic cu o imagine a centrului istoric a orașului Ohrid și cîte un breloc cu cheile orașului, plus cîte două, trei bomboane pentru fiecare, luate dintr-un bol mare care se găsea la recepția hotelului. Cît despre congresul în sine, doctorul Gîgiu a preferat să tacă, comunicările au fost în limba sîrbă și în limba engleză, acestea fiindu-i inaccesibile. A mai povestit, în treacăt, că magazinele erau pline de se strica mîncarea pe rafturi, păcat de ea, că a băut whisky adevărat, adevărat la recepția finală cu un medic rus, cu care s-a înțeles de minune, că sîrbii fac o agricultură performantă, că a văzut niște vaci, într-un țarc împrejmuit cu fire în care era băgat curent electric, care aveau ugerele cît un sac cu grîu, le atîrnau de abia mai puteau merge. Moise Poponeț l-a temperat însă din avîntul său de povestitor al impresiilor de pe alte meleaguri, spunîndu-i că e bine să-și țină impresiile numai pentru el. Sau să le uite. Și doctorul Gîgiu le-a uitat. Rareori mai scăpa cîte un amănunt, odată și-a amintit gustul unei mîncări, era un gulaș cum se făcea uneori și la sanatoriu, numai că mult mai iute, altă dată a spus că a văzut o mașină Dacia în centrul Ohridului și s-a simțit mîndru, i-a arătat-o și rusului, cu care se împrietenise și care apreciase că e harașo.

În martie a fost cutremurul cel mare, care a zgîlțîit zdravăn Bucureștiul, numai că la Glod pagubele au fost minore. Unui pacient îi căzuse un tablou în cap, zdrelindu-i o ureche, altul a făcut un atac de panică și a fost calmat cu o injecție.

În 1977 nu s-a mai întîmplat nimic semnificativ, doar că asistenta Ochișor a reprezentat unitatea la o conferință națională a cadrelor din sănătate, ceva cu munca educativă în spiritul documentelor de partid în ceea ce privește domeniul sănătății, timp în care a plecat și Moise Poponeț din sanatoriu. S-au întors împreună după o săptămînă.

Doctorul Gîgiu a făcut un proiect pentru o construcție nouă, de trei ori mai mare decît cea existentă, cu sală de conferințe, cu săli de tratamente, cu băi și săli de recreere. După o returnare a documentației, ca lipsită de temei cererea, Direcția de sănătate a mai reflectat puțin și a acceptat-o și a programat primele cheltuieli pentru anul următor. Era limpede că Moise Poponeț vorbise unde trebuie. Doctorul Gîgiu nu-și mai încăpea în piele de bucurie, de cîteva ori pe zi desfăcea planurile viitoarei construcții și visa cu ochii deschiși.

În decembrie Moise Poponeț a răcit zdravăn și a stat la pat. L-a consultat și l-a tratat însuși doctorul Gîgiu care și-a început consultația cu un tușeu rectal, lucru care l-a cam contrariat pe pacient, dar care a acceptat situația după ce doctorul i-a explicat că în rect sînt toți nervii care ajută la funcționarea organismului uman și că introducerea unui deget în fund înseamnă o stimulare instantanee a tuturor acelor puncte vitale. Ce e drept, s-a vindecat destul de repede, asistenta Ochișor fiindu-i și ea de mare folos. Vorbind, la o cafea cu doctorița Știrbu, asistenta Ochișor se confesă cu mare suferință în glas:

- Nu știu ce să mă mai fac cu Moise, e așa de copil cînd e bolnav, e așa de neajutorat, că mă face să plîng. Mi-e frică să nu fi răcit la plămîni, i-am ascultat respirația și se aude un șuier destul de puternic. I-am spus să meargă la o clinică din București, el la relațiile sale nu are voie să fie bolnav.

În martie 1978 asistenta Carmen Ochișor a fost aleasă în biroul de conducere al partidului, de la nivelul regiunii. Venea la serviciu una, două zile pe săptămînă, în rest avea treabă la centru, pregătea plenare, pregătea conferințe, se întîlnea cu tineretul în cadrul unor acțiuni de dezvoltare a spiritului civic. Moise Poponeț lipsea și el din sanatoriu destul de mult, cînd venea dormea cîte o zi și o noapte fără întrerupere. Începuse să bea, lăsa la ușă cîte o plasă cu sticle la sfîrșitul săptămînii. În general bea vodka, whisky și mult pepsi cola. Whisky nu se prea găsea în comerț, doar dacă știai unde să îl cauți, la magazinele partidului, de asta sticlele erau recuperate fie de asistente, fie de femeile de serviciu și refolosite în gospodărie. Și pepsi cola se găsea doar la sărbătorile naționale sau pe litoral, vara, la magazinele pentru străini. Dacă pepsi cola era la cutie, acestea erau decupate și folosite ca suport pentru creioane și pixuri. Toată lumea din sanatoriu avea pe birouri asemenea suporturi, recuperate din sacoșele abandonate de Moise Poponeț.

În aprilie a fost inaugurat locul pentru noua construcție a sanatoriului, a fost ceva freamăt, au venit niște activiști de la centru, s-a scris mult în ziarul Scînteia despre eveniment. Doctorul Stelian Gîgiu a acordat un interviu care i-a fost complet modificat cînd a fost redactat în Scînteia, i-au fost puse în gură vorbe pompoase, cu dedicații la cel mai înalt nivel. Nu a spus nimănui că nu erau vorbele sale, a acceptat situația.

În mai și iunie s-a turnat fundația construcției noi, cîteva zeci de muncitori cu mașini de forat, de transportat pămîntul și de turnat betonul au stricat liniștea așezămîntului, dar nu era încotro. Toată lumea era îngăduitoare.

Moise Poponeț lipsea mult, era deranjat și de zgomotul șantierului probabil. Asistenta Carmen Ochișor fusese aleasă la nivel național într-o structură de conducere a tineretului comunist, toată lumea din sanatoriu a fost de acord că ea promitea demult să fie avansată, că avea calități, avea potențial.

La începutul lunii iulie Moise Poponeț l-a pălmuit pe doctorul Macea, după ce acesta din urmă i-a atras atenția că a lăsat apa de la duș deschisă trei zile pînă ce a inundat parterul. Mai toată lumea a fost de acord că doctorul Macea o cam merita, părea la un moment dat că ar vrea să ia locul doctorului Gîgiu, deseori bombănea la dispozițiile acestuia, la ședințe avea puncte de vedere critice la adresa anumitor aspecte. Că nu oameni critica el, ci aspecte. Dar lumea se prindea unde bate. Doctorul Macea a primit o sancțiune cu diminuarea salariului cu zece la sută pentru trei luni, pentru comportament abuziv cu pacienții. La următoarea abatere va fi mutat disciplinar, fie la Canal, fie la minele din Valea Jiului, i-a mai spus doctorul Gîgiu.

Dar pe 25 iulie toată lumea a aflat cu stupoare că Moise Poponeț A FOST DAT AFARĂ DIN SANATORIU!

Doctorul Stelian Gîgiu însuși l-a poftit să își strîngă catrafusele. Și fiindcă Moise Poponeț se împotrivea, amenința și înjura ca la ușa cortului, doctorul Gîgiu a chemat doi asistenți și un paznic și în cinci minute pacientul era externat cu acte în regulă și scos cu tot cu valiza lui cu rotile la poarta unității.

- O să vă distrug, vă desființez!, striga Moise Poponeț.

- Tovarășe, aici nu e azil pentru puturoși!, i-a strigat doctorul Gîgiu. La muncă, parazitule!

- Pe tine te bag la bulău, la Jilava cu tine nemernicule!, striga Moise Poponeț.

- Atenție la cuvinte, potlogarule!, i-a strigat doctorul Gîgiu.

A trebuit să intervină asistenții Mardale și Corduneanu care i-au administrat cîțiva ghionți lui Moise Poponeț, pentru că între timp toți pacienții sanatoriului ieșiseră fie la ferestre, fie în curte. Cîțiva erau gata, gata să pună mîna pe bolovani să-l alunge pe intrus. Mulți îl antipatizau, numai că nu o arătaseră pînă atunci. Au fost opriți de personalul medical, cei mai mulți nu pricepeau ce se întîmplă, dar ar fi fost oricînd gata de un pic de rezmeriță.

În două ore camera cinci a fost remobilată cu paturi și redistribuită pacienților.

Seara, ascultînd Vocea Americii, cu aparatul de radio conectat cu un fir de sîrmă la caloriferul din baie, că numai așa funcționa, doctorul Gurău a auzit că generalul Pacepa l-a trădat pe Ceaușescu și de pe 24 iulie ceruse azil politic în RFG. I-a fost acordat automat, președintele Americii, Jimmy Carter, interesîndu-se personal de soarta fugarului. A doua zi i-a șoptit acest lucru doctorului Macea. Acesta știa însă. Știa și doctorița Sumănaru care își duse degetul la buze, atunci cînd doctorul Gurău voia să îi dea amănunte. Știa și doctorul Gîgiu, el fusese atenționat mai întîi de la serviciul de securitate care îl contactase telefonic, cerîndu-i să-l scoată în șuturi din unitate pe Moise Poponeț și apoi primise un telefon de la Direcția de sănătate să nu mai oploșească paraziți în sanatoriu că o să plătească cu funcția și chiar cu libertatea. Că nu-i posibil să ții patru, cinci ani pe cineva cu un statut incert, cu diagnostice fanteziste, să cheltui banii statului cu ghiotura, cineva trebuie să plătească pentru aceste abuzuri. Doctorul Gîgiu era primul încolțit, primul vinovat. De ce nu a anunțat pînă acum, de atîția ani, că pacientul Poponeț e un parazit oploșit la sanatoriu?

La celălat capăt al firului fusese chiar directorul Direcției, doctorul Constantin Bobonea. Părea turbat.

Pe 27 iulie la sanatoriu a sosit o hîrtie privind sistarea lucrărilor la noul sediu al așezămîntului și care anunța constituirea unei comisii care să analizeze modul abuziv în care fusese aprobată construcția, fără documentația necesară, fără un studiu de impact social și economic, fără rost, în ultimă instanță. Vinovat pentru această acțiune era tot doctorul Gîgiu.

Pe 28 iulie a fost cerut un raport privind modul în care asistenta Carmen Ochișor, care provenea dintr-o familie cu grave probleme ideologice și de opțiuni politice în trecut, a fost recomandată și avansată în structurile partidului. Vinovat era tot doctorul Gîgiu, el îi semnase recomandările fără să analizeze cît de cît situația femeii.

Pe 29 iulie doctorița Ana Zbîrcilă a revenit în unitate, în calitate de director cu delegație, pînă la clarificarea situației.

Pe 30 iulie doctorul Gîgiu a primit ordin de detașare la leprozeria de la Tichilești, acolo unde fusese trimis disciplinar și doctorul Băcăniciu care a fost rechemat între timp și pus pe o funcție la direcția de sănătate.

Cînd i-a înmînat ordinul de detașare la leprozerie doctorului Gîgiu, doctorița Zbîrcilă nu s-a putut abține să nu-i spună:

- Colega, vezi cum stau cu hemoroizii și cu tușeul rectal leproșii ...! Și să nu uiți și să-ți sugi degetul după consultație, homalăule!

*(Fragment din romanul **Laika**, în pregătire la Editura* Cartea Românească*)*

Moise Poponeț lipsea și el din sanatoriu destul de mult, cînd venea dormea cîte o zi și o noapte fără întrerupere. Începuse să bea, lăsa la ușă cîte o plasă cu sticle la sfîrșitul săptămînii. În general bea vodka, whisky și mult pepsi cola. Whisky nu se prea găsea în comerț, doar dacă știai unde să îl cauți, la magazinele partidului, de asta sticlele erau recuperate fie de asistente, fie de femeile de serviciu și refolosite în gospodărie. Și pepsi cola se găsea doar la sărbătorile naționale sau pe litoral, vara, la magazinele pentru străini. Dacă pepsi cola era la cutie, acestea erau decupate și folosite ca suport pentru creioane și pixuri.

Andrei Zanca

Cartea surâsului - jurnalul unui drum lăuntric
fragmente

Timpul şi spaţiul circular. Totul este memorie, incluzând deci capacitatea re-amintirii. Totul este reamintire. Chiar şi amintirea este un sistem circular, de la nivelul microcosmic la cel macrocosmic.

Privită ca un organism, fiecare mare religie are drept inimă mistica. Căutând reguli, care să fie valide pentru o întreagă societate, religia îşi pune astfel singură cătuşele, în vreme ce mistica încurajează experienţa individuală, dincolo de orice regularizare, fiind astfel liberă. Istoria misticii creştine începe cu Isus Hristos.

Noţiunea de mistică creştină presupune însă o delimitare mai degrabă geografică decât una de conţinut, dat fiind că apropierea de mistica chineză ori japoneză, de exemplu, apare deseori în mod evident fără ca prin aceasta să se presupună o influenţare reciprocă. Experienţa mistică deci nu este legată de o religie anume, însă acest lucru presupune şi faptul că nici o religie nu-şi are o mistică doar ei subordonată. Misticii viază o contopire a tuturor religiilor, o con-creştere a tuturor zeităţilor într-unul singur

5 dimineaţa. A fost nevoie de o mie de oameni cel puţin, ca eu să pot sorbi acum în zori acest ceai... Poate că lucrurile vor decurge mai bine când se va putea încheia o prietenie genuină cu sinele, când Ierarhiile se vor preschimba în Simfonie.

Libertatea atât de clamată mereu, nu este oare mai degrabă pentru mulţi: a fi liber spre a ... sfârşind aşadar mereu într-un eşec?

Ce aşezare întru armonie a smereniei, gândul prelung la cei o mie, graţie cărora îţi poţi sorbi ceaiul ori cafeaua în zori. Libertatea genuină este cea lăuntrică: intrarea în rezonanţă a chemării lăuntrice cu glasul unic, identitatea dintre ele, unisonul divin.

Însă viaţa în parametri lui do ut des tinde să se universalizeze, făcând parte deja din sfera inconştientului. Doar gândul la aşa ceva mă prăbuşeşte în negre văi ...

Se pare că apa, lumina, în genere fiecare electron deţin o memorie aflată în evoluţie, nu statică. Acel gol al misticilor, denumit de oamenii de ştiinţă vacuum-cuantic este plin de informaţii şi energie (atestând teoria morfogenetică a lui Sheldrake), o mare cuantică de energie ce aşteaptă a fi conectată...

În postfaţa lui Karl Pribram la cartea lui Laszlo The interconnected universe, aflăm de vorba extrem de sugestivă a lui McCulloch: nu muşca din degetul, meu; priveşte încotro indic ... afirmaţie ce va scoate pe mulţi oameni de ştiinţă din spaima de a părea ridicoli prin idei-tabu, „fanteziste”...de a-şi pierde „credibilitatea” ...

Se pare că toate lucrurile materiale există într-un uriaş vacuum clocotind de energie.

Aceste adevărate sisteme de energie se află într-o continuă devenire şi evoluţie. Un invizibil cuprins în vizibil, care se află, potrivit fizicii cuantice, în acelaşi timp, pretutindeni ...

(la zero grade Celsius de exemplu, legăturile devin superconductoare fără a întâmpina nici rezistenţă); astfel devin deodată de înţeles fenomenele telepatice şi paranormale, dacă privim acest vacuum ca un loc în care toate sunt legate între ele şi la care putem avea acces.

Heinz Pagels în cartea sa The Cosmic Code, denota faptul că, dacă matematicienii caută incidentalul (întâmplătorul în natură), nu îl găsesc într-adevăr niciodată. Se descoperă în schimb o ordine ascunsă, o formulă, care scoate la lumină o formă ascunsă. Într-un univers în care toate sunt legate între ele nu poate exista întâmplătorul/incidentalul (care presupune autonomie şi constanţă, fiindcă fără de autonomie nu poate exista nici întâmplarea, nu-i aşa?)

Se poate aşadar spune că întâmplarea oferă lucrurilor şansa/posibilitatea de a se întâmpla ...

Tot de aici se poate deduce şi o anume ireversibilitate a timpului, a istoriei; dacă orice are memorie, colectează aşadar istorie, nu este posibilă o repetare a aceluiaşi lucru, fenomen, fiindcă substanţa aceasta îşi poartă deja propria istorie. Poate doar la un alt nivel al spiralei.

Timpul şi spaţiul circular.

Totul este memorie, incluzând deci capacitatea re-amintirii. Totul este reamintire. Chiar şi amintirea este un sistem circular, de la nivelul microcosmic la cel macrocosmic.

Brian Greene în cartea sa The elegant univers: universul, în ciuda complexităţii sale evolutive este în simplitatea sa centrală, elegant.

Iar Roger Penrose de la Cambridge: chiar şi electronii, fotonii şi superstrings-urile pot în felul lor propriu să aibă o conştiinţă de sine, o organizare de sine, putându-se defini din nou.

(Deci din nou în fond, modelul de gândire al procesului sistemic de amintire)

Astfel se poate înţelege şi procesul homeopatic: prin capacitatea memorativă a apei.

Ruşii şi japonezii constituie în acest domeniu avangarda: experienţele lor atestate din ultimul timp în acest domeniu sunt uluitoare.

Dinspre coamă, sclipirile depărtate ale apelor Să fi fost octombrie? Cu ce vedere te zăresc, cu ce ureche odihnesc ecoul, azi, când la cele spuse atunci, nu se mai poate adăuga decât ce aduce dinspre câmpie vântul în răsucirea adierii, ochii tăi, în sclipirile depărtate ale apelor?

Este straniu cum de-a lungul secolelor s-a instaurat în concepţia, mai ales Vestică, gândirea ierarhizantă: toate gândurile tind spre ierarhizări, din toate sistemele de gândire transpare abia sesizabil acest ghes al ierarhizării, culminând în hybris, lucru concludent începând chiar cu literatura antică, mitul lui Oedip ...

(Einstein: acest al nostru, „a fi-separaţi-unul-de-altul”, este în fond o iluzie optică a conştiinţei)

Într-adevăr, însă cultivată cu o obstinaţie de connaisseur...

Unde iubirea e deplină, mai poate încăpea ceva, altceva? La început a fost cuvântul, însă înaintea „începutului” nu a fost oare iubirea?

Reducerea la celulă. Aşa s-ar putea lămuri un fenomen, care descumpăneşte prin complexitatea sa. Prin reducţionism, prin reducerea la celulă, de exemplu. Lumea regăsibilă în „celula” ei: un oraş. Oraşul, drept microcosm, conţine ca într-o hologramă, toată lumea s-ar putea zice, dacă îl privim cu atenţie.

Circularitatea este o lege a naturii. Alcătuind miezul sistemelor, fluviul mereu revenind al vieţii. O cauzalitate circulară, sistemul circular al timpului pe orbita spiralată (la nivele diferite, deci). Ani paraleli ...

Totul este pătruns de o energie vie, de la nivel cosmic până la cel sub-atomar, toate sistemele dinamice au un soi de memorie, adică pot înmagazina informaţie, sporind-o pe parcurs, aşadar evoluând.

Revenire la pătrunderea lucrurilor, la înţelegere în general: dacă am înţelege de ce ... bucuroşi le-am duce toate. În genere: orice formă de metanoia/schimbare implică suferinţa. Înţelegerea acelui: la ce bun metanoia, la ce bun schimbarea, pare a fi totul.

Nagakawa, maestru Zen: suferinţa se întemeiază pe faptul că oamenii făptuiesc lucruri pe care nu le înţeleg, a căror însemnătate / semnificaţie însă le-a fost insuflată.

(Etape de evoluţie, defrişarea umbrelor din conştiinţă)

Sentimentele de vină, spre o pildă, pot fi surse ale unei agresiuni extreme, de „neînţeles” ...

Tot în acest context: după un studiu al unor institute de la Palo Alto asupra fenomenului „morţii amânate” (revenirea din moarte), mai toţi pacienţii au declarat următorul lucru: în momentul revenirii lor la viaţă, după levitaţia între viaţa şi moarte, au avut viziunea lumii „aşa cum este”, adică a unei lumi ce nu necesită în decursul evoluţiei ei intervenţii speciale de modificare, o lume aflată în deplină inter-rezonanţă, unde incidentalul /întâmplarea nu-şi au locul; lumea e aşa cum trebuie să fie, au mai adăugat ei în mod repetat. După care au simţit o mare linişte lăuntrică, o împăcare. Au priceput. Au înţeles aşadar. Şi toţi au avut o altă atitudine lăuntrică faţă de lume de atunci, altfel întâmpinând lumea şi aproapele.

Straniu ... să ai astfel viziunea lumii dinspre miezul lăuntric, dinspre acalmia centrului lăuntric ...

În textele străvechi, precum şi în cele biblice, apare mereu această sfâşietoare dorinţă a înţelegerii: de ce? Este întrebarea străveche a lui Iov, este întrebarea mereu actuală şi azi, dovadă a unui univers aflat în plină evoluţie, într-o dinamică vie.

Individualizată prin durere şi suferinţă, întrebarea închide, ori deschide o Cale. O cale a aflării individuale. Cel care se dăruie deplin acesteia, din dorinţa genuină de a afla de ce, va primi invariabil un răspuns. Paradoxal, acest răspuns rămâne însă mereu doar un fragment de răspuns. Un paleativ deci, certificând impulsul de a renunţa la static, de a se afla mereu într-o continuă metanoia. Lecţia începe mereu cu noi înşine.

(Masca feed-back-ului: în filmele cu atât de adoratul Lawrence Olivier, spre o pildă, este o eroare a crede că femeile îl doreau realmente pe L.O.; în fond ele erau inconştient afectate de expresia actriţelor din compania lui în anume momente: beatitudinea teatrală de pe chipul lor, extazul din ochii şi atitudinea lor, trezeau în ele un dor al echivalenţei acestor „trăiri”: în fond doreau şi ele să simtă ce „simţeau” aceste prea frumoase pupe hollywoodiene, nu neapărat pe L.O., care era doar „codul” declanşator ... este şi explicaţia eşecului trăit lamentabil pe viu cu alt actor, berbant renumit: Clark Gable. Ulterior actului consumat, categorisit de multe femei dezamăgite drept o slăbătură ...)

Această proiecţie fatală se întâlneşte des în multe aspecte ale vieţii individuale, însă şi în sistemele de gândire, filosofice, literare.

Fatalitatea proiecţiei obsesive. Non-deschiderea şi deci imposibilitatea dăruirii depline.

Prin masca acestui feed-back se pot explica multe, în multe domenii.

Propria viaţă este mereu vasul explicativ, interpretativ al lumii.

Şi aici se află şansa însă şi eroarea maximă (hybrisul)

Suferinţa pare a fi în taină jinduită.

Între voluptate şi suferinţă, omul ...

Sufletul în dublă recluziune: a trupului şi apoi prin el în secţiunea socio-istorică dată.

Autonomia individuală vis-à-vis de comuniune. Competiţia vis-à-vis de comuniune.

Şi surâsul Martorului, pe care fiecare îl presimte undeva în el ...

Oare cu cine ne identificăm la urma urmei?

litere

Asanga (maestru al mediaţiei din sec.4): după nouă luni de meditaţie zadarnică într-o peşteră – încercând a-l zări pe Maitreya, viitorul Buda – iese plin de amar din grota lui şi pe cărare zăreşte un câine agonic; îl ia în braţe plin de compasiune; în acest moment apare Maitreya; am meditat nouă ani, zice Asanga, şi nu mi-ai apărut; am fost tot timpul aici, zice Maitreya, însă tu nu m-ai putut vedea.

John Chapin, în celebrul său experiment numit de el thinking about drinking: În laboratorul său din Philadelphia, şobolanii au învăţat (lucru atestat de mai multe ori în mod experimental), să declanşeze un robot spre a primi apa. Şi acest lucru prin pura forţă a gândului ... : la început primeau apa doar dacă apăsau pe un buton.; având implantaţi electrozi în creier, acest proces declanşa în computere un anume model de unde; în momentul în care butonul a fost dezactivat, a fost de-ajuns ca şobolanii „să se gândească" la apă, ca modelul să reapară şi odată cu el şi apa, prin robot.

Două concluzii se impun de la sine: 1. animalele pot gândi şi 2. este de neimaginat ca „natura" să fi dezvoltat la ele asemenea posibilităţi fără de un anume scop. Care?

În context uman se poate vorbi despre hypercomunicare, un fenomen în care - în mare - este vorba despre o comasare de canale comunicative la molecula ADN, prin care apoi, cu ajutorul efectului cuantic al tunelului, curg informaţii (inspiraţia, motorul creativităţii). Este de-ajuns a spune aici: pe o singură moleculă ADN se găsesc la om cam trei miliarde de informaţii codificate, totalizând cam peste două sute de cărţi de peste o mie de pagini, dacă le-am lista normal pe o coală ...

Hipercomunicarea se practică de câteva milioane de ani: pentru o decurgere ordonată a vieţii în lumea insectelor de exemplu.

Albinele constituie un simbol străvechi al omenirii. În mitologie ele sunt simbolul nemuririi şi al reîncarnării, soli ai zeilor şi ai aştrilor. Celţii le considerau drept reprezentante ale înţelepciunii din alte lumi, iar la neamul Maya, legătura cu energiile cosmice.

Un simbol al conştiinţei de grup, în cele din urmă.

Centrul unui popor de insecte este întotdeauna o regină. La termite, o pereche regală. Dacă se îndepărtează regina la o distanţă respectabilă de muşuroi, activitatea funcţionează în mod straniu la fel de regulat şi de bine. Însă dacă se ucide regina, orice activitate încetează şi domneşte haosul şi dezorientarea deplină. Un soi de entropie absolută ...

Ce sistem de comunicare există între regină şi poporul ei? Explicaţia nu poate sta decât în câmpul morfogenetic al lui Sheldrake ... Cum altfel să reuşească nişte termite fără de un plan, să sape dinspre două părţi un tunel şi să se întâlnească exact la mijloc, lucru realizabil uman doar cu o înaltă tehnologie? Mai ales că sunt oarbe. Deci un soi de hiper-comunicare la nivel de ADN. Doar această hiper-comunicaţie la nivel de ADN funcţionează dincolo de spaţiu şi timp, prin intermediul acelor găuri-de-vierme.

Ipoteze ţinute, din păcate, doar drept ipoteze ... ele însă ar putea schimba concepţia noastră despre lume.

Furnicile tăietoare de frunze din America au inventat acum cincizeci de milioane de ani deja, comerţul cu produsele agrare, stăpânind şi tehnica genetică - fiind în stare a clona ciupercile.

Doar într-o conştiinţă super-ordonată pot fi înmagazinate aceste cunoştinţe, nicicum în una individuală.

Plutarh: doar delfinului, făcând abstracţie de toate celelalte, natura i-a dăruit ceva, după care se topesc toţi filosofii: prietenia fără de avantaj personal ... Superb, nu?

Conştiinţa de grup pare să fie mult mai mult decât o bancă de date, mai mult decât o sumă de instincte: pare a fi o întreţesere / o plasă globală a conştiinţei: prin ea un grup de animale este capacitat la prestări calitativ mai ridicate, decât ar corespunde sumei indivizilor ce o constituie.

Tot astfel, s-a observat şi în domeniul computerelor: conectate între ele sunt în stare a-şi spori incredibil viteza.

(Această utilizare a conştiinţei de grup, la delfini de exemplu, a dovedit că în acelaşi timp, agresiunea scade până la totala ei eradicare, ceea ce mi se pare esenţial).

Păcatul originar, alungarea din paradis, marchează în fond naşterea liberului arbitru şi deci căderea din conştiinţa de grup ...

Descoperirea individualităţii înseamnă concomitent pierderea stării paradisiace (vocea lăuntrică ce conducea omul amuţeşte şi el trebuie să-şi asume responsabilitatea faptelor sale într-o lume a conflictelor, o lume problematică).

Este de fapt dubla strategie, dintotdeauna, a menţinerii lumii sub control: i se oferă un scop, iar apoi acest scop îi este imediat luat; prin această omul este ţinut în stare de preocupare – aceea de a atinge respectivul scop.

Astfel anumitor structuri ale puterii le este posibil să ţină sub control populaţii întregi, spre a le utiliza potrivit scopului lor ...

Căderile haotice, inexplicabile de la bursă ori cele meteorologice de exemplu, pot fi explicate tot prin această hiper-comunicare, prin reacţiile conştiinţei de grup (câmpuri morfogenetice).

Această conştiinţă de grup pare a funcţiona ca un barometru pentru oscilaţiile dispoziţiilor de context ...

Masaru Emoto, celebrul medic japonez deja evocat, a făcut dovada experimentală a unei epocale descoperiri (deşi în fond homeopatia utiliza acest principiu de secole): prin fotografierea cristalelor de apă a dovedit în mod uluitor că apa deţine informaţii, preia informaţii, ba chiar şi gândurile îşi lasă amprenta asupra ei, modificând-o.

Ce memorie trebuie să aibă un gheţar, o crevasă, ori apa oceanelor, bunăoară?

Emoto a îngheţat apa naturală din izvoare şi apoi a fotografiat cristalele astfel formate. Unul din echipa lui a avut mai apoi ideea de a utiliza audieri muzicale şi a privi ulterior cristalele astfel formate: surpriză totală! La muzica unor Bach, Chopin, Mozart, cristalele erau de o mare puritate şi frumuseţe, mai toate hexagonale, de o splendoare inimaginabilă. La zgomote, ori muzica heavy metal, ori la rostirea unor cuvinte imperative, agresive, apăreau forme de-a dreptul haotice, neliniştitoare ... un gând de gratitudine, ori lipirea unui bilet de gratitudine pe o sticlă cu apă, a dus la formarea unor cristale de-o nespusă frumuseţe, pe când utilizarea cuvintelor din afara sferelor armoniei, declanşa forme tulburătoare. Vibraţia din spatele fiecărui gând prefigurat într-un cuvânt se transmite acestor cristale aşadar.

Câtă importanţă au deci vorbele pe care le scriem ori ni le adresăm zilnic.

Cu câtă responsabilitate, grijă, băgare de seamă, ba chiar cu smerenie şi evlavie ar trebuie ele folosite şi ce efect uluitor ar avea acest lucru asupra tuturor ... începând din şcoală?

Însă cuvintele transportând sentimente, modifică şi apa corpului nostru care este constituit din peste 70% din apă, ducând la modificări esenţiale deci şi în corp.

Cristalele par a fi borta, lucarna înspre alte dimensiuni.

Prin intermediul lor putem vedea cum energiile conştiinţei, cuvintele, se transformă în ceva vizibil.

Masaru Emoto: omul este apă. Acest fapt este cheia dezlegării tuturor misterelor lumii. Dacă privim lumea din această perspectivă, zărim un cu totul alt peisaj decât până acum. Apa este oglinda inimii.

În Sutra-Inimii: forma este golul şi golul este forma.

(lucrurile vizibile nu au formă, iar cele invizibile au o formă, afirmaţii certificate recent şi de ştiinţele naturii, adică lucrurile sunt vizibile, însă vibraţiile, nu)

Fiecare lucru are propria vibraţie, aşadar şi fiecare om (şi în acelaşi timp şi senzorul de preluare al altor vibraţii, ce diferă individual, fireşte).

Fiecare cuvânt îşi are propria vibraţie individuală.

Apa pare a fi maestrul preluării celor mai fine vibraţii din jur, modificându-şi structura potrivit calităţii acestor vibraţii.

Esenţial este faptul că atunci când cuvântul gratitudine spre exemplu, mulţumesc, or iubire, au fost scrise ori rostite în limbi diferite, efectul era acelaşi: apăreau mereu cristale de o mare frumuseţe. Se pare că există o încărcătură de vibraţie emoţională a inimii, am putea zice, care se transmite. Lucru uluitor ...

Cristalele de apă din ţevile de alimentare ale marilor metropole au forme de-a dreptul înspăimântătoare.

Profesorul Louis Frank de la Universitatea Iowa: apa a venit sub forma cometelor de gheaţă din univers pe pământ; această teorie, dacă este acceptată, explică multe din calităţile extraordinare ale apei: plutirea gheţii pe apă, vaporizarea ei gravitaţională, cum dizolvă ea substanţele preluând de la ele informaţii etc.

Însă în acelaşi timp ar contracara teoriile actuale despre originea omului, cele darwiniste ... sosind din negura universului, apa conţine şi informaţiile esenţiale ale vieţii.

Într-un celebru experiment s-au luat trei pahare cu orez fiert. Primul a fost tratat cu cuvinte ale gratitudinii, al doilea cu un cuvânt depreciativ, al treilea a fost ignorat. Vreme de o lună de zile. Rezultatul: în cel ignorat, orezul s-a stricat cel mai repede; în primul, cel tratat cu gratitudine, orezul a rămas deosebit de proaspăt, răspândind şi o mireasmă aromatică.

Experimentul a fost urmat de reluările lui în lanţ în cadrul familiilor japoneze

Toate cu acelaşi rezultat uluitor. Analogia cu domeniul uman devine astfel deosebit de grăitoare ...

Sacralitate şi superficialitate arogantă, din nou aşadar ...

Emoto: memoria vieţii într-un conglomerat de gheaţă sosind din univers: din această memorie s-a născut viaţa, omenirea. Dacă ne întoarcem din nou chipul înspre apă, îi transmitem din nou viaţă. Conştiinţa voastră, privirea, inima, surâsul tandru, toate acestea transmit apei o nouă viaţă şi vor crea un nou univers.

Punctul de interferenţă al tuturor acestor notaţii de până acum: conştiinţa.

Conştiinţa ca esenţă a esenţelor. Şcoala şi – bine ar fi ... –, obiectul ei: conştiinţa (utopie? – cuvânt atât de îndrăgit de demon, întru a zădărnici în faşă orice îndrăzneală a gândului, imaginaţiei). Ceea ce există ca lume există o dată ca lume; concomitent cu prefigurarea ei, conştiinţa.

Oglinda lăuntrului nostru, lumea. De aceea observator şi obiect observat sunt unul şi acelaşi lucru, ori de unde şi pandantul ei ştiinţific, teoria indeterminării a lui Heisenberg.

De aici porneşte totul, de la înţelegerea acestui fenomen în dubla sa ipostază.

Ani paraleli ...

Dacă în celebra formulă a lui Einstein, considerăm viteza la pătrat a luminii (consemnată cu litera c), drept conştiinţă, atunci lucrurile pot fi văzute deodată într-o altă ... lumină.

...cuvintele transportând sentimente, modifică şi apa corpului nostru care este constituit din peste 70% din apă, ducând la modificări esenţiale deci şi în corp.

Cristalele par a fi borta, lucarna înspre alte dimensiuni.

Prin intermediul lor putem vedea cum energiile conştiinţei, cuvintele, se transformă în ceva vizibil.

Iuvenalie Ionaşcu

Tripticul Revoluţiei: *"libertate, egalitate, fraternitate"*

Guvernul provizoriu al celei de-a doua republici trecea prin momente dificile. Dar, deşi avea mai puţin de o lună de la luarea puterii, a găsit răgazul, în 7 martie 1848, să primească o delegaţie a Marelui Orient. Masonii băteau la poarta cunoscutului Hôtel de Ville, pentru a-şi declara propria susţinere faţă de republică, însuşindu-şi principiile "libertăţii, egalităţii, fraternităţii" proclamate de guvern. Ideea va fi consfinţită formal anul următor, în articolul 1 al Constituţiei Marelui Orient, unde se afirma că această deviză era a masoneriei "din toate timpurile". Însă această afirmaţie va trebui să fie redimensionată de înşişi masonii, care au modificat articolul, dându-şi seama că nu-şi pot atribui invenţia tripticului.

De unde vine această idee, care atribuie lojii paternitatea tripticului? Cu siguranţă, va fi contribuit Louis Blanc, care, în a sa *Istoria revoluţiei franceze*, publicată cu doar un an înainte de mişcările de la '48, sustinea – greşit – că inventatorul a ceea ce era numit "sacrul ternar" ar fi fost filosoful mason Saint-Martin. Însă cel ce a creat legenda la nivelul marelui public a fost mai ales Georges Dand, prin intermediul unor romane destul de populare, răspândite în special pentru că au fost publicate în serial, între 1842 şi 1844. După părerea autoarei, societăţile secrete ar fi transmis un fel de religie a tripticului, un adevărat "secret", care închidea în sine însăşi inima creştinismului, căruia masoneria n-ar fi decât adevărata moştenitoare, substituindu-l.

Dincolo de legende, se poate constata că libertatea şi egalitatea sunt prezente în limbajul masonic, că, de altfel, şi fraternitatea. Însă din sutele de loje masonice cunoscute în secolul al XVIII-lea, doar nouă o menţionează pe cea din urmă. Cu excepţia unui poem ocazional, de la jumătatea secolului al XVIII-lea, pentru a întâlni tripticul, trebuie să ajungem în 20 ianuarie 1791, la textul unui discurs ţinut în interiorul lojei pariziene "Sfântul Ioan al Scoţiei al Contractului social": se subliniază că "aceste adevăruri, care sunt păstrate şi pe care le vom păstra în lojele noastre, egalitatea, libertatea, fraternitatea, sunt singurele care pot asigura exercitarea acestor drepturi preţioase pentru omul care trăieşte în societatea civilă şi politică". Tripticul este exprimat clar, însă trebuie subliniat că nu constituie un punct de referinţă pentru întregul masoneriei şi că această lojă este una din puţinele interesate de problemele sociale şi politice; îl foloseşte, aşadar, pentru că pluteşte în aerul revoluţiei.

Cu siguranţă, mulţi masoni au participat la evenimentele de la 1789: Pierre Lamarque a numărat sigur 200, din 1165 de reprezentanţi ai Stărilor generale şi ai Constituantei; 102 din 745 de deputaţi ai Legislativei; 149 din 900 ai Convenţiei; erau însă împrăştiaţi prin toate grupurile şi n-au constituit niciodată un partid. "Nu se poate, deci, afirma – comentează Roland Desne – că Franco-Masoneria, înainte de 1789, i-a influenţat, în întregul său, pe revoluţionari şi că le-a transmis faimoasa deviză". Nici nu rezultă că, în vreun fel oarecare, masonii au difuzat tripticul.

Însă dacă cele trei principii, de "libertate, egalitate, fraternitate", pluteau în aer, cine le-a vânturat? Şi, mai ales, cine le-a pus împreună, creând o fenomenală sinteză culturală şi politică? E imposibil de indicat un nume sau o zi. Tripticul, în expresia sa politică, nu este altceva decât creaţia colectivităţii acelei epoci. Însă se pot indica, cu suficientă precizie, câţiva autori, care aşează premizele şi ajung chiar să-l enunţe, fără să facă încă un drapel politic din el.

De fapt, găsim cele trei principii în operele unor autori catolici din secolul al XVII-lea. Cele trei principii sunt puse la un loc şi înrădăcinate în tradiţia Părinţilor Bisericii. Antoine Arnauld propune, în 1644, o traducere a *De moribus ecclesiae catholicae*, a lui Augustin, în care se spune că Biserica îi uneşte pe creştini în fraternitate, că monahii trăiesc în egalitate pentru că nu au proprietate, că credincioşii "trăiesc în dragoste, în sfinţenie şi în libertate creştină". Însă contribuţia majoră este dată cu siguranţă, de François Fénelon, în ale sale *Aventuri ale lui Telemac*, care au cunoscut o mare difuziune în secolul al XVIII-lea: publicate parţial în 1699, unele exemplare manuscris, probabil recopiate pe ascuns, circulau deja în octombrie al anului precedent.

Iată cum îi descria Fénelon pe locuitorii miticei Bétique: "Trăiesc toţi împreună, fără să împartă pământurile, fiecare familie e condusă de propriul cap, care este autenticul rege (…). Toate bunurile sunt în comun (…). Astfel, n-au deloc interese de apărat unii împotriva celorlalţi, şi se iubesc toţi cu o dragoste fraternă de nimic umbrită. Suprimarea vanelor bogăţii şi a plăcerilor superficiale face ca ei să-şi conserve această pace, această uniune şi această libertate. Ei sunt cu toţii liberi şi toţi egali". Prestigiul lui Fénelon face să se transmită, de-a lungul întregului secol XVIII, această combinaţie de principii, care constituie o adevărată bombă cu ceas, destinată să explodeze în epoca succesivă: această formulă va face să se întrevadă posibilitatea unei diferite ordini sociale, organizate de la fundament, lucru pe care, desigur, Fénelon nu şi-l propune, ci numai aruncă bazele culturale.

Competiţia cu filosofii era acerbă, aşa cum atestă opera abatelui Claude Fleury, contemporan cu Fénelon. Vorbind despre prima comunitate creştină din Ierusalim, scrie: "Iată, aşadar, un exemplu sensibil şi real al acestei egalităţi de bunuri şi a acestei vieţi comune, pe care legislatorii şi filosofii antichităţii le-au văzut ca pe mijlocul cel mai potrivit pentru a-i face fericiţi pe oameni, însă fără să-l poate atinge". Şi explică cum un legislator ca Licurg şi un filosof precum Platon n-au reuşit, în intenţia lor, căci aveau la dispoziţie doar ameninţările sau raţionamentele, în timp ce, pentru realizarea egalităţii, era nevoie de harul lui Hristos, "care a putut schimba inimile şi vindeca stricăciunea păcatului". Pentru Fleury, izvorul comuniunii este tocmai "dragostea, care-i făcea pe toţi fraţi şi-i unea ca o singură familie, în care toţi copiii sunt hrăniţi de către acelaşi părinte". Şi abatele d'Argenteuil, de la Notre Dame, aminteşte, în mai multe locuri, în opera sa *Obiceiurile israeliţilor şi creştinilor*, că fraternitatea îi caracterizeaza pe aceştia din urmă.

Aşadar, creştinii sunt aceia care au pus tripticul în circuitul cultural european. Operaţia succesivă a iluminiştilor este foarte simplă: receptează aceste principii, însă le rup de creştinism, încercând să le fondeze, însă, în primul rând, pe cultura păgână pre-creştină. Aceasta se înţelege limpede din celebra scrisoare, din 1755, a lui Voltaire, în care exalta magnificele calităţi helvetice: "Libertatea! Am văzut această mândră zeiţă / împărţind egal toate bunurile sale, / coborând de la Morat în haine de războinică, / mâinile pline de sângele cruzilor austrieci / şi al lui Carol cel Curajos… / Statele sunt egale şi oamenii sunt fraţi".

În paralel, se desfăşoară o susţinută bătălie împotriva Bisericii şi a autorităţii sale: principiile tripticului, dimpotrivă, aşa cum se întâmplă în Condorcet, sunt întoarse împotriva Bisericii înseşi. Cel mai atacat este principiul fraternităţii: acesta e clar de origini creştine; şi trecând de la creştini la iluminişti, îşi pierde centralitatea: reflecţia politică iluministă ia ca punct de referinţă cetatea antică, în care pot fi găsite – cel puţin, în teorie şi chiar voind să le găseşti – libertatea şi egalitatea, însă fraternitatea nicidecum. Jean-Jacques Rousseau criticase creştinismul pentru că, subliniind ideea de fraternitate universală, diminua coeziunea civică: fraternitatea, după el, trebuia adresată simplilor concetăţeni şi să contribuie, încă de la educaţia copiilor, la întărirea uniunii din interiorul statului.

O fraternitate, aşadar, care se opreşte la graniţe. Dar chiar şi în faţa barierelor rasiale, dat fiind că Marea Revoluţie nu va recunoaşte scalvilor Franţei dreptul de aplicare, în colonii, a acestor principii, care erau valabile doar la Paris. Se opreşte şi în faţa zidului intereselor egoiste şi individualiste, cum atestă viziunea pesimistă despre om, care inspiră Codul napoleonic (— şi câţi iluminişti au participat la elaborarea lui! —), unde comportamentele generoase şi dezinteresate sunt privite cu suspiciune, iar fraţii, în interiorul familiei, sunt consideraţi ca străini.

Prin urmare, cele trei principii, rupte de rădăcina lor creştină, joacă, în Franţa revoluţionară, un rol de ruptură culturală, socială şi politică. Şi, încă de pe atunci, manifesta slabiciunea datorată noului lor impact asupra "sola ratio" iluministă.

Aceste limite ale operaţiunii iluministe trebuiesc avute în vedere, astăzi. Epoca noastră manifestă, dinaintea tripticului revoluţionar, un interes reînnoit, datorat, în primul rând, insuficienţei faţă de modul în care libertatea şi egalitatea au fost realizate până azi. Însă interesul e suscitat şi de descoperirea a noi dimensiuni ale fraternităţii, legate de răspândirea unui ideal de unitate a umanităţii, care apare ca răspuns necesar la provocările globalizării şi la riscurile războiului planetar.

Credem, aşadar, că e timpul să abordăm şi să re-"plantăm" cele trei principii în humusul lor, pe rădăcina lor creştină, deschizându-le spre o înţelegere mai cuprinzătoare, depăşind limitele iluminismului, dar şi limitele pe care creştinii înşişi, în epoci diverse, le-au circumscris. Abatele Fleury, în polemica sa împotriva filosofilor, condamna "virtuţile aparente" ale păgânilor şi, în special, pretenţia lor de a trăi urmând doar raţiunea, în timp ce creştinii urmau "raţiunea suverană, care este Verbul întrupat". Prin urmare, categoriile culturale – cele ale tripticului —, pe care creştinismul le inserează în istoria umanităţii, sunt într-adevăr universale şi în stare să vorbească tuturor oamenilor, însă respectându-l pe fiecare. Mai amplă şi mai profundă decât "sola ratio", mai deschisă şi mai comprensivă decât o religie care se închide în ea însăşi, viziunea creştină asupra omului îl face pe acesta să ajungă la adevărata dimensiune a libertăţii, a egalităţii şi a fraternităţii.

PARADIGMELE VISULUI

Întâlnim la Geo Galetaru, în volumul *Întâmplările simple (Eurostampa, Timişoara, 2014)*, itinerarii crepusculare ce converg, pentru ca, subit, să fie atrase de elanuri diseminante. Spaţii vaste, onirice, asigură un cadru hipertrofiat discursului liric axat pe elocvenţa metaforelor, inedite reprezentări oglindind suprateluricul. Pare că din solitudinea suplicierilor se nasc multiple ipostaze grăbite a explicita esenţa stărilor terminale. În proximitatea lui Hölderlin, Nerval sau Rimbaud, forţa versurilor defineşte anotimpuri infernale, *suite mortuare* profund flagelante. Irizările trakliene vin să sublinieze expresionismul atât de caracteristic volumului: "cineva umblă pe străzi/ stăm închişi în case şi aşteptăm să se întâmple ceva/ un anotimp străin care să ne bată la uşă/ o umbră trecând în vârful picioarelor/ prin aerul dintre noi// cineva umblă pe străzi/ şi e linişte ca după un ospăţ interminabil/ când clipele adorm cu capul pe masă/ şi inima aleargă încă prin pajiştea roşie/ ca un ogar cu foamea la butonieră" (DOAR FOŞNETUL ACELA CIUDAT). Sunt viziuni robite hibernalului, instalat perpetuu în suflete. Atrocele poate avea chiar aparenţe diafane, care se vor spulbera asemenea cenuşii pe căile unei metafizici aparte. Tabloul nocturn zugrăvit de Geo Galetaru vesteşte apropierea unui eclatant *fin du monde*, stadiu propice noilor revelaţii. Până atunci, misterul (uneori impenetrabil) îşi mai devoalează treptat câte un detaliu. "Superbi magicieni ai iluziei" (UN PROVIZORAT SPONTAN), suntem aruncaţi printre meandrele unui *modus vivendi* uneori absurd, porţiile de relaxare păstrând în memorie sfâşierea: "lucrurile se cuminţesc în după-amiaza frenetică/ pacea vine pe catalige intră în zodia greierilor/ un pahar pe masă lângă melancoliile de ieri/ un zâmbet printre curcubeie vlăguite/ vom fi aceiaşi poate alţii în solilocvii interminabile/ pe când istoria se scrie cu tunul pe casele fără blazon/ piticul verde îşi ia porţia de nemurire/ contemplă totul prin periscopul lui atroce" (PORŢIA DE NEMURIRE). Fiecare poem din volum poartă sintagme ce vor rămâne multă vreme în memoria lectorilor. Paradigma visului se situează în prim-planul emulaţiei artistice. Câteodată, simplitatea provoacă maxima elocvenţă lirică: "când spun lucrurile astea/ când sar peste băltoace/ aici sunt eu/ visează-mă ca şi când aş exista/ într-o bărcuţă aurie " (CA ŞI CUM). În continuare, se deschid spaţii misterioase pentru explorare, mutabile glisări prin imperiul clarobscur. Intervin materializări iluzorii, prezenţe intermediare când "cuvintele trec pe străzi ca un marş nupţial/ printre animalele acelea scânteietoare/ neverosimile" (CÂND AŞEZI LUCRURILE ÎN LINIŞTE). Estetizant, "vechiul proverb apune în fantezia semantică/ a cerşetorului lovit de biciul absolutului" (MAI E UN POPAS), sentinţă proprie unui imaginar aflat în plină expansiune. Persistă impresia rostirii orcaculare pe fundalul unor taine extreme. Lumea exteriorizează nuanţele destructurării. Sunt redate tot mai des profiluri apropiate neantului. Condiţia poetului va fi supusă perenităţii acestui gen de fiinţare la limită, unde simbolurile dilată natura comprehensiunii: "într-o magazie/ de la marginea disperării un continent de fluturi/ ca şi când am uitat să ridicăm lacrima pe catalige/ dar aici e popasul de care te temi axioma care te/ desfigurează în numele simulacrului/ de putere al podoabei/ care aleargă prin păduri răvăşite de un rictus incert/ să fie noapte să fie o cărare pentru gestul acela/ în spatele unui eveniment unde se ascund cărăbuşii/ din vis" (SĂ FIE NOAPTE). Spaţio-temporalitatea e încadrabilă unei din ce în ce mai apropiate evidenţe cu timbru iernatic, secţionând elanul celor armonioase. Pluviale suplicieri ocultează potenţialitatea sezoanelor benigne. Se profilează traumatizante călătorii prin oglinzi famelice, până la atingerea mereu problematicului echilibru: "ceea ce nu s-a întâmplat e acelaşi lucru/ cu ceea ce se întâmplă/ aşchiile unei zile prin aerul tânăr/ semnul neverosimil al înfrângerii/ o aritmetică nervoasă/ hohotitoare/ un ghiont al destinului/ şi iată cum abdicările simple te împart/ între tine şi lume" (ÎNTRE TINE ŞI LUME). Finalităţile morfeice adaugă discursului poetic propus de Geo Galetaru inedite conotaţii din zona exoticului. Cromatica e adecvată persistentului dicton al plânsului. Completudinar, mult invocatul *mal du siècle:* "Ferestre peste mare/ şi gările sonore/ ale lumii,// dedesubt aşteaptă/ cuvintele,/ o plapumă/ de care te desparţi/ tăcând,// angoasa,/ ca o pisică/ silenţioasă,/ destramă ferigi/ şi destine" (ANGOASA CA O PISICĂ SILENŢIOASĂ). Dedicate fiorului abisal, "mesajele acelea/ secrete/ cu care vei cuceri/ singurătatea" (MESAJELE ACELEA SECRETE). Determinările contingenţei nu pot fi modificate, menţinându-se sub tirania iluziei. Autorul abordează şi forma prozopoemului, cu aceleaşi tuşante caracteristici existenţialiste, de data aceasta într-o şi mai accentuată notă barochizantă. Volumul *Întâmplările simple* abordează, paradoxal, misterele aparent insondabile, totul pe un apreciabil fond de rafinament metafizic. Intensitatea expresiei ia adesea valori picturale, diversitate fantasmatică ce ar putea evoca vârste ireale: "aşezarea în cerc, această ferocitate albastră./ inima piticului verde bate în cerul/ care nu este al tău. dincolo/ e o pasăre caldă, un sânge nesupus./ algoritmul sălbatic al celui rătăcit./ o victorie obscură pe cărările care mint./ aşa ai vrea să fii./ vietăţile tandre ale întunericului./ carcasa unei clime iertătoare/ din axiomele de demult./ o întâmplare roţie în calea vântului" (VIETĂŢILE TANDRE ALE ÎNTUNERICULUI).

OCTAVIAN MIHALCEA

Magda Grigore

Colocviile Argeşului

Omul cu/fără caracter

Fiecare din noi reprezintă în ansamblu *un cod*, fiecare deţine *o formulă personală* rezultată din comportament, din idei şi din acţiuni, iar acest lucru îl numim *caracter*, un mod propriu de organizare şi de exteriorizare, prin care însuşirile psihice şi cele morale devin manifeste şi ne individualizează, ele dau forma şi conţinutul caracterului. *Om cu om nu se aseamănă/ Frunză cu frunză nu este geamănă/ Fiecare iarbă altfel se seamănă…* am putea aplica poezia lui Nichita Stănescu. Fiecare fiinţă umană *tinde să aibă propriul său caracter, să fie ceea ce alţii nu sunt şi să facă ceea ce alţii nu pot face*. (William Ellery Channing). Dicţionarul de psihologie Sillamy/1996 defineşte caracterul ca fiind *modul de a fi, a simţi şi a reacţiona al unui individ (grup)*. Caracterul, din punct de vedere ştiinţific, este o entitate distinctă a sistemului personalităţii, *ireductibilă la temperament* (pe care cvasiunanimitatea specialiştilor psihologi l-au considerat ca fiind înnăscut, temperamentul echivalând cu factorul ereditar în organizarea internă a personalităţii, iar particularităţile lui ţin *de structura somatică, de sistemul nervos, de mobilitatea proceselor nervoase şi de resurselе energetice*). În privinţa caracterului, au existat în psihologie două curente care au abordat diferit noţiunea. Primul atribuia caracterului atât însuşirile *genotipice*/biologice/determinate, cât şi pe cele *fenotipice*/dobândite din mediul natural şi din cel social. Acest curent ştergea însă deosebirea *calitativă* dintre caracter şi temperament. Cea de-a doua orientare, modernă, consideră caracterul o noţiune aplicabilă personalităţii umane, iar ea vizează *însuşirile fenotipice de esenţă socio-culturală şi etico-axiologică*. Caracterul defineşte orice persoană individuală în context social, dar diferenţiază semnificativ şi personalităţile individuale între ele.

În sens larg, caracterul coagulează anumite *ingrediente* care *trădează*: concepţia generală despre lume şi despre viaţă a omului; sfera convingerilor şi sentimentelor socio-morale; conţinuturile şi scopurile activităţilor în care se implică subiectul; conţinutul aspiraţiilor şi idealurilor pe care le are. În sens restrâns, caracterul înseamnă *atitudine*/ un mod relativ stabil de orientare şi de comportare. Acest aspect particular devine transparent doar în/prin situaţii sociale.

Dar, dincolo de rigoarea ştiinţei, ne putem întreba ce-a gândit Alfred de Vigny când a spus că *destinul conduce o jumătate din viaţa fiecăruі om, iar caracterul cealaltă jumătate*?! De ce sunt oamenii care apreciază *realizarea* cuiva, nu atât după ce/cât a înfăptuit în viaţă, ci după caracterul personal care îl propulsează pe cel în cauză şi îl susţine. În relaţii, raportăm caracterul unui om la *bun* şi/sau *rău*, încercând să identificăm şi să asociem caracterul cu gradul de cultură al persoanei, cu nivelul ei de evoluţie, cu gradul de educaţie şi de dezvoltare personală. Novalis spunea, de exemplu, caracterul este *o voinţă perfect educată*, el oglindind puterea morală a omului şi având un conţinut complex alcătuit din hotărâre, dreptate, exemplu, sinceritate etc. Caracterul generează încredere şi libertate, un optimism sobru şi o putere de eliberare din constrângeri şi din tabuuri. Nu există *om de caracter* care să nu deţină o voinţă orientată inspirat şi o inteligenţă minimală. Raportul cu civilizaţia şi cultura îl exprimă foarte bine zicala *mai bine un om de caracter, necultivat, decât un om cultivat, dar fără caracter*. În zona artelor, caracterul poate fi/este un curcubeu al talentului. Însă formarea/ dezvoltarea şi întreţinerea lui durează şi poate costa mult în societatea noastră de azi, aflată în stare de anomie. Caracterul nici nu este o garanţie a reuşitei, tot aşa cum succesul nu este condiţionat de bunul simţ sau de sinceritate. Când vine vorba de bogăţii/ bani/avere, lucrurile se complică şi mai mult, caracterul şi onestitatea sunt, de cele mai multe ori, doi duşmani veritabili.

S-a vorbit adeseori şi despre *cum facem proba* caracterului. Cele mai bune indicii după Abigail Van Buren sunt: *cum tratează cel analizat pe cei care nu-i fac niciun bine şi cum îi tratează pe cei care nu pot riposta*. Alţi observatori se bazează pe *proba puterii*, fiindcă puterea, s-a constatat în multe rânduri, poate eroda şi un caracter deja format, iar în combinaţie cu lipsa de caracter, puterea poate face ravagii. Există un proverb olandez care avertizează: *chiar dacă o sui pe un tron de aur, broasca sare înapoi în baltă*. Omul *fără caracter* este o tipologie des abordată literar (în antiteză, reliefează caracterul), el este ţinta umorului de calitate, conjunctură a epigramei ascuţite, subiect socio-filozofic de anvergură şi materia primă a moraliştilor de ieri şi de azi. Unica scriere a lui La Bruyére, *Caracterele*/ *Moravurile veacurilor*, uimea încă din secolul al XVII-lea prin denunţul concis al tipologiilor. După ce i-a înfierat pe înfumuraţi, linguşitori, bârfitori, lăudăroşi etc, autorul a mărturisit cu francheţea lucidităţii şi cu ironie: *îi dau îndărăt publicului, ceea ce mi-a dat cu împrumut.* Subiectul a preocupat generaţii întregi de gânditori: de la J.A Komensky, J. Locke, J.F.Herbart, W.Fr. Foerster, G. Kerschensteiner, contribuţiile româneşti ale lui C. R. Motru, până la cercetările post-modernităţii de la Naţional Institutes of Health din Maryland (ale lui J. Moll sau ale lui J. Grafman) şi cele de la Universitatea Carolina de Nord (prin rezultatele lui J. Prinz) - toţi nume de referinţă, cu perspective nuanţate asupra caracterului. Analizele recente sunt chiar optimiste, considerând că progresul moral este posibil, graţie faptului că deciziile morale, se spune, sunt determinate de emoţii şi cultură, context în care genetica nu mai are greutate. Un îndemn uzual sună astfel pentru cei în dilemă: *dacă nu eşti sigur pe caracterul cuiva, priveşte-i pe prietenii săi* (ceea ce nu vezi într-un punct singular, poţi vedea în multiplicaţie).

Totuşi, există îngrijorare în privinţa *viitoarelor caractere*; ea vine din faptul că societatea îşi pierde alarmant educatorii (cei care sunt legitim preocupaţi de *om ca măsură a tuturor lucrurilor*). Formatorii generaţiilor (fie părinţi, profesori sau modele sociale autentice) sunt deopotrivă debusolaţi/ descurajaţi sau de-a dreptul învinşi de faptul că *nu mai pot transmite corect valorile*, prin urmare generaţiile viitoare, după o expresie în trend, *vor jongla cu caracterul*. Puţini tineri au prilejul/şansa să-şi însuşească un sistem de valori autentic, *o ikebana caracterială* în care să se armonizeze perfect binele, frumosul, adevărul, dreptatea, toleranţa etc. Educatorii cu vocaţie au devenit o minoritate atipică, neascultaţi şi necrezuţi de nimeni - *claunii trişti ai lumii moderne*, care mai degrabă îi distrează pe ceilalţi, decât îi pot convinge să urce o scară de valori autentice. Paradoxal, nici elevii, nici educatorii de conjunctură nu par să cunoască proverbul latin care spune că *cine câştigă în învăţătură şi pierde în caracter, mai mult pierde decât câştigă*. A avea caracter nu este o luptă pe care o poate duce oricine, iar el are cu siguranţă o dimensiune holistică, aşa cum intuia Comenius încă de pe la 1600, când spunea simplu şi adânc: *omul trebuie format ca să devină om.*

Caracterul generează încredere şi libertate, un optimism sobru şi o putere de eliberare din constrângeri şi din tabuuri. Nu există om de caracter care să nu deţină o voinţă orientată inspirat şi o inteligenţă minimală.

litere

Mihai Barbu

450 de ani de la naşterea lui William Shakespeare *sau* Cum se face că Marele Will ne-a lăsat în dar o lume *iar* Nevasta lui s-a procopsit doar cu "the second best bed"

Looking for…Sweet swan of Avon/ Căutând… Gingaşa lebădă din Avon

(Ben Jonson despre Shakespeare în ***Ode,*** IV, 2)

În anul 1995 am fost invitaţi să participăm la o conferinţă organizată de International Society for Humour Studies la Aston University din Birmingham. Eram la câţiva ani de la revoluţie iar ca să ajungi, ca român, în Regatul Unit aveai nevoie, neaparat, de o viză de intrare. Fratele meu, Ion, lucra, pe atunci, la "Academia Caţavencu" iar eu eram ziarist la "Matinal", cotidianul Văii Jiului. Aşa se face că problema obţinerii vizei pentru nişte reprezentanţi ai presei române libere nu a fost o problemă extrem de complicată. Noi am prezentat, într-un amfiteatru al Universităţii Aston, o comunicare documentată despre "Umorul românesc înainte şi după Revoluţie". Cum Vestul n-a mai avut parte de o revoluţie de la 1789 interesul lor pentru un astfel de subiect a fost, am putea zice, maxim. Subiectele lor savante erau izvorâte din cărţi, al nostru era luat dintr-o viaţă (dublă) trăită şi înainte şi după 1989. Parafrazându-l pe Ion D. Sîrbu, comunicarea noastră a fost una "suferită", pe când ale lor erau "ne-suferite".

De ce oare tatăl său, John Shakespeare, care era unul din cei mai aşezaţi burghezi din târg, nu şi-a dat fiul cel mare la universitate? Adevărul e că părintele tânărului Will n-a fost mereu bogat şi, periodic, mai avea şi momente când a fost mai strâmtorat financiar.

La finalul conferinţei, organizatorii ne-au oferit posibilitatea să alegem una din cele două variante de a ne petrece, în mod util şi plăcut, sfârşitul de săptămână. Fie să colindăm, cu vaporaşul, canalele oraşului Birmingham, fie să vizităm un oraş numit Stratford upon Avon. Colegii noştri anglo-americani s-au dat cu vaporaşul iar cei veniţi din Europa fostă comunistă s-au urcat în autocar şi au parcurs cei 63 de km într-o stare de încântare continuă. Drumul trecea prin localităţi mici şi delicate, desprinse parcă din basmele fraţilor Grimm. Era primăvară şi noi străbăteam o uriaşă mare de flori ce se dovedeau a fi de toate culorile şi de toate formele.

Când am ajuns la destinaţie am dat, nas în nas, cu o invazie umană formată din foarte mulţi oameni mici şi foarte agili. Autocarele englezeşti deversau, unul după altul, sute de japonezi prevăzuţi cu aparate de fotografiat care de care mai sofisticate. Ele erau agăţate de gâtul asiaticilor, ca un fel de prelungire firească a trupului. Japonezii erau ca argintul viu: îi întâlneai peste tot, îi vedeai peste tot. Se anunţau, gălăgioşi, unii pe alţi dacă observau ceva interesant iar apoi aparatele lor se îndreptau spre obiectiv şi ţăcăneau precum mitralierele din filmele ruseşti cu bolşevici şi duşmani ai poporului. ..

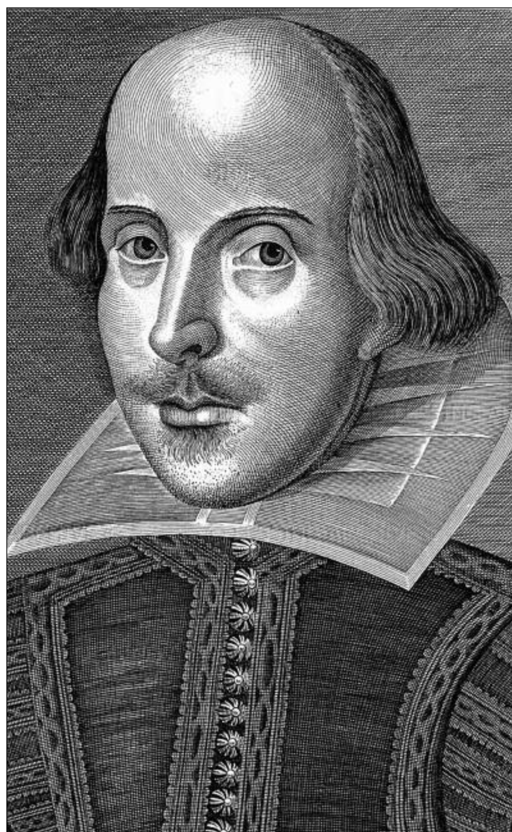
Pe noi, autocarul universităţii ne-a lăsat chiar în dreptul unei mega librării care avea o ofertă imensă, întinsă şi pe caldarâm, de cărţi semnate de Marele Will. De la ediţii liliputane până la impozantele ediţii academice, cărţile ţi se ofereau la toate dimensiunile, pe toate gusturile şi pentru toate buzunarele. Am vizitat, apoi, pe rând, casele natale ale bardului, ale nevestei sale, ale fiicei sale mai mari, teatrul, râul, ramul şi am încercat să înţelegem cum se face că locul naşterii unui geniu literar universal să fie chiar o imagine terestră a raiului. La sfârşit, am fi vrut să cerem ca toponimia oraşului Stratford upon Avon să sufere o schimbare onomastică, în ton cu realitatea de pe teren. E mult mai nimerit să-i zică oraşului *upon Paradise* decât *upon Avon*. Dar să vedem, după o documentare amănunţită la faţa locului, cine era omul care o făcut din burgul său natal o atracţie turistică planetară?

An honest tale speed best, being plainly told/ Tot ce-i cinstit se spune cât mai simplu

(***Richard al III-lea***, IV, 4)

William Shakespeare a fost botezat pe 26 aprilie 1564 la Stratford upon Avon dar, în mod tradiţional, ziua sa de naştere se sărbătoreşte cu 3 zile mai devreme. Motivul e că pe 23 aprilie e celebrat şi Sfântul Gheorghe, patronul Angliei şi, astfel, ziua respectivă devine o sărbătoare plenară pentru toată lumea.

Tatăl micului Will, John Shakespeare, era comerciant dar, înainte de toate, se îndeletnicea cu delicata confecţionare a mănuşilor. Se pare că omul se descurca de minune în afaceri pentru că era proprietarul a două case în Stradford şi,

concomitent, a devenit şi fericitul tată a opt copii: patru fete şi patru băieţi. Fetele s-au dovedit a fi mai slabe de constituţie şi trei dintre ele au murit la o vârstă fragedă. Din cei patru băieţi, William era mai mai mare. Ştim, din documentele vremii, că John Shakespeare ajunge, în 1568, primarul burgului în care s-a născut. Nu se ştie, însă, nimic despre educaţia primită de cel mai mare dintre băieţii primului bărbat din Stratford. E foarte probabil ca Will să fi urmat şcoala (aşa numitele "grammar school") din oraş de la vârsta de 8 ani până la 15. În aceste şcoli se studia, în mod serios, limba şi literatura latină. (Ben Johnson zicea că Shakespeare n-ar fi fost prea tare nici la latină şi nici la greacă. Englezii au căzut de acord să nu-l ia prea tare în serios. Un Shakespeare incult nu-i face fericiţi decât pe cei care îi contestă şi paternitatea operei…) De ce oare tatăl său, John Shakespeare, care era unul din cei mai aşezaţi burghezi din târg, nu şi-a dat fiul cel mare la universitate? Adevărul e că părintele tânărului Will n-a fost mereu bogat şi, periodic, mai avea şi momente când a fost mai strâmtorat financiar. Nici teoria că John Shakespeare era atât de ataşat de catolicismul roman încât n-ar fi vrut, nici în ruptul capului, ca fiul său să primească o altă educaţie nu se bucură, printre specialişti, de prea mulţi adepţi.

Experience is by industry achieved/ Experienţa se capătă prin străduinţă

(***Cei doi tineri din Verona***, I, 3)

Timp de zece ani, între 1582 şi 1592, nu ştim mare lucru despre tânărul Shakespeare. Pe când Will nu avea nici 18 ani, el se însoară, în grabă, cu Anne Hathaway care avea 26. Graba cu care s-a pus la cale acest mariaj se poate explica prin venirea pe lume, la doar şase luni de la nuntă, a fiicei lor, Suzanna. Trei ani mai târziu se mai nasc două gemene, Hamnet şi Judith dar, din nefericire, nu trăieşte decât cea de-a doua.

Până la vârsta de 28 de ani se bănuieşte că tânărul Will ar fi făcut parte dintr-o trupă ambulantă de actori. O certitudine avem doar în anul 1592 când un fost student, trecut pe la Oxford şi Cambridge, (e vorba de Robert Greene) a publicat o broşură în care vorbeşte despre "o inimă de tigru ascunsă sub pielea unui actor" şi despre "singurul bărbat capabil să facă să vibreze o scenă". E vorba, desigur, de Shakespeare deşi Greene nu-l numeşte dar aluziile sale erau suficient de străverzii.. Shakespeare scrisese, până la acea dată, vreo cinci piese de teatru. Din păcate, chiar în acel an, 1592, a început o groaznică epidemie de ciumă care pune capăt, pentru doi ani, reprezentării oricărui spectacol în public. Atunci, dramaturgul a scris, de voie, de nevoie, primele sale poeme intitulate "Venus şi Adonis" (în 1593) şi "Violul Lucreţiei" (în 1594), ambele dedicate contelui de Southhampton. (Acest personaj este amintit, adesea, şi în faimoasele "Sonete" care vor fi publicate mai târziu.)

Ay, every inch a king!/ Ah, rege din creştet până-n tălpi!

(***Regele Lear***, IV, 6)

Crăciunul anului 1594 e un prilej fericit să se reia reprezentaţiile teatrale. Trupa lui Shakespeare devine cea mai importantă din regat şi Iacob I îi numeşte pe membrii trupei în anul 1603, cu toate onorurile cuvenite, "Comedienii Regelui". Zece ani, până în 1613, Shakespeare duce viaţa unui om de teatru. Nu se (mai) distinge ca actor pentru că o seamă de treburi administrative nu îi permit să joace şi roluri importante. El devine unul din co-proprietarii faimosului teatru "The Globe" din Londra. Acum, sarcina sa principală era să scrie piese pentru compania teatrală din care făcea parte. La începutul carierei a scris comedii şi piese inspirate din istoria engleză. Din 1599 începe epoca marilor sale tragedii. Aceste piese sunt considerate lucrări ambigue şi dificil de definit. Englezii le spun "problem-plays" sau "dark comedies" (comedii întunecate). Apoi, în opera sa se simte influenţa tragi-comediei romantice. (Aste e şi părerea unui eminent profesor, Louis Lecoq, colaborator de seamă la editarea Operelor complete ale lui Shakespeare în limba franceză.) În anul 1613, pe când Shakespeare avea doar 49 de ani, marele scriitor se lasă definitiv de scris. A stat ani buni la Londra dar nu se poate spune că a devenit, vreodată, un adevărat londonez. Deşi avea banii necesari, el nu şi-a cumpărat vreo casă în capitală ci a preferat să rămână un veşnic chiriaş. Banii pe care i-a câştigat i-a investit în Stradford. Acolo şi-a cumpărat o casă mare în New Place şi încă vreo câteva terenuri în împrejurimi.

⟶

non-fiction

Come what come day,/ Time and the hour runs through the roughest day

Orice s-ar întâmpla,/ Timpul şi ceasul te duc la capătul celei mai grele zile!

(***Machbeth***, I, 3)

Se crede că Shakespeare a fost, în ultimii săi trei ani de viaţă, un om fericit, În acea perioadă a stat alături de sora sa, de nevasta sa, de fiica sa cea mare, Suzanna şi de fiica sa mai mică, Judith. Suzanna s-a măritat foarte bine cu un medic faimos dar i-a făcut familiei şi zile amare. Un vecin, în anul 1613, răspândeşte zvonul că Suzanna s-ar fi făcut vinovată de adulter şi că, vai, ar fi fost atinsă, colac peste pupăză, şi de o boală venerică. Tatăl Suzannei, revoltat, îl acţionează pe zvonac & răspândac în justiţie.

La începutul anului 1616, în luna ianuarie, Shakespeare îşi simte sfârşitul aproape şi redactează o primă variantă a testamentului său. În februarie, acelaşi an, îl modifică într-un mod esenţial. Ce s-a întâmplat de fapt? Judith s-a măritat, chiar în timpul postului, cu Thomas Quiney, fiul unui fost primar al oraşului. Tinerii sunt excomunicaţi de biserică pe la începutul lui martie. Dar o ruşine şi mai mare se petrece la jumătatea aceleiaşi luni când o anume Margaret Wheeler moare în chinurile facerii. Tatăl nu e nimeni altul decât Thomas, ginerele lui Shakespeare. Aşa că părintele celor două fete, ia de la Judith şi îi dă Suzannei cea mai mare parte a averii sale. O lună mai târziu, pe 23 aprilie 1616, Shakespeare moare şi e îngropat în biserica Sfânta . "Readiness is all!" "Totul e să fii gata", nu-i aşa…

I am not what I am/ Nu sunt ceea ce par că sunt

(***Othello***, I,1)

Testamentul său mai prevede o remarcă cvasi comică. El îi lasă nevestei sale "my second best bed" adică pe cel mai rău dintre cele două paturi (bune) ale sale. ("De-am fost crud, am fost pentru că am vrut să fiu şi milostiv", zice Shakespeare în *Hamlet*…) Pe de altă parte nu patul este cel mai frumos lucru din lume. Un englez, J. Ruskin, ne atrage atenţia că cele mai frumoase lucruri din lume sunt şi cele mai nefolositoare. Păunii şi crinii, de exemplu…

Foştii săi colegi din trupa "Comedienii Regelui", actorii Richard Burbage, John Heminggs şi Henry Condell îşi dau silinţa şi publică, în anul 1623, operele fostului lor tovarăş în faimoasa ediţie Shakespeare in folio. Şi vorba lordului Byron, cel din *Memorii*, "Într-o frumoasă dimineaţă m-am trezit celebru!"

Englezii zic despre Shakespeare că e cel mai mare scriitor de limbă engleză. E drept că engleza se vorbeşte oficial pe o bună (şi mare) parte din globul pământesc dar credem că, de astă dată, perfidul Albion este extrem de modest în a-l evalua. pe marele Will.

Noi am adăuga că unul din cele mai frumoase omagii pe care românii i le-au adus, dintotdeauna, lui Shakespeare poate fi rezumat în spusele unui vechi ziarist care a fost, ani de zile şi noapte de noapte, "cap limpede". Citez: "Mă, ştii că niciodată, dar niciodată, vreun linotipist sau vreun zeţar român, pe vremea când presa se tipărea în plumb şi zinc, nu i-a greşit numele? Au cules greşit Lenoid Brejnev în loc de Leonid Brejnev dar numele lui William Shakespeare nu l-au pocit niciodată. Cred că ar fi fost pentru ei, nişte oameni nu foarte şcoliţi, suprema ruşine!".

Mihai Merticaru

CALEA ROBILOR

Je suis né avec la peur
(Céline Varenne)

… am intrat în lumea aceasta
pe calea robilor înotând prin apa tulbure
a îndoielii şi a suspinelor
în spate ducând o raniţă plină cu temeri
cu blesteme şi păcate ancestrale

duios călcând pe jar şi pe spini
fericit că numai o săgeată bine-ascuţită
mi-a rămas înfiptă între coaste

mândru că n-am scăpat niciodată în noroi
crucea pe care urma să fiu răstignit

ameţit de simfonia minciunilor fulgurante
de sub cupola himerei

vrăjit de zigzagul clipei lunecoase prin fluviul de cuvinte
muşcat de o singurătate turbată
fermecat de cântecul de sirenă al deşertăciunii şi de
potecile basmului în care m-am rătăcit

mângâiat de neant şi
ispitit de zâmbetul colorat al iluziei
găunoase

tânjind cu petulanţă după o străfulgerare de absolut

pentru a-mi găsi sălaşul într-un limb
al disperării din miezul nimicului cel mare
prizonier în năvodul unei aprehensiuni
pustiul şi tăcerea înnobilându-mă

totul e şi va fi iluzie

din străvechime aşa decide
domnul Parmenide…

ÎNCÂNTARE ŞI STUPOARE

… doar câteva ceasuri (poate veacuri)
a cântat numai pentru mine
pasărea aceea ciudat de măiastră
prilejuindu-mi fulgurante clipe de magie

de cum am ieşit din pădurea fermecată
nu mai cunosc locurile
nu recunosc şi nu mă recunoaşte nimeni
totul e schimbat

singur griul mânjeşte şi pământ şi văzduh
râurile şi-au uitat albia
crucile împânzesc orizonturile

oamenii par a fi fantoşe de nictalopi
nu mai mănâncă roadele pământului
(înghit nişte pastile)
nu mai beau apă de izvor
(se mulţumesc cu un strop de esenţă de pustiu)
nu mai vorbesc o limbă inteligibilă
(le este suficientă o coajă de idiom zdrenţuit)

neantul pare a fi întemeiat
dinastia nisipului şi a zgurii

pe pragul dintre aici şi dincolo
numai zei de piatră şi îngeri de ghips
ca o paralaxă a amintirii unui paradis
pierdut şi a scufundării unui continent
din imperiul inocenţei

dezorientat şi cuprins de teamă
m-am întors în pădurea fermecată

n-am mai găsit-o
dispăruse fără urmă
cu tot cu pasărea măiastră

restul e ignominie…

duios călcând pe jar şi pe spini fericit că numai o săgeată bine-ascuţită mi-a rămas înfiptă între coaste

mândru că n-am scăpat niciodată în noroi crucea pe care urma să fiu răstignit

Eveniment

Medalion cultural „Cornel Chiriac... In Memoriam"

Ziua de 9 mai a avut o semnificaţie aparte pentru iubitorii muzicii tinere. Centrul Cultural Piteşti şi Filarmonica Piteşti au organizat un

medalion cultural, sub genericul „Cornel Chiriac... In Memoriam", dedicat piteşteanului Cornel Chiriac, promotor al multor formaţii rock, care ar fi împlinit vârsta de 72 de ani, pe data de 9 mai. Prieteni, foşti colegi, cunoscuţi şi admiratori au evocat personalitatea şi activitatea artistică a regretatului om de cultură. Printre aceştia s-au aflat Liviu Tofan, directorul Institutului Român de Istorie Recentă, fost director adjunct la Radio Europa Liberă, Radu Nicolescu, preşedintele Fan Club-ului „Cornel Chiriac", scriitorul Jean Dumitraşcu, managerul Filarmonicii Piteşti, poetul Aurel Sibiceanu, coregraful Rudy Creţu.

Sub semnul Zilei de 9 Mai

Ziua de 9 mai a fost sărbătorită la Piteşti, printr-un ansamblu de manifestări, în cinstea Zilei Europei, Independenţei de stat a României şi victoriei aliaţilor în cel de-al doilea război mondial. Acţiunile, organizate de Garnizoana Piteşti, Instituţia Prefectului Argeş, Consiliul Judeţean Argeş şi Primăria Municipiului Piteşti au debutat cu un ceremonial militar şi religios, dedicat Zilei Independenţei de stat a României. Oficialităţi judeţene, locale, reprezentanţi ai societăţii civile şi elevi au depus coroane, jerbe şi flori la Monumentul Eroilor Independenţei de pe strada Crinului.

La Primăria Municipiului Piteşti s-a desfăşurat Concursul de interpretare vocală „Lied Art", ediţia a doua, organizat de Asociaţia Culturală „Irina Şaţchi", în parteneriat cu Liceul de Arte „Dinu Lipatti" şi Primăria Municipiului Piteşti.

În cinstea Zilei Europei a avut loc un spectacol artistic, organizat în Piaţa Vasile Milea de Şcoala Populară de Arte şi Meserii din Piteşti, instituţii de cultură şi unităţi de învăţământ argeşene.

Tot în Piaţa Vasile Milea s-a desfăşurat ceremonia oficială de arborare a drapelelor României şi Uniunii Europene, urmată de o demonstraţie de măiestrie militară, susţinută de cadre militare din Garnizoana Piteşti, precum şi un recital al Fanfarei Teatrului Alexandru Davila din Piteşti.

Manifestările dedicate Zilei de 9 mai s-au încheiat cu un spectacol de folclor şi muzică tânără, desfăşurat în Piaţa Vasile Milea. Spectacolul a fost susţinut de Orchestra „Doina Argeşului", Ansamblul de Copii „Zavaidoc", Valentin Grigorescu şi Grupul Vocal „Zavaidoc", Tiberiu Hărăguş şi Grupul Folk „P620", Robert Chelmuş, Adrian Preda şi Trupa de rock „Lime".

CARMEN ELENA DUMITRACHE

UN STRIGĂT DE REVOLTĂ

...titlul romanului – „O, ce lume minunată!” – este mai degrabă un strigăt de revoltă şi uneori de deznădejde. Pentru că, văzută în detaliile ei..., realitatea pe care Viorel Dianu o are în vedere... oferă motive temeinice ca să trezească în autor destule motive de respingere şi de îngrijorare.

Prozator de notorietate şi de substanţă, Viorel Dianu apare astăzi în vitrinele librăriilor cu un nou roman (*„O, ce lume minunată!", Editura Tracus Arte 2013*) care pare a-şi propune să exploreze banalitatea vieţii de fiecare zi, cu toate suişurile şi coborâşurile ei, cu toate momentele ei prevăzute sau neprevăzute, într-o înşiruire de întâmplări când plate, când dramatice, aşa cum este de fapt viaţa noastră obişnuită, neîncorsetată de canoanele literare. Cu alte cuvinte, nu vom întâlni aici o tratare clasică a unei teme sau a unui subiect, cu dezvoltări savante şi intrigi minuţios ţesute, cu acumulări şi suspansuri în drum către nu ştiu ce punct culminant, cu un final către care cititorul să alerge mort de curiozitate. Dar asta nu ştirbeşte nicidecum interesul pentru lectura acestei cărţi, a cărei calitate principală este tocmai aceea de a lua mulaje cât mai fidele, nedeformate de nicio convenţie, după realităţile întâlnite la fiecare pas, ceea ce-i conferă, în multe din momentele ei, virtuţi de captivant reportaj literar.

Pe de altă parte, parcă sfidând toate poncifele, toate regulile clasice ale genului, autorul îşi construieşte romanul din capitole disparate, cu titluri semnificative, fiecare din ele putându-şi duce la o adică o existenţă autonomă, ca nişte povestiri de sine stătătoare. În felul acesta, cititorului – invitat să lege în mintea sa multitudinea aceasta de fapte diverse – i se rezervă un rol mult mai activ în relaţia cu scriitorul, cu scriitura. Iar povestirea – după cum Viorel Dianu o demonstrează cu prisosinţă într-o recentă antologie *(„Povestiri iluminate", Colecţia Omnia, Editura Tipo Moldova 2013*) – este, ca să spunem aşa, o „specialitate” a casei.

Astfel, dacă trecem în revistă câteva din capitolele romanului, vom avea, de pildă, povestea unei drumeţii de week-end, cu un hârb de maşină, în care cei doi călători, soţii Oroveanu, profesori pensionari, porniţi într-un scurt pelerinaj pe la mânăstirile Olteniei, sunt înspăimântaţi (şi au şi de ce) de agresivitatea noilor stăpâni ai şoselelor *(„O duminică la Cotmeana"*), ori povestea sărbătoririi unui liceu de provincie, cu toată intrigăraia locală, iscată mai cu seamă din pricina îndârjitelor patimi politice (*„Aniversare de criză"),* ori povestea unui groaznic accident rutier, provocat de o aşa-zisă vedetă de televiziune, poreclită Fenomenalu, în care sunt implicaţi doi importanţi scriitori, dintre care unul îşi pierde viaţa (*„Ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic"*), ori povestea predării bătrânei Dacii a Orovenilor către centrul de colectare a fierului vechi (*„Regina"*), ori povestea altei drumeţii, de astă dată în Bucegi, a întregului clan al Orovenilor (*„Crucea Caraimanului"*), ori povestea unui protest antiprezidenţial în împrejurimile Palatului Cotroceni (*„Plimbarea"*), ori povestea unei megaescrocherii pusă la cale de un administrator bucureştean de bloc (*„Lumea nouă"*), ori povestea unei vizite încărcată de nostalgii în satul copilăriei (*„Întoarcerea la coclauri"*), ori povestea unei întâlniri între scriitori (*„Lectura de la ora cinci"*), ori povestea unei întâmplări fotbalistice de pe Arena Naţională (*„Meciul secolului"*), ori, în fine, povestea unei slujbe de Paşti, terminată cu un act huliganic – aruncarea din tramvai şi comoţionarea bătrânului profesor Oroveanu (*„A Doua Înviere"*)...

Sigur că, luând de-aici puţin, de dincolo mai mult, cititorul îşi articulează în mintea sa povestea de viaţă a unei familii de modeşti intelectuli, striviţi de meschinăria – în primul rând materială – a traiului zilnic şi căutându-şi o compensaţie în trăirea spirituală, în cazul de faţă mai cu seamă religioasă, a ceea ce a mai rămas din aspiraţia lor către înalt. În paralel, prin ochii Orovenilor, care se întâmplă să fie martori la groaznicul accident de pe Dealul Negru, cititorul intră, odată cu ei, şi în intimitatea scriitorilor Mihai Soare şi Şerban Petria, cel de al doilea, supravieţuitorul, fiind preocupat de eternizarea memoriei confratelui dispărut. Acestea ar fi, dacă vreţi, pretextele în jurul cărora se învârtesc toate poveştile, toate invocările, toate consideraţiile cuprinse în cele peste trei sute de pagini ale acestui roman care dau seama despre o anarhică societate românească, aflată la una din răscrucile sale. O societate pe care unul din personajele cărţii, scriitorul Şerban Petria, o vede „Ticsită de nelegiuiţi. Hoţul te jecmăneşte şi, la rigoare, te striveşte. Mitocanul te batjocoreşrte şi te înjură, de nu te mai spală toate apele. Haidamacul îţi dă în cap dacă nu te fereşti din calea lui. Satanistul îl înjunghie pe preot în faţa altarului. Psihopatul îl împuşcă pe copil în şcoală. Dementul te spulberă pe şosea. Închipuitul şi ţoapa se exhibă în exemple personale. Fariseul în moralist. Iar Împieliţatul te conduce. E fatal să te afli la cheremul bestiilor”.

În această persperctivă, titlul romanului – „O, ce lume minunată!” – este mai degrabă un strigăt de revoltă şi uneori de deznădejde. Pentru că, văzută în detaliile ei de fiecare clipă şi descrisă cu mijloacele unui neorealism românesc sui generis, realitatea pe care Viorel Dianu o are în vedere, şi care nu este alta decât realitatea zilelor noastre, oferă motive temeinice ca să trezească în autor destule motive de respingere şi de îngrijorare. Surprinsă astfel într-un moment de reaşezare a ei, într-o aşa-zisă tranziţie care durează deja de prea multă vreme (şi cine ştie cât va mai dura!), societatea românească este, cum s-ar spune, luată la bani mărunţi, în vederea stabilirii unui diagnostic corect şi eventual a căutării unor remedii pe măsură. În această privinţă, cititorul este invitat, incitat şi ajutat să deschidă bine ochii asupra unei lumi din care şi el face parte, într-o încercare de a schimba împreună cu ceilalţi ceva din această atitudine generală adeseori prea pasivă, prea permisivă. Cu alte cuvinte, latura moralizatoare, de pedagogie socială, este o dominantă a acestui roman, care are în el toate ingredientele pentru a oferi o lectură nu numai plăcută, dar şi extrem de folositoare.

Scris într-un ritm alert, într-un prezent continuu, ca o transmisie în timp real, de la faţa locului, a unor întâmplări nu neapărat ieşite din comun, dar care ne fac viaţa când posibilă, când imposibilă, romanul lui Viorel Dianu – la care remarcăm încă o dată acurateţea observaţiei sociale, arta portertistului, sprinteneala dialogurilor, tăietura sigură a frazei – este o apariţie editorială remarcabilă şi, mai ales, necesară.

ŞTEFAN DIMITRIU

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

scrisoare către un planton

Au ars ţigările şi pe metalul cenuşiu ard încă întâmplări
Închipuirea pune într-o ramă dreaptă cub şi strâmb şotronul
Mă las cu voia dumneavoastră în de din şi dinspre surd cu omul
Mă pierd cititi vă rog şi puneţi virgula de sare între mări

Despre femei şi în de dinspre-ntunecatele caverne orbul
Măsoară neputinţa unui răspuns întârziat
Vă rog frumos tăiaţi felii de vreţi lumina
Şi-mpodobiţi ce-a mai rămas de aveţi timp din trunchiul care umblă netăiat şi înspre neumblat

Din vremea viermelui urcând lumina pe o scară de din dos
Un croitor al timpului pulover a-ncetat să se de dinspre cui
Un ochi pe faţă altul pe din dos de dinspre lume ros
la geamandură plânge atârnând pe fusul secundarului doar un gutui

E pânza ieftină ori poate-nstrăinată ca la cursele o fi de cai
Când chiar aşa de din şi înspre de ninsoare se arată
Citeşte tu femeie încearcă tot mai rar de dinspre umbră cum de poate dezbrăcată de anotimp parcă-ai fi şi fost şi nu erai

E poate tot mai greu şi iarna iată necuprinsă-nchipuită
Ascunde prin omăt un cântec ce nu se mai ascultă doar atât
Mă las cu voia dumneavoastră în de din şi înspre de zidită
În haina groasă caldă şi ascunsă de din şi înspre de pământ.

DAN DĂNILĂ – ISPITA LABIRINTULUI (Poeme) Editura KARTH

Despre Dan Dănila am auzit mai întâi pe la sfârșitul anilor ’90 de la Mircea Ivănescu – marele poet vorbea cu apreciere & căldură despre acest poet optzecist care, spre deosebire de congenerii lui colocvializanţi pe model american, îl afecţiona pe oracularul & reflexivul Rilke, din care de altfel a şi tradus excelent. Apoi, înainte de a-l întâlni în carne şi oase, am găsit în redacţia Transilvaniei un cap al lui Bacovia sculptat de Dan Dănilă – remarcabil în expresia lui tristă şi cumva surprinzător rilkeană.

Aveam să constat, peste alţi câţiva ani, că acest cap semăna deopotrivă cu Bacovia şi cu Dan Dănilă însuşi; iar poezia artistului român avea să mi se pară o bizară, personală contragere a hieratismului oracular al lui Rilke în substanţa melancoliei primului Bacovia. **(RADU VANCU)**

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Un autor de proză scurtă, de foarte bună ţinută

Nu, domnul Iulian Moreanu nu este un proaspăt absolvent al vreunui curs de *creative writing*, ţinut aiurea de cine ştie ce prozator la modă, şi venit să-şi etaleze competenţa dobândită într-un *workshop*; nu, nu e nici măcar fanul vreunui declarat „maestru” autohton ce aşteaptă surescitat primul Premiu Nobel pentru literatura română... Nimic din toate astea. Mult mai moderat (nimic de laudă, totuşi, şi nimic de blamat aici), domnul Iulian Moreanu este un prozator cu diploma de absolvent al Facultăţii de Filosofie din Bucureşti la bază – ca şi G. Liiceanu, de exemplu -, profesor într-un liceu dintr-un oraş din România foarte cunoscut într-o vreme şi chiar celebru pentru bogătia aurului său negru, cum îi plăcea să-i zică ţiţeiului, dacă nu mă înşel, Geo Bogza. În oraşul acela din numele căruia, la repezeală, şi-a trefilat până şi pseudonimul literar, domnul Moreanu, în treacăt fie spus, e preocupat, într-adevăr, de creativitatea emulilor săi cu care, de altminteri, fără *workshop* ş.c.l., şi scoate o revistă literară... Tot timpul său, ori în „timpul liber”, mai precis, (când învinge, cu vorbele unui personaj din prozele sale, amestecul de lene, oboseală şi lipsa hotărârii) întoarce pe toate feţele, bibileşte şi festonează câte un text produs în propriu-i atelier, adică, spus de-a dreptul şi fără supărătoare ocolişuri, exercită liber profesiunea de scriitor. Unul, hotărât, de foarte bună ţinută; din păcate, datorită unei aşa-zise crize de supraproducţie, născocită artificial de o prea comodă critică literară, ignorat şi puţin cunoscut de cititorul mai mult sau mai puţin avizat. Vinovat de situaţia semnalată este însă şi scriitorul nostru care, lipsit de sfaturile unui agent literar de meserie (n-o fi prins dumnealui şpilul!), şi-a încredinţat spre tipărire cărţile unor edituri nevoiaşe, lipsite de minime posibilităţi de publicitate. Cum Domnului Moreanu i se întâmplă să nu fie nici măcar un scriitor prolific, absent în aceeaşi măsură de pe bloguri şi în afara scandalurilor mediatice orchestrate abil, de la o carte la alta, e clar că numelui său, în acest interval, i se estompează şi stinge până şi ecoul unui succes... „de familie”. Ceea ce, pentru un indubitabil profesionist al scrisului, ca domnia sa, trebuie că e descurajant, ilegitim şi absolut nedrept.

În 2012, am primit într-un plic fără adresa expeditorului o carte care, la prima vedere, cel puţin după titlu (*Cerbul însetat*), mi s-a părut una de poveşti pentru copii şi am fost pe punctul de a o abandona şi lăsa necitită. După lectura primei piese însă care împrumuta şi titlul volumului (respirând cu temperanţă un gen de realism magic inundat de o abia sesizabilă undă de stranietate, extrem de bine echilibrate stilistic, şi cu o evidentă ştiinţă componistică puse în pagină) cu greu l-am mai lăsat din mână. Alcătuit dintr-o duzină (!) de puzzle-*uri* cu diferite dimensiuni (între 4 şi 24 de pagini), cu un inepuizabil clivaj indirect (mijlocit) de subiecte şi de teme diegetice şi de reflecţie (de la viserăria zburdalnică a copilului generic cu inconştienta sumeţire zeiască a primei vârste - uneori, cinică şi criminală - până la greaua povară a vinovăţiei existenţiale ori - la polul opus, - seninătatea tainică a insului ce trece dincolo cum ar păşi într-o grădină, şi de la trăirea sentimentului abia mijit ori plenitiudinar al miracolului iubirii şi până la percepţia realismului tragic al procesului tortuos al dezvrăjirii unei lumi devenite complet absurde, *Cerbul însetat* este cea mai bine centrată din punct de vedere compoziţional carte a lui Iulian Moreanu de până acum, cea mai substanţial vie, subtilă şi plină de miez. Sunt în ea, fără discuţie, câteva povestiri care pot oricând ocupa un loc de frunte – şi nu o spun fără acoperire - în orice antologie românească de gen.

Fără inovaţii inutile şi structural aproape canonică, dacă nu ar fi vorba totuşi de o altă manieră miniată proprie de întindere a pastei, prin puterea evocării atmosferei locurilor şi forţa creionării pe dedesubt a liniilor ce desenează portretele celor câtorva personaje; prin haloul de mister *retro* creat, de pildă, cu atâta fineţe în jurul taciturnului pădurar Florică, sau a fiului său nevârstnic, Neluţă (ultimul împrumutat parcă de Iulian Moreanu direct din galeria personajelor pline de poezia vârstei ale lui Brătescu Voineşti din perioada sa de creaţie cea mai bună); prin suspansul rezolvării situaţiei conflictuale iscată aberant între însinguratul „copil al nimănui” şi monstruosul director diluvian *Croco*, decorat (atenţie la delabrarea timpului!) de însuşi tătucul Dej; prin deznodământul spectaculos, la marginea abisului, al momentului de sfidare a morţii susţinut energetic din adâncurile fiinţei de credinţa nestrămutată a copilului că „prin orice necaz ar trece, ea (mama moartă încă de la naşterea lui) o să aibă grijă să nu păţească nimic” (legat pe care i-l transmisese încă de pe vremea în care copilul „se înecase” într-o bulboană), de unde curajul lui de a înfrunta cu atâta inconştienţă soarta, la ruleta rusească, cu un pistol real (!), fac din *Mierla şi glonţul* o adevărată bijuterie de meşteşug şi ingeniozitate.

Incluse deliberat în volum, din perspectiva succesiunii timpului formal al desfăşurării acţiunii, de-a-ndăratelea, cele două povestiri cu gemenele (!!!) Violanda, respectiv, *Contestaţie admisă* şi *The road to hell* (în traducere, onorabili domni, *Drumul spre iad*), oferă cititorului nu numai plăcerea angrenării afinităţilor elective şi puterii de judecată într-un joc superior pe tema dezlegării miracolelor tropismelor potenţialului fantasmatic al imaginaţiei (după ce ia amendă pentru nerespectarea vitezei legale admise în localitate, un bărbat se întâlneşte aevea, „într-o lume paralelă”, şi se îndrăgosteşte subit de eroina cu ochi violeţi din întâmplarea atât de stranie povestită undeva: *The road to hell*, de prietenul său Alexandru), dar şi, eventual, dau posibilitatea confruntării şi sporirii misteriilor realelor prin lentila produsului adăugat (*geamăn,* dacă vrem) al propriei noastre capacităţi de plăsmuire. „Crezi că ai nimerit într-o poveste?, îl întreabă geamăna Violanda pe prietenul lui Alexandru. Eşti într-o realitate cât se poate de normală”. Fireşti, într-adevăr, rafinate şi subtile sunt toate pragurile care despart, sau, mai bine zis, transubstanţiază pe alt palier în proza lui Iulian Moreanu semnul realului anodin în mister pur, fantastic şi miraculos. Pentru a face din Violanda (o femeie frumoasă, nimic de zis, întâlnită pe o ploaie torenţială în drumul său) o făptură de-a dreptul miraculoasă eroului lui Moreanu nu-i trebuie decât să constate, că, după ce abia a extras-o din potop şi invitat-o în maşină, hainele femeii erau perfect uscate, „iar în păr nu avea nici măcar o picătură de apă”. Şi, până la urmă, dezvoltând ecuaţia, gândeşte el şi ea ghiceşte sau invers, chiar dacă „îmi este puţin jenă să spun despre mine că sunt frumoasă, asta e, chiar tu ai vrut să fiu aşa, şi ca atare aşa şi sunt. Aş fi putut fi oricum altfel – şi dacă vrei poţi să-mi dai orice înfăţişare...”. Fantasticul lui Iulian Moraru din atari dezvoltări prozastice este, mai întâi de toate, după părerea mea, o activare a funcţiei capacităţii lui empatice de solidarizare cu tot ceea ce este decăzut din demnitatea şi starea naturală şi trebuie salvat; un reflex şi o oglindire în scrisul său a unor stări sufleteşti şi sentimente morale puternice, precum iubirea, dragostea, binele, adevărul, dreptatea, compasiunea, toleranţa. Evident, pe acest fond, lipsa de interes a prozei lui Iulian Moreanu pentru temele sexualităţii sau dezagregarea cuplului, absenţa amprentei politice şi a mărcii degradate a prezentului imediat, precum, pe de altă parte, rezervele tacite faţă de metatext şi tehnicile inventive minimaliste situează scrisul lui dincolo de trendinţele curente, însă nu e mai puţin adevărat că apetenţa neobişnuită a acestui scriitor pentru stranietate (fantastic) şi nivelul intrinsec foarte ridicat al scriiturii, care fac din el un adevărat caligraf, în mod obişnuit, ar trebui să-i aducă nu numai bucuria dar şi orgoliul propriilor cititori. Nişte cititori cărora n-ar trebui să le displacă niciodată un text de mare efect ca *Instant portrait,* o delicată poveste, în numai cinci pagini, legată de întâmplarea pură (!) că unui bărbat îndrăgostit (chiar naratorul) de portretul unei pictoriţe văzut într-o revistă de artă, la vernisajul expoziţiei ei din Capitală, unde merge, după nişte ani de aşteptare, *să o vadă*, în sfârşit, artista îi dăruie, aruncându-l într-o stare indescriptibilă, un tablou intitulat „Bărbat privind revista”.

Nu ştiu dacă Iulian Moreanu pregăteşte şi ne va da în viitor şi proze de mai mare întindere, nuvele de circa 40-60 de pagini şi, eventual, chiar roman. Deşi îi plac cu osebire miniaturile îndelung polisate, personal, cred că ar putea scrie, în voie şi piese de anduranţă unde acuitatea observaţiei şi viziunea limpede asupra întregului, care nu-i lipsesc deloc, l-ar putea ajuta foarte mult. Deocamdată, după debutul cu *Ruleta mincinoasă* (2007) unde, alături de alte 5-6 texte mai mult decât meritorii, străluceşte efectiv, plină de farmec, ca probă de virtuozitate a mânuirii suveicii în rostul urzelii, povestirea cu titlu omonim, o bijuterie de îndemânare artistică, absolut de invidiat (însă materia volumului, pe întreg, datorită selecţiei grăbite, lasă când şi când impresia neplăcută de făcătură de circumstanţă şi improvizaţie); confirmând deplin după *boom*-ul cu *Cerbul însetat*, venit să atragă atenţia odată pentru totdeauna aupra unei înzestrări literare certe, şi acum iarăşi, suficient de pilduitor, cu *Febra* (2013), o culegere de 30 de texte (20 în „ethica minima” + „10 povestiri cu un copil”), Iulian Moreanu se ilustrează ca un povestitor plin de idei şi soluţii constructive concentrate cu brio în spaţii predilecte de proporţii rezonabile.

Atunci ce scrie domnia sa? Proză scurtă? Da, poate! Însă nu deliberativă şi nici autotelică precum o făcea o parte a generaţiei `80 în *Desant*-ul *83* girat de Ovid Crohmalniceanu, şi asta din bunul motiv, de pildă, că Iulian Moreanu arată la ora de faţă un dezinteres mai mult decât subliniat faţă de metatext, textualism, productivitate şi alte chestii savante despre *ramage-plumage* sau *fromage-langage*... Autorul *Febrei* îşi concepe învariabil cu aceeaşi meticulozitate de artizan subiectele (mereu coerente pe o linie a magiei realului, deşi adesea pline de misterul şi stranietatea fantastică a unor falii onirice), le îmbogăţeşte amănunţit în propriu-i accelerator de particule, scriind concentrat - asta, da! -, le şlefuieşte îndelung şi finisează orice faţetă ori muchie, aşteaptă până prinde efectul de lumini şi umbre cel mai rafinat al ideii inculcate materialului, pentru ca atunci, în clipa suficient de matură a revelaţei coagulatului unui sens, să acopere totul cu un vernis natural. Scrisul esenţializat şi atât de frumos timbrat, aşadar, a lui Iulian Moreanu, presupunând un stagiu de observaţie a lumii din afară dar şi din lăuntru, cât lecţia de privit prin ocheanul întors a unei întregi vieţi, seamănă cu scrisul unui oriental; nimic ostentativ în el şi nimic fără rost; echilibru al cunoaşterii vii şi meditaţiei submerse, ca virtuţi ale păcii şi desăvârşirii reclamate de entitatea cărţii; excelenţă a diferenţei care mătură tot ce nu ţine de substanţa autentică a evenimentului; insolitare cu o rată de vibrato foarte a sa.

Cele *10 povestiri cu un copil* din *Febra* sunt un miniatural roman, dacă vrem, în 10 ipostaze, al copilului generic, scris de o mână intranzitivă, adică de o instanţă auctorială perfect obiectivă dar fără *id*. Este o inovaţie care îi permite lui Iulian Moreanu să descarce de sarcină, cel puţin convenţional, autorul tradiţional omniscient (adept, eventual, al stilului indirect liber, cum se va vedea) şi să mute la nivelul sensibilităţii copilului generic tensiunea întregii diegeze. „La început, copilul nu a acordat nici un fel de atenţie durerii. O dată, de două ori. Apoi şi-a dat seama că de data asta nu mai era vorba de ‹‹pusul splinei››,cum i se întâmplase de câteva ori până atunci, îndeosebi după o alargare mai serioasă. Pentru că, sigur, splina e în partea stângă, ori acum îl durea în exact partea opusă, şi mai ales fără să facă vreun efort. Parcă era acolo ceva care atârna într-un fel dureros, stând să se rupă cumva. Şi parcă şi frigea”. Dintr-o atare perspectivă, de maximă candoare, puritate şi inocenţă, cititorul află, spre exemplu, cum, în semn de secretă

(continuare în pag. 27)

„Crezi că ai nimerit într-o poveste?, îl întreabă geamăna Violanda pe prietenul lui Alexandru. Eşti într-o realitate cât se poate de normală”. Fireşti, într-adevăr, rafinate şi subtile sunt toate pragurile care despart, sau, mai bine zis, transubstanţiază pe alt palier în proza lui Iulian Moreanu semnul realului anodin în mister pur, fantastic şi miraculos.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

"Ştiinţa e făcută de oameni"

"Ştiinţa e făcută de oameni. Acest fapt evident în sine ajunge lesne să fie dat uitării şi, readucându-l în memorie, ar putea contribui la micşorarea prăpastiei deseori invocate dintre cele două culturi, cea umanist artistică şi cea tehnico – ştiinţifică". Astfel începe *Partea şi întregul. Discuţii în jurul fizicii atomice* (trad. de Maria Ţiţeica, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2008), cartea marelui fizician german Werner Heisenberg, laureat al Premiului Nobel în 1932 pentru contribuţiile la teoria cuantică. Aşa cum anunţă şi subtitlul, autorul se concentrează asupra discuţiilor pe care le-a purtat în special, dar nu exclusiv, cu marii savanţi ai epocii sale şi care l-au condus spre descoperirile din fizica atomică. Suntem introduşi într-un univers în care Niels Bohr, Albert Einstein, Max Planck, Wolgang Pauli, Otto Hahn, Enrico Fermi, Max Born, Paul Dirac şi nu numai ei îşi exprimă speranţele, certitudinile, revelaţiile, dar şi neliniştile, îndoielile legate de noile descoperiri din fizică la care sunt deopotrivă actori şi spectatori implicaţi. Deşi dialogurile se poartă, bineînţeles, la un nivel intelectual foarte înalt, adesea în contradictoriu, fără însă a aluneca decât rareori în chestiuni foarte tehnice, aceşti savanţi nu ne sunt prezentaţi ca nişte specialişti inchişi în domeniile lor ci, prin avengura întrebărilor pe care şi le pun, ca foarte vii şi foarte umani. Nimic elitist la aceşti cercetători preocupaţi de obiectele lor de studiu şi nu de imaginea propriei persoane. Chiar şi numai enumerarea câtorva titluri de capitole poate da seama de orizontul larg în care evoluează ei: *Conceptul de "înţelegere" în fizica modernă, Învăţăminte despre politică şi istorie, Prime discuţii despre relaţia ştiinţelor naturii cu religia, Fizica atomică şi gândirea pragmatică, Mecanică cuantică şi filosofie kantiană, Acţiunea individuală în miezul catastrofei politice, Despre responsabilitatea cercetătorului, Particule elementare şi filosofie platoniciană*. Am citat doar câteva titluri, restul fiind la fel de interesante.

Aşa cum reiese din citatul de început, unul dintre scopurile lui Heisenberg a fost acela de a gândi unitatea celor două culturi, umanistă şi ştiinţifică. Nu întâmplător viziunea sa stă sub semnul filosofiei lui Platon, în special din dialogul cosmologic *Timaios*, citit la vârsta de 18 ani, la München, în limba greacă – tatăl său era profesor de bizantinologie – pe acoperişul Seminarului Teologic. Atunci are pentru prima oară revelaţia că la baza lumii nu stau particulele materiale, ci formele geometrice, simetriile, deci Ideile pe care lucrurile materiale doar le întrupează. *Partea şi întregul* indică, aşa cum spune Mircea Flonta într-o *Postfaţă* lămuritoare asupra contextului gândirii lui Heisenberg şi a implicaţiilor sale epistemologice, "relaţia fizicii atomice, partea cu întregul care este gândirea omului şi viaţa colectivităţii". Este vorba de o lungă meditaţie, desfăşurată în cea mai mare parte în timpul unor plimbări la Copenhaga, împreună cu Niels Bohr, asupra premiselor teoriei cuantice, a dificultăţilor pe care le implică şi a consecinţelor filosofice, religioase, etice şi politice rezultate din ea.

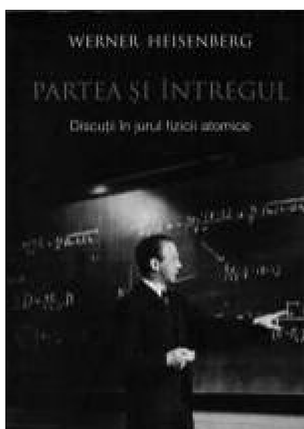
Principiul fundamental al gândirii lui Heisenberg este, consider, acela că partea nu trebuie niciodată ruptă de întreg. Deci, ştiinţa nu trebuie să devină niciodată doar o slujitoare a tehnicii, cum vrea pragmatismul sau să se limiteze doar la descrierea şi explicarea faptelor, cum cred pozitiviştii. Ea trebuie mereu să caute să cunoască întregul, "marea conexiune". Pe acest drum ea se va întâlni cu filosofia, dar şi cu religia, poezia, muzica. Savantul, care a oscilat în tinereţe între cariera ştiiinţifică şi cea muzicală, afirmă clar că în ştiinţele naturii un rol important îl joacă fantezia. Cel mai important criteriu al adevărului ştiinţific este "simplitatea care luminează în cele din urmă legile naturii". Adevărul şi Frumosul (simplitatea, armonia) sunt deci corelate. Numai rămânând astfel ele se pot opune haosului pe care o tendinţă către absolut, specifică poporului german, nesupusă constrângerilor formei, gândirii logice sau armoniei muzicale, îl poate genera. Aşadar unitatea dintre Adevăr şi Frumos presupune şi Binele, precum la Platon şi în general în cultura greacă veche.

Studiind procesele care au loc în interiorul atomilor, mecanica cuantică a produs o ruptură faţă de experienţa şi limbajul simţului comun cărora le este adecvată fizica newtoniană[1]. Ea a pus în discuţie ideea existenţei unei lumi obiective, ce se desfăşoară în spaţiu şi timp conform legii cauzalităţii. În mecanica clasică, "exista aparent în fiecare moment o stare obiectivă a naturii din care putea fi dedusă starea ei în momentul următor. În mecanica cuantică însă, sitauţia este cu totul alta. Nu putem observa fără a perturba fenomenul observat". Este formulat aici de către Heisenberg, principiul nedeterminării care îi poartă numele. Fizicienii vor lucra cu mijloace statistice, probabilistice nu deterministe, ceea ce presupune un grad mai mare de incertitudine. Totodată însă se produce şi oegerii naturii. Dacă nu există un obiect material complet independent de modul în care este observat, atunci se modifică în primul rând conceptul de înţelegere. După cum spunea Niels Bohr, care aşa cum remarcă Mircea Flonta "pare să deţină rolul pe care Socrate îl are în dialogurile lui Platon", "progresul ştiinţei nu înseamnă numai că devin cunoscute şi înţelese fapte noi, ci şi că învăţăm mereu din nou ce înseamnă <<a înţelege>>". De altfel, Bohr este autorul multor butade sclipitoare şi exemple pline de imaginaţie ce conferă cărţii un farmec în plus. Convingerea lui Heisenberg este că între mintea noastră şi lumea naturală există o relaţie de corespondeţă: "aceleaşi forţe ordonatoare sunt responsabile pentru toate formele din natură şi pentru structura sufletului nostru, aşadar şi pentru modul nostru de a gândi". Dar pentru a înţelege teoria cuantică trebuie schimbată însăşi structura gândirii. Aici apare o problemă îndelung dezbătută de aproape toţi protagoniştii dialogurilor din carte. Formularea matematică redă corect ceea ce se petrece la nivelul microparticulelor. Totuşi, rezultatele trebuie comunicate în limbajul comun, care este şi cel al fizicii clasice cu toate neclarităţile şi limitele sale. Deşi imperfect, limbajul natural reprezintă punctul de pornire al ştiinţelor naturii în general şi şansa de a spune ceva despre natură. Filosofarea devine necesară chiar la graniţa dintre experienţă, formularea matematică şi traducerea în limbajul natural. Aici începe domeniul metafizicii, înţeles ca reflecţie asupra fundamentelor ştiinţei fizicii. Tot aici limbajul conştient de imprecizia sa îşi regăseşte funcţia poetică, întrucât nu mai reprezintă fapte, obiecte, ci creează imagini şi legături subtile între gânduri. De asemenea, cunoaşterea incapacităţii limbajului de a exprima profunzimile realităţii conduce la o reevaluare a concepţiilor religioase. Diversele religii încearcă să exprime în formele lor spirituale un conţinut care este de fapt neobiectivabil, inexprimabil în esenţa sa. Ele pot fi înţelese conform principiului complementarităţii, formulat de Bohr, ca moduri de descriere complementare care, deşi se exclud reciproc, nu pot transmite decât în complementaritatea lor legătura de conţinut ce se naşte din relaţia omului cu "marea conexiune". Prin urmare, contradicţiile dintre diversele religii nu mai constituie un argument împotriva lor, din moment ce o ştiinţă "tare" cum este fizica redescoperă imposibilitatea de a descrie un fenomen de profunzime, cel atomic, altfel decât complementar: corpuscular şi ondulatoriu în cazul luminii, spre exemplu. Reevaluarea fenomenului religios este menită să arunce încă o punte peste prăpastia dintre domeniul umanist şi cel al ştiinţei numite "exacte".

Dacă nu există un obiect material complet independent de modul în care este observat, atunci se modifică în primul rând conceptul de înţelegere.

Discuţiile în jurul fizicii atomice se desfăşoară pe un fundal istoric întunecat, marcat în special de ascensiunea nazismului ce a culminat cu al doilea război mondial. Werner Heisenberg alege, după o discuţie cu Max Planck, să rămână în Germania pentru a pregăti tinerii fizicieni în vederea reconstrucţiei ţării după catastrofa militară ce se profila încă de la începutul războiului. A participat la programul nuclear german, ceea ce i s-a reproşat, dar se pare că a contribuit la orientarea spre scopuri paşnice a cercetărilor în domeniul energiei atomice, lucru pentru care a militat şi după incheierea războiului. Bombardamentele atomice de la Hiroshima şi Nagasaki, dar şi experienţe mai vechi, precum combaterea teoriei relativităţii a lui Einstein pe motive rasiale, expulzarea evreilor din universităţi, îl fac să conştientizeze pericolul amestecului politicului în ştiinţă, cu atât mai mare cu cât politica este înţeleasă doar ca un joc de interese care nu reflectă necesităţi ce ţin de structura lumii moderne. O mişcare politică, spune el repetat, nu trebuie judecată după scopurile pe care le propagă, ci după mijloacele folosite, ce pot fi bune sau rele. În Occident distincţia dintre bine şi rău implică, în opinia sa, mereu valorile creştinismului. Dacă forţa lor, ce nu poate veni decât de la ordinea centrală – pe care fizica cuantică nu ne împiedică să o gândim ca pe o mare conştiinţă – se va stinge, atunci, avertizează savantul german, "mă tem că se vor întâmpla lucruri înspăimântătoare, care vor depăşi lagărele de concentrare şi bomba atomică".

"Ştiinţa e făcută de oameni". Lectura cărţii lui Werner Heisenberg ne lasă să sperăm că ea poate fi controlată de om şi pusă în slujba sa, nu doar în sens tehnic ci şi în sens spiritual. Cartea se închreie cu imaginea audiţiei unei serenade de tinereţe a lui Beethoven, undeva în Alpii Bavariei: "Ascultând-o, în mine creştea certitudinea că toate vor continua cu cadenţe umane: viaţa, muzica, ştiinţa".

[1] Este cunoscută afirmaţia lui Niels Bohr, cum că "acela care nu este de la început şocat de toeria cuantică este imposibil s-o fi înţeles". Se ştie de asemenea că nici chiar Einstein nu a acceptat principiul nedeterminării propus de mecanica cuantică, considerând că progresul ştiinţelor va duce la o cunoaştere obiectivă şi completă a fenomenelor fizice. În acest sens trebuie înţeleasă şi celebra sa afirmaţie: "Bunul Dumnezeu nu joacă zaruri".

cronici

Un excurs onomastic

Profesorul universitar Oliviu Felecan, de la Universitatea de Nord Baia Mare, semnează cartea *Un excurs onomastic în spaţiul public românesc actual*, apărută anul trecut la editurile *Mega* şi *Argonaut*, din Cluj-Napoca. Lucrarea e structurată în capitolele *Antroponimie: între tradiţie şi inovaţie* şi *Onomastica în spaţiul public românesc.* Cercetările de onomastică la Facultatea de Litere a universităţii amintite au cunoscut în ultimii ani o consacrare internaţională. În 2011 a avut loc prima ediţie a Conferinţei Internaţionale de Onomastică „Numele şi numirea”, iar în 2013 s-au desfăşurat lucrările ediţiei a II-a, consacrată onomasticii în spaţiul public actual.

Antroponimele luate în discuţie de Oliviu Felecan sunt nume personale, compartiment lingvistic mai puţin cercetat la dimensiunea întreprinsă de autor. În primele pagini, „Consideraţii preliminare”, autorul trece în revistă etapele de romanizare a populaţiei autohtone, dacii, insistând asupra onomasticii caracteristice acesteia, toponime şi antroponime. „În ceea ce priveşte numele de locuri, se cunosc 910, cuprinzând 700 denumiri simple şi 210 compuse cu elementele *–dava, - para, -basta, - bria, -dizos”,* cu menţionarea sensului acestora şi cu numeroase exemple. În ce priveşte antroponimele, numărul lor este mai mare, 1190. Predomină antroponimele simple, la care identificăm ”baze indo-europene” (p. 20). Transformări substanţiale în privinţa onomasticii geto-dace s-au petrecut în timpul procesului de romanizare, numele de origine latină substituindu-se treptat celor autohtone. Nu sunt uitate antroponimele de origine grecească, prezente în spaţiul romanizat din această parte a Europei.

Subcapitole aparte sunt consacrate tipului antroponimic medieval în Ţările Române, relatinizării onomasticonului românesc. Reţinem şi câteva concluzii: „Antroponimele de factură latină au câştigat bătălia nu doar cu numele traco-dace, de substrat, ci şi cu cele ale coloniştilor veniţi *ex toto orbe Romano.* Ele au contribuit la implementarea atât de puternică a romanităţii, încât, în ciuda părăsirii Daciei şi a slavizării din Evul Mediu, nu au putut fi şterse cu totul din onomasticonul românesc” (p. 38).

Cercetarea întreprinsă de Oliviu Felecan a vizat, cu precădere, spaţiul maramureşean, luându-se în discuţie antroponimele purtate de „toţi născuţii din perioada 1987-2007”. Au putut fi identificate împrumuturi latino-romanice (italiene, spaniole, franceze, portugheze). Acest lucru a fost posibil datorită influenţei „locale” exercitate asupra cetăţenilor români prezenţi în România de Vest.

Pe lângă numele primare, autorul înregistrează numeroase derivate şi hipocoristice cu care sunt înregistraţi nou-născuţii în actele de stare civilă. Remarcăm faptul că la numele formate din două sau mai multe cuvinte, unul este românesc consacrat: *Oana Alessia, Raul Bobi, Tomi Eduard, Maria Eliza Elvira, Giulia Nina Crina* etc.

Transformările socio-culturale care caracterizează societatea românească actuală i-au oferit autorului exemple dintre cele mai relevante în ce priveşte imaginea de ansamblu a antroponimiei, cu tendinţe de „modernizare”. Acest lucru priveşte numele personale. Referitor numele de familie, lucrurile stau cu totul altfel. Acestea sunt transmisibile de la o generaţie la alta, pe cale bărbătească, şi multe provin din porecle, care s-au impus ca nume de familie. Se obişnuieşte să se facă haz de nume de familie ca *Bucă, Curcă, Păsărică, Bounegru, Slănină, Oasenegre, Găinaţ* etc.(exemplele sunt numeroase în carte, p. 85), dar purtătorii lor nu au nicio vină că poartă aceste nume.

Mai multe pagini sunt consacrate prenumelor americane, spaniole, ale copiilor de vedete, numelor excentrice („între umor şi ironie”), dar e vorba de nume de familie provenite de la porecle.

Capitolul „Onomastica din spaţiul public românesc” a fost redactat pe baza anchetei socio- şi psiholingvistică. Această anchetă se realizează „din perspectivă interdisciplinară, axându-se, în principal, pe sociolingvistică, psiholingvistică, antropologie şi, nu în ultimul rând, pe onomastică” (p. 121). Mai multe pagini sunt consacrate metodei de cercetare, aceasta bazându-se pe utilizarea unui chestionar onomastic. Sunt precizate principiile avute în vedere la constituirea acestuia, structura chestionarului, precum şi alţi parametri posibili de investigaţie.

O secvenţă aparte din acest capitol se intitulează „Nume de firme din spaţiul urban românesc – perspectivă teoretică”. Puţini sunt spacialiştii români care s-au ocupat de acest segment onomastic. Oliviu Felecan recunoaşte că această problemă „nu poate fi abordată altfel decât din perspectivă interdisciplinară” (p. 133). Autorul identifică în conceptul de nume de firmă două trăsături de bază: una verbală, a cărei funcţie este de semnalare a unui tip de societate comercială, şi una nonverbală, „cuprinzând artificiile grafice şi componenta iconică” (p. 136). În „spaţiul public urban totalitar” numele magazinelor erau transparente în ce priveşte specificul lor: *Aprozar, Magazin Universal, Magazin Mixt, Gostat* etc. Astăzi, dacă parcurgem un mare bulevard de la un capăt la altul, suntem copleşiţi de nume străine de firme. Oliviu Felecan identifică o serie de cauze care explică acest lucru: „denumirea străină poate să manipuleze trecătorii, care, atraşi de „ambalajul comercial”, devin clienţi /…/ chiar şi pentru mărfuri de calitate îndoielnică; publicul ţintă, mai ales în mediul urban, este, în general, unul tânăr, cultivat, deţinător al unei competenţe lingvistice superioare; numele străine creează un impact publicitar superior”. Credem că în afara firmelor internaţionale (Auchan, Carrfour, Cora, Kaufland etc.), care şi-au impus numele, numeroase firme autohtone s-au influenţat reciproc în ce priveşte opţiunea pentru o denumire cu care să se înregistreze oficial. Din această cauză, influenţa engleză este copleşitoare, iar de aici imitaţia este de necontestat.

Paginile 149-164 sunt consacrate *Tipologiei numelor de firme din spaţiul public românesc actual.* Sunt identificate caracteristicile numelor de firme ca marcă semiotică, componenţa gramaticală a acestora, componenţa lor lexico-semantică sau structura numelor de familie din punctul de vedere al originii lor. Autorul arată că baza multor denumiri străine este efect al globalizării, iar limbile-sursă sunt engleza, franceza, italiana, spaniola, germana, latina. O categorie pitorească de nume de firme au antroponime în structura lor: *Pensiunea Daiana, Casa Valentin, Carmangeria Tudor*, *Ady Haine import, Café Bar Ionuţ* etc.

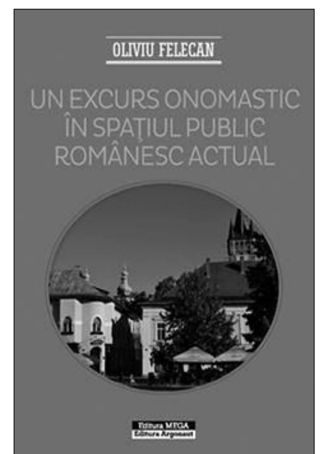
Privite din punct de vedere sociologic, numele de firme sunt o expresie a „evoluţiei societăţii, odată cu modificarea mentalităţii actanţilor onomastici, în sensul adaptării lor la cerinţele lumii moderne” (p. 161).

Ultimul capitol este consacrat denumirilor de cult din România. Cele mai multe nume de biserici şi mănăstiri ortodoxe sunt cunoscute după hramul pe care îl poartă. Unele mănăstiri sunt cunoscute şi după localitatea în care se află. Asemănător se petrec lucrurile în cazul lăcaşurilor de cult romano-catolice, greco-catolice, protestante. O structură aparte au numele lăcaşurilor de cult neoprotestante: *Biserica Penticostală, Biserica Creştină Baptistă Biruinţa, Biserica Creştină Adventistă* etc., ale cultului mozaic: *Sinagoga Ahai Vereai, Sinagoga Gah, Templul Credinţa, Templul Sion* etc. Este necesar de subliniat că bisericile din mediul urban sunt cunoscute şi după particularitatea terenului (*Mănăstirea Căldăruşani, Mănăstirea Caraiman, Mănăstirea Cheia* etc.), după ctitor (*Mănăstirea Suzana, Mănăstirea Vărzăreşti*), după actul de donaţie (*Mănăstirea Ţigăneşti, Mănăstirea Zamfira)* etc.

Deşi autorul a avut în vedere în special regiunea de nord a ţării, Maramureşul, raportarea la aspectul general al antroponimiei româneşti constituie un câştig pentru cercetarea onomastică. „Toate capitolele cărţii converg către analiza onomasticii din spaţiul public românesc actual, ceea ce oferă cititorilor o imagine de ansamblu a complexităţii fenomenului antroponimic şi a denumirilor comerciale sau religioase din România contemporană”.

TEODOR OANCĂ

În „spaţiul public urban totalitar” numele magazinelor erau transparente în ce priveşte specificul lor: Aprozar, Magazin Universal, Magazin Mixt, Gostat etc. Astăzi... suntem copleşiţi de nume străine de firme. Oliviu Felecan identifică o serie de cauze care explică acest lucru: „denumirea străină poate să manipuleze trecătorii, care, atraşi de „ambalajul comercial”...

Un autor de proză scurtă...

(urmare din pag. 25)

solidaritate, înşelând perspicacitatea profesională a medicilor, alături de „copilul” care ajunge la spital pentru o operaţie de apendicită, se vor mai supune de bunăvoie supliciului şi se vor opera în semn de spontană solidaritate cu marele suferind şi Mirel, colegul de bancă, ba chiar şi sora lui mai mică, meşteră desăvârşită în toate tertipurile actoriei analizei de caz. Fără a lăsa vreodată impresia că, dată fiind vârsta şi nivelul experienţei de viaţă a personajului predilect (o obsesie aproape la Moreanu), *povestirile cu un copil* ar aduna despre el doar o serie de fapte anodine, în realitate, atenţia cititorului este solicitată mai cu seamă de reţeaua de ingenioase insolitări creată cu o artă demnă de admirat, împletitură de fire care înfăşoară ca într-o adevărată gogoaşă sfânta inocenţă şi candoarea seducătoare a *copilului generic*, cum mai spuneam, adevăratul pariu şi miza deliberată a miniaturilor din acest volet al oglinzii prozastice a domnului Moreanu.

Pusă sub genericul *Ethica minima*, prima secţiune de povestiri din *Febra* revine la interesul special al domnului Moreanu pentru diegeza dedicată unor „cazuri” pe care eu le-aş plasa la graniţa atât de înconsistentă totuşi dintre clinic sau patologic şi straniu sau fantastic şi pe care domnia sa, din perspectiva titlului care are menirea de citi corect realitatea româneacă imediată, şi la care merită să medităm cu atenţie, o numeşte fără pretenţii, undeva, *altă normalitate şi realitate*. Şi are dreptate, căci un amărât om al străzii, plângând de necaz că a fost bătut pe degeaba şi acuzat tot pe degeaba că ar fi furat dintr-un supermarket în care nici nu e lăsat să pună mâna pe coş e, în mod stringent*, o altă normalitate şi altă realitate* decât normalitatea lui în care „o întâmplare, o dramă, o decepţie, cine ştie ce altceva l-a biruit, l-a înfrânt iremediabil şi l-a aruncat într-o altă realitate, în care totul trebuie să fie altfel: valori, norme, limbaj, criterii, credinţe, bucurii şi toate celelalte” (vezi, în acest sens şi *copy-paste*-ul *Gigel, şoferul iadului*). Tocmai lui, ca să revin, care ar merita întrega atenţie din partea instituţiilor de asistenţă socială ale societăţii „moderne”, tocmai unui asemenea om i se încalcă *aici şi acum* orice drepturi... Despre *o altă realitate şi altă normalitate* e vorba şi în *Coteţ de lux* unde o familie care se ajunge (casă cu etaj; el proprietar de „Bar” şi ea patroana unei agenţii imobiliare), după ianugurarea festivă a imobilului, se dispensează de câinele care le fusese un fidel însoţitor ani de zile, dându-i un şut în spinare şi aruncându-l într-o râpă, fără nicio tresărire. Deşi a urmat destinul familiei, supravieţuind cu ea unor grele incercări, Ţombi în mod evident nu e câinele din *Alice* (bătrân şi bolnav), povestirea unui Tucker Capps dintr-o antologie de proză scurta americană – la rigoare, pentru care familia tremură, *într-o altă realitate şi altă normalitate*, când se pune problema eutanasierii...

Prozator de certă înzestrare, având în sânge codul meseriei de povestitor modern şi eleganţa expresiei, într-o vreme în care proza scurtă pare a fi ieşit din modă, Iulian Moreanu este unul dintre cei mai îndreptăţiţi apărători ai genului.

* Iulian Moreanu, *Febra*, Ed. Premier, 2013

Mariana Şenilă-Vasiliu

Două zile pe Amazon (I)

"E greu să-ţi imaginezi o asemenea privelişte, dar şi mai greu e să o uiţi"
Arkady Fiedler

De teamă de a nu-i plictisi pe cititori, am lăsat neîncheiată povestea călătoriei mele în Peru, din primăvara anului 2000. Lipseşe din ea relatarea privind Amazonul, fluviul pe ale cărui ape am navigat şi locul în care am petrecut două zile.

Cu ce să-l compari, când el deţine toate superlativele? Să recurgi la metafore e încă şi mai greu, sunt tare puţine şi greu de găsit acelea care să exprime esenţa fluviului. Cea mai potrivită ar fi cea de odgon de ape.

4 mai 2000. Lima

După o dimineaţă petrecută în capitala peruană, unde am văzut de toate, însă prea puţin, aşa cum am constatat la întoarcerea în ţară, am luat masa la acelaşi încântător restaurant în stil victorian, Rosa Nautica. Căţărat pe piloni înfipţi în apele Pacificului, localul elegant şi discret te răsfaţă cu privelişte a oceanului şi cerului, iar prin ferestrele larg deschise pătrunde briza sărată. Totul e impecabil la Rosa Nautica, localul e pe locul trei în lista restaurantelor din Lima, de la modul în care a fost decorat şi până la lărgimea sălii în care mesele sunt cu generozitate distanţate unele de altele în aşa fel încât să te poţi mişca în voie şi să poţi conversa fără a fi stingherit. După ţinută şi fel de a se comporta, se vede că nici clientela nu-i una oarecare.

Ni se aduce comanda, un platou cu un uriaş peşte oceanic lăfăindu-se printre legumele aromate. Din păcate, după ghiftuiala de Paşte cu care am fost răsfăţaţi într-un local de la Aguas Calientes, de la poalele Machu-Picchu-lui, blestemata de "anatomie" dă semne de răzvrătire de ceva timp şi stomacul cere imperios pauză. Ca

să nu-i deranjez pe ceilalţi meseni, râcâi simbolic prin peşte, dar mă mulţumesc cu legumele pe care peruanii le gătesc delicios. Şi dacă tot nu "mandibulez", cum zicea pictorul Sălişteanu, dau cu ochii roată pe la mesele din jur. Un cuplu dintr-acelea care, vorba unui cântec franţuzesc de prin anii 1960, *"unit dans le meme lit/le cheveu blond, le cheveu gris",* îmi atrage atenţia. Nu juna blondă cu aer de ingenuă, ci bărbatul cu ghiocei la tâmple care o serveşte prevenitor şi galant. Seamănă uluitor cu Llosa aşa cum îl ştiu din filmele documentare şi din fotografii. Până şi zâmbetul e identic. Îmi vâr nasul în farfurie şi-mi spun că încep să am halucinaţii, însă, când îmi ridic privirea, bărbatul e tot acolo, iar asemănarea lui cu scriitorul merge până la confuzie. Nici acum când scriu nu pot spune dacă acela era sau nu Llosa ori vreo sosie de-a lui. La urma-urmelor, asta chiar n-are nicio importanţă, a fost o pată de culoare care m-a scos din starea letargică în care eram ameninţată să mă cufund pe chestie de prea mult şi prea plin alimentar. Nu era pentru prima dată când dădeam nas în nas cu vreo figură publică cu care nici cu gândul nu gândeam să mă întâlnesc vreodată. La Paris, la un colţ de stradă, era cât pe ce să mă ciocnesc cu ex-prim ministrul Michel Rocard, per pedes, însoţit de o doamnă îmbrăcată cu o ie românească. Lumea e cu mult mai mică decât ne-o închipuim noi.

După o scurtă odihnă la hotel, am luat din nou în tălpi fermecătorul cartier Miraflores ce-şi trage numele de la puhoiul floral ce se revarsă din toate curţile cochetelor vile şi plaja de la poalele Limei. Ba am intrat şi prin nişte librării unde am găsit nişte albume cu artă inca de mi-a lăsat gura apă. După care, cu toţii ne-am aprovizionat cu apă de băut - câtămai apa din Amazon, *not a Drop to drink!* - şi cu un fel de unguente şi soluţii contra ţânţarilor, teroarea Amazoniei.

5 mai 2000

Cu un bagaj sumar, restul a rămas la hotel, am plecat la aeroport de unde urma să luăm avionul până la Iquitos. N-aş vrea să las impresia unei împătimite a zborurilor cu avionul, mai ales nu în Peru, unde din cauza curentului Humboldt se creează turbioane care provoacă cele mai dese şi dramatice accidente aviatice din întreaga lume, însă, din cauza distanţelor foarte mari ori a inaccesibilităţii locurilor de vizitat, am ajuns să schimb avioanele aşa cum schimbă bucureşteanul tramvaiele. Singurul regret cu care am rămas e că n-am avut ocazia să zburăm deasupra deşertului Nazca, unde există acele desene ciudate ce nu pot fi văzute decât din aer. Jindul neîmplinit mi-a fost însă din plin compensat de privelişte a Amazonului văzut din înalturi.

Cât a durat drumul până la Iquitos, nu mi-am desprins ochii de la fantastica privelişte ce se desfăşura în faţa hubloului. De îndată ce am pătruns în Amazonia s-a înstăpânit la orizont, nesfârşită, selva străbătută în meandre de acest anaconda acvatic care este Amazonul. Cât cuprinzi cu ochii, doar oceanul verde şi fără capăt al junglei străbătut de unduirile argintii ale Amazonului sclipind în soare şi nimic altceva.

În primul moment când vrei să vorbeşti/scrii despre Amazon, crezi că nimic nu poate fi mai uşor, însă când dai s-o faci vezi că eşti în pană de figuri de stil. Cu ce să-l compari, când el deţine toate superlativele? Să recurgi la metafore e încă şi mai greu, sunt tare puţine şi greu de găsit acelea care să exprime esenţa fluviului. Cea mai potrivită ar fi cea de odgon de ape. Oare nu adună el apele a 1.100 de afluenţi? Nu le toarce şi nu le amestecă răsucindu-le până când creează acea gigantică funie lichidă ce traversează întreg continentul sud-american? De la locul naşterii sale, undeva pe crestele Anzilor, la peste 5.600 de metri înălţime, din care porneşte un râuşor firav şi limpede, şi până la vărsarea în Atlantic, unde scuipă cu o viteză şi o forţă năucitoare câte 200 de milioane de metri cubi de apă pe secundă, Amazonul asta face: adună, amestecă şi răsuceşte apele până când din cristaline, cum erau la început, se prefac într-o masă plină de mâluri hrănitoare şi tulburi. E paradoxal că apa cea mai pură din lume, adică nepoluată – nu încă! – să fie cea mai murdară şi de nebăut. Ajuns la vărsarea în Atlantic, Amazonul este primit cu ostilitate şi împins înapoi sute de kilometri, unde se întoarnă urlând, răscolind şi distrugând totul în cale, muşcând furios malurile şi năruindu-le cu copaci cu tot, de se prăbuşesc în apele spumegânde ale fluviului. Înspăimântaţi de spectacolul dezlănţuit al Amazonului, spaniolii au numit fenomenul *pororoca* şi aşa se numeşte şi azi. De la ce anume se trage expresia, n-am reuşit să aflu, cu toate dicţionarele consultate.

În ce priveşte numele de Amazon, s-a colportat ideea că i s-ar trage de la amazoane, cum le spuneau spaniolii fecioarelor slujitoare ale cultului zeului Soare inca. Cu toată risipa de erudiţie pe această temă, este evident că nu-i vorba decât despre o preluare *tale quale* a legendei greceşti despre femeile războinice trăitoare undeva în zona asiatică a Mării Negre. Descrierea lor mă face să cred că în starea de confuzie în care se găseau pe un pământ străin, conchistadorii tunşi scurt i-au luat drept femei pe războinicii indieni pletoşi pe care i-au văzut şi cu care s-au confruntat în rătăcirile lor pe fluviu în căutarea celebrului Eldorado. Dovadă că e vorba de o preluare nedigerată a legendei amazoanelor este faptul că un oarecare Pedro Martir pomeneşte în scrierile sale despre înrudirea amazoanelor indiene cu cele din regatul pontic de pe fluviul Termodonte din Asia Mică. (Morales Padron, "Istoria descoperirii şi cuceririi Americii"). În realitate, lucrurile stau cu totul altfel, numele fluviului se trage de la zeul Amassonas, ceea ce în limba indienilor din Amazonia înseamnă "distrugătorul de luntrii", lucru mult mai aproape de adevăr şi de crunta realitate că fluviul îşi ia obolul de vieţi din rândul îndrăzneţilor ce-i înfruntă apele.

La amiază am aterizat la Iquitos, capitala provinciei Loreto, cel mai important oraş din regiunea peruană a Amazonului, dar şi cel mai izolat dintre toate. La Iquitos nu se poate ajunge decât pe două căi, pe cea navigabilă şi pe cea aeriană, cum am ajuns noi. În "Peştii cântă în Ucayali", naturalistul poloenz Arkady Fiedler, care a petrecut câteva luni în jungla amazoniană studiind şi adunând material biologic, floră şi faună, care a trecut şi prin Iquitos, scria că un răufăcător n-are scăpare din oraş: în port îl aşteaptă poliţia, iar pe altundeva nu poate fugi, oraşul fiind înconjurat de selvă precum cea mai straşnică cetate de zidurile sale. Asta se întâmpla prin anii '30 ai secolului trecut. Iquitos a intrat în geografia economică prin exploatarea arborilor de cauciuc, însă după 20 de ani de incredibil boom economic, în momentul când s-a început fabricarea cauciucului sintetic, oraşul a intrat brusc în declin. Ce mai interesa încă la ora aceea era exploatarea lemnului de mahon, de care erau egal interesate SUA şi Europa, pentru transportul căruia nu era altă cale decât cea fluvială, însă şi aceasta a intrat curând în declin. Din ce supravieţuieşte astăzi portul de pe Amazon în afara turismului, şi acesta aducător de venituri modeste, nu am habar.

Oraşul poartă numele tribului indian Iquitos, trăitor aici cu mult timp înainte de venirea spaniolilor. Marea majoritate a populaţiei din Iquitos este metisă, lucru vizibil cu ochiul liber. Sângele indienilor *cocomas, huitotos, iquitos* curge în venele locuitorilor de aici alături de cel spaniol sau de altă naţionalitate, iar asta se poate observa în statura suplă şi musculoasă a bărbaţilor şi în cea gracilă a femeilor, în fizionomia lor. Contrar teoriilor rasiste care

bântuie şi astăzi spiritele înguste, metisajul dă uneori exemplare umane superbe, aşa cum erau stewardesele care ne-au însoţit în zborul până la Iquitos.

În oraş n-am întârziat mai deloc, ne-am urcat în şalupa ce ne aştepta şi am plecat de îndată spre locul destinaţiei noastre, Albergue de Explorama Lodge, unde urma să fim cazaţi. Faţă de cei aproape 7.000 de km, cât măsoară în lungime Amazonul, cei 80 de km parcurşi de noi până la Explorama Lodge sunt o nimica toată, însă suficienţi cât să-ţi faci o părere. Dată fiind lăţimea mare a fluviului, adesea nu-i zăream decât vag un mal sau celălalt, ori niciunul. Apă şi cer e tot ce am putut vedea până la sosire. Singurul mod de a-ţi face o idee despre acest *no man's land* în care prea puţini se încumetă să intre este imaginea văzută din avion.

Amazonia e un labirint a cărui geografie e permanent modificată de nărăvaşul fluviu şi de afluenţii lui cei mari. Haosul vegetal şi acvatic este atât de mare şi de încâlcit încât nu-i de mirare că i-a zăpăcit complet pe conchistadorii porniţi în căutarea miraculosului Eldorado/El Dorado. Se spune că după câteva luni de rătăcire prin infernul vegetal amazonian, răgaz în care şi-a pierdut oamenii care îl însoţeau – au supravieţuit doar nouă! -, căpitanul Orellana, tovarăşul lui Pizarro, albise. Avea doar 31 de ani. Pe cât de spectaculoasă este Amazonia pentru călătorul ocazional, pe atât de necruţătoare şi de cumplită e pentru cel rătăcit în adâncurile ei. Cu toate că este, pare-se, adevărată aventura acelei femei din secolul XVI sau XVII, care şi-a căutat timp de 16 ani, singură, mergând pe jos ori călătorind pe ape în labirintul amazonian, soţul dispărut într-o călătorie pe fluviu, reuşind în cele din urmă să-l găsească într-o aşezare indiană aflată la o distanţă uriaşă, povestea pare neverosimilă. 16 ani singură în Amazonia? Până la urmă sunt gata să accept tot, o nedumerire îmi rămâne totuşi: dacă femeia a avut forţa şi tăria de a înfrunta infernul verde în care şi-au pierdut viaţa atâţia conchistadori viteji, pentru care motiv n-ar fi încercat asta soţul ei în sens invers? Enigme ale hăţişurilor din sufletul omenesc.

Azi, călătoria pe Amazon într-o ambarcaţiune cu motor e o bagatelă, însă, de-ar fi să ne confruntăm de-adevăratelea cu realitatea nemiloasă a lumii de aici, multora li s-a şterge de pe mutre tâmpul zâmbet turistic şi le-ar pieri entuziasmul de duzină. Prin multe lucruri, iadul amazonian îmi aminteşte de pictura lui Bosch: ca şi *Infernul* său pictat în culori de Paradis, şi în splendoarea junglei amazoniane pândesc, din apă, din cer şi de pe pământ mii de pericole, dar cu toate acestea spectacolul este foarte viu şi mai ales ademenitor. Sau cum scria Arkady Fiedler, călătorul prin aste locuri *"simte de două ori o neţărmuită bucurie: în prima zi când orbit de bogăţiile Amazonului îşi închipuie că se află în paradis şi în ultima zi, când aproape scos din minţi fuge din acest* ***iad verde*** *înapoi în lumea civilizată".* Spre norocul, ori nenorocul nostru, n-avem la dispoziţie să aflăm asta decât două zile. Destul cât să constaţi, prea puţin ca să şi înţelegi.

Sub oglinda tulbure a fluviului pe care trecem nepăsători, se dă în realitate o luptă pe viaţă şi pe moarte, mănânci sau eşti mâncat. Pe pământ, lucrurile nu stau altminteri decât în lumea acvatică sau cea omenească, cu excepţia că nu întotdeauna proverbul cu peştele cel mare îl înghite pe cel mic se şi adevereşte: în apă, spaima vieţuitoarelor sunt peştii mărtunţi piranha care dau gata în câteva minute un animal, iar în junglă, cele mai temute sunt minusculele furnici de foc de care fug absolut toate vieţuitoarele – în formaţiuni militare de commando ele ucid şi devorează orice le iese în cale cu aceeaşi voracitate precum cârdurile de piranha. Nici în aer lucrurile nu stau mai bine, ţânţarii atacă orice fiinţă, îi sug sângele, iar muşcăturile lor dau mâncărimi indescriptibile. De marii prădători, de şerpii şi scolopendrele veninoase şi torpilele electrice n-am mai amintit, toate acestea fiind prea bine cunoscute. După câte se vede, Amazonul nu-i acvariu cu peşti exotici la care să caşti gura, iar jungla, semănată cu orhidee pe deasupra cărora zboară păsările colibri, fluturii viu coloraţi şi papagalii multicolori, nu-i chiar cel mai potrivit loc de promenadă. Iar când în martie şi decembrie cerul îşi dezleagă baierele, totul se transformă într-un coşmar diluvial.

Albergue Explorama Lodge, unde am fost cazaţi pentru două nopţi, e pe măsura locului unde am ajuns: electricitate nu-i, ne luminăm cu lămpi cu petrol; spălatul, la lighean; de aer condiţionat, nici pomeneală, singurul loc prin care pătrunde aerul e o fantă de un lat de palmă de sub acoperişul comun. Camerele, înşirate de-a lungul unui târnaţ lung, n-au tavan, iar de intimitate nu poate fi vorba din moment ce prin pereţii subţiri se aude orice conversaţie, orice zgomot. Paturile sunt prevăzute cu plase de tifon contra ţânţarilor, dar de îndată ce atingi tifonul, imprudent, un ac ţi se înfige în carne, arde locul şi îl inflamează şi să te ţii scărpinat până la sânge câteva zile. Construcţia de lemn e pe piloni, ca mai toate locuinţele ridicate în zona asta, ca sistem de protecţie contra animalelor de orice fel, dar mai cu seamă contra reptilelor veninoase.

După ce inspectăm locul şi aflăm şi unde e locul în care chiar şi împăratul merge pe jos, suntem invitaţi la o plimbare pe Amazon, să vedem celebrii delfini roz, specie unică ce trăieşte doar în apele fluviului. Între timp s-a înnorat, ba au mai căzut şi câţiva stropi de ploaie, însă dacă vrem să ne satisfacem curiozitatea nu avem de ales. Sub lumina cenuşie, valurile Amazonului au devenit şi ele de un gri tulbure, ca de petrol, lucru care mă indispune. Când ajungem la locul ştiut de ghid, bag seama, delfinii nu trăiesc nici pe Amazon chiar oriunde, îi zărim, dar nu întregi, ca în planşele de zoologie, ci fragmentat; ba nişte boturi ridicându-se din apă, ba nişte cozi rămase o clipă în aer, de parcă delfinii s-ar juca de-a v-aţi ascunselea. Dincolo de coloritul lor diafan şi comportamentul jucăuş, cum îl percepem noi, specia de delfini *Inia Geoffroyensis* este în realitate una carnivoră, vorace. Ceea ce luăm noi drept joacă şi salt de bucurie peste valuri, în realitate nu-i chiar atât de nevinovat precum pare: delfinii "pescuiesc". Şi au de unde şi mai ales ce, în apele Amazonului trăiesc 900 de specii de peşti, o treime adică din cei de pe tot globul pământesc. Delfinul nu se pune la număr, pentru că el nu-i peşte, ci mamifer, unul dintre cele mai inteligente din întreg regnul animal, de nu cumva cel mai inteligent, cum susţin specialiştii.

Cu ocazia diverselor călătorii am constatat că e musai să-mi reîmprospătez cunoştinţele geografice, căci fără ajutorul lor umbli precum orbul pe glob. N-am să înţeleg niciodată cum pot trăi unii fără să cunoască istoria şi geografia, singurele coordonate capabile să te situeze în timp şi spaţiu, să-ţi spună cine eşti, de unde vii şi încotro te îndrepţi, cum şi-a intitulat un tablou Gauguin, un rătăcit şi el în lume. O hartă, care pe alţii îi plictiseşte, pentru mine e o atracţie căreia nu-i rezist; de îndată, în faţa ei, imaginaţia mi se dezlănţuie, numele unui oraş devine oraşul însuşi, ductul albastru al unui râu sau fluviu devine însăşi râul cu tot ce are el în sine. Escaladez mental munţii, traversez mările şi oceanele, străbat deşerturile sau mă înfund într-o pădure virgină. La fel mi se întâmplă când citesc lucrări istorice pe care le găsesc mai fascinante decât orice roman, fie el şi poliţist.

Întorşi la albergă (albergue = han, în spaniolă), chiar la intrarea în coridor am văzut stând un tucan cu coada jumulită ca să nu zboare. Ceea ce fusese gândit ca atracţie turistică, mie mi s-a părut batjocură şi mi-a stârnit milă, tot aşa cum, într-o localitate din Mexic, vederea unui coaty închis din acelaşi motiv într-o cuşcă mică şi strâmtă mi-a stârnit indignarea contra celui care o făcuse. Când a creat Dumnezeu lumea, a dat tuturor darul ce mai de preţ, libertatea. Cel care a născocit lanţul, hamul, cuşca şi închisoarea a fost omul. "Ce mândru sună acest cuvânt: OM!" Ba, cât de ruşinos este el adeseori.

Când a început să se înnopteze, am văzut nefericita pasăre trăgându-se puţin câte puţin către felinarul pus la capătul coridorului să ne lumineze calea în caz de urgenţă. Până la urmă, am văzut tucanul aproape lipit de felinar, doar cât să nu-şi ardă aripile. Lucrul mi s-a părut tare curios şi m-a pus pe gânduri. Brusc, mi s-a revelat tristul adevăr: proptită lângă felinar, nefericita pasăre se simţea protejată contra unui atac din partea prădătorilor nocturni care se tem de lumină. Cum va fi raţionat el în logica lui tucănească, habar n-am, că doar în junglă, de unde fusese capturat, nu există felinare lângă care să se aciueze. Să mai zică oarecine că animalele n-au minte, ci doar instinct.

Când a creat Dumnezeu lumea, a dat tuturor darul ce mai de preţ, libertatea. Cel care a născocit lanţul, hamul, cuşca şi închisoarea a fost omul. "Ce mândru sună acest cuvânt: OM!" Ba, cât de ruşinos este el adeseori.

După cină, grupul a fost invitat la o expediţie nocturnă în selva din apropiere. Entuziasm general şi chiote de bucurie. Cum încă nu-mi revenisem complet după ghiftuiala pascală, am preferat să rămân pe loc, însă, filotimă din fire, dar şi cobe, le-am prezis o cât de grabnică întoarcere la albergă. Nici n-am apucat să aţipesc, că i-am şi auzit venind văicărindu-se. Se întâmplase exact cum le prezisesem: orbecăind, au dat peste nişte furnici care n-au luat în seamă viza lor turistică şi i-au muşcat zdravăn, inclusiv prin nişte locuri mai delicate. De astă dată i-am consolat spunându-le ce mare noroc au avut că n-au dat spre vreo armie a furnicilor de foc/

ecitone, care nu s-ar fi mulţumit doar cu muşcăturile de care se văitau câţiva, altminteri pagina întâia a ziarelor din întreaga lume ar fi titrat a doua zi cu litere de o şchioapă ca în romanul *Papillon*: PATRUSPREZECE ROMÂNI DEVORAŢI DE FURNICI! Deh, turismul nu-i doar plăcere tâmpă, mai cere şi sacrificii…

Poezia între gratii şi dincolo de ele

La sfârşitul lui făurar, la Fundaţia literară ,,Liviu Rebreanu” din oraşul ,,Experimentului Piteşti”, păşea sfios, copleşită de dulcea-amara povară a amintirilor, doamna Simona Popa Gyr, fiica unuia dintre martirii temniţelor comuniste, poetul Radu Gyr. Dăm spre publicare, ad litteram, mărturisirile ei, presărate cu versuri şi lacrimi:

Lumea poeziei din care Radu Gyr pornise spre detenţie a reuşit să-i fie lui însuşi scut împotriva disperării şi a devenit aproape un ”folclor” al închisorilor, dând putere multor suflete care s-au împărtăşit din el.

”Am răspuns acestei onorabile invitaţii, pentru care ţin să vă mulţumesc foarte mult, în numele unei datorii sfinte, şi anume, în numele poeziei, a unei creaţii unice în literatura noastră, respirată de Duhul Sfânt, ca un dar dumnezeiesc pus în condeiul unui martir desăvârşit, ca o răsplată a unei suferinţe de aproape 20 de ani îndurate în temniţele comuniste de părintele meu, poetul Radu Gyr.

Vă mărturisesc cu toată sinceritatea că, atunci când am primit această invitaţie, emoţia care m-a cuprins a fost atât de puternică, încât m-a blocat. M-am gândit zile şi nopţi ce să vă spun şi cum să vă spun, pentru a-mi justifica prezenţa printre dvs şi pentru a vă putea împărtăşi simţămintele mele faţă de acest fenomen, unic în ţara noastră şi în istoria atât de dramatică a prigoanei roşii. Aşa cum, înclin să cred, că acest “fenomen” nu a putut fi perceput aşa cum s-a petrecut el, de către toţi aceia care nu l-au trăit pentru că nu poţi cuprinde măcar cu imaginaţia reacţiile unei fiinţe umane la dureri, umilinţe, foame şi frig, tot aşa nici eu nu pot pătrunde în esenţa acestei tragedii umane, întrucât consider că aceasta este o impietate. Niciodată nu va fi suficientă compătimirea pentru aceia care au trăit-o şi nici strădania unei înţelegeri depline, a unei lupte dintre bine şi rău. Căci ce au însemnat oare toate metodele de schingiuire, de spulberare a conştiinţei,de spălare a creierului, de anihilare a caracterelor, decât întruchiparea diavolilor veniţi din adâncurile Caznelor care întocmai ca fiarele sălbatice din arenele romane îi sfâşiau pe martirii creştini?! Cum să putem pricepe că aici fiara şi diavolulul aveau chip de om, cărora instinctul primar le fusese comandat şi dirijat de cei care urau şi batjocorau Sfânta Cruce? Oricâte răspunsuri ne-am căuta la întrebări, ele nu ar fi suficiente pentru a putea înţelege ceea ce a însemnat “reeducarea” şi “demascarea putregaiurilor” pe care soarta i-a aruncat în cleştele atelierelor drăceşti, în care carnea le-a fost ruptă şi sufletul frânt. Căci, aşa cum spune poetul în poezia “Calfă la diavol”, ei n-au avut ca vină decât aceea de a veni din viaţă.

Mi-e greu să desluşesc în sufletul meu, care a crescut, s-a maturizat şi a îmbătrânit sub oblăduirea ”iubirii”, aşa cum au onorat-o cuvintele Sf. Pavel, altceva decât oroare şi tristeţe pentru adevărurile care acum ies la iveală.

Eu nu pot să vă aduc mărturii, nici să vă vorbesc despre metodele de tortură, nici despre, desigur, devastatoarele efecte psihologice, despre umilirea totală a celor care au suferit martirajul ”reeducării” la Piteşti.

Singurele mărturii pe care le posed sunt versurile din temniţă ale părintelui meu, pe care toţi cei care au cunoscut vreo închisoare în România comunistă le ştiau şi le ştiu şi acum, aceia care încă mai există.

Lumea poeziei din care Radu Gyr pornise spre detenţie a reuşit să-i fie lui însuşi scut împotriva disperării şi a devenit aproape un ”folclor” al închisorilor, dând putere multor suflete care s-au împărtăşit din el. Creată mental în zarcă sau celulă, ea a străbătut ziduri şi gratii, circulând uneori ”poluată”- aşa cum denumea poetul aceasta poezie folclorică -, de a un capăt la altul al ţării, de la Cavnic la Canal, din Moldova până în Banat. Ea a fost licărul de lumină al oamenilor fără nădejde şi îndemnul la luptă în care erau sortiţi pieirii. A fost cuminecătura salvatoare în rugăciunea inimilor cernite şi însângerate pentru triumful binelui şi al dreptăţii.

Îndemn la luptă

Nu dor nici luptele pierdute,
nici rănile din piept nu dor
cum dor acele braţe slute
care să lupte nu mai vor.

Cât timp în piept inima-ţi cântă,
ce-nseamna-n luptă-un braţ răpus?
ce-ţi pasă-n colb de-o spadă frântă,
când te ridici c-un steag mai sus?

Înfrânt nu eşti atunci când sângeri,
nici ochii când în lacrimi ţi-s,
adevăratele înfrângeri
sunt renunţările la vis.

În acelaşi timp cred că n-ar trebui să uităm ceea ce se petrecea în afară închisorilor.

Oare nu eram noi - cu toţii - dar cei tineri, mai cu seamă - supuşi aceluiaşi fenomen de ”reeducare” din care, ce este drept, lipsea tortura fizică, dar rămâneau tortura psihică, ameninţări de tot felul, exmatriculări din şcoli şi universităţi, epurări, deblocări, un cortegiu infinit de metode, prin care ni se impunea o ideologie, ni se perverteau credinţele, conştiinţele?

Trebuia să uităm harta ţării, să uităm imnul regal, să ne scoatem din rafturile bibliotecilor personale, cărţile ”subversive”, să preferăm basmalele sau şepcile în locul pălăriilor, să ne verificăm albumele de fotografii, să uităm că am fost, pe calea de a deveni oameni noi, să ne ferim de toată lumea, de oricine, pentru că oricine putea fi un torţionar.

Am învăţat atunci, în anii adolescenţei noastre şi ai tinereţii noastre, că trebuia să minţim pentru a supravieţui, că trebuie să disimulăm, că trebuie să ne aplatizăm emoţiile, să existăm cu grija continuă de a nu răzbate nimic din noi la suprafaţă. Ce altceva a fost aceasta decât un ”fenomen Piteşti” la vedere şi la scara naţională?! ”Ne vom întoarce într-o zi”, spune Radu Gyr într-un alt poem, pe care îl port mereu în minte, împletit în cununa de lacrimi a durerii:

Ne vom întoarce într-o zi,
ne vom întoarce neapărat.
Vor fi apusuri aurii,
cum au mai fost când am plecat.

Ne vom întoarce neapărat,
cum apele se-ntorc din nori
sau cum se-ntoarce, tremurat,
pierdutul cântec, pe viori.

Cei vechi ne-om strecura, tiptil,
În toate dragostele noi
Şi-n cântecul pe care ni-l
vor spune alţii după noi.

În zâmbetul ce va miji
şi-n orice geamăt viitor
tot noi vom sta, tot noi vom fi,
ca o sămânţă-n taina lor.

Noi, cei pierduţi re-ntorsi din zări
cu vechiul nostru duh fecund,
ne-napoiem şi-n disperări,
şi-n răni ce-n piepturi se ascund.

Şi-n lacrimi şi în mângâieri
tot noi vom plânge zi de zi-
în tot ce mâine, ca şi ieri,
va sângera sau va iubi.

Ne reîntoarcem privirile către trecut, răscolind mereu, acolo, în întunecimea anilor care ne-au marcat existenţa. Amintirea momentelor tragice din destinul frânt al martirilor noştri nu va putea fi niciodată ştearsă de timp. Chiar dacă ea, cu fiecare zi, se îndepărtează de noi, va pâlpâi întotdeauna, asemenea licărului unei stele cereşti, întocmai ca o candelă aprinsă, pe care o purtam mereu în suflet. Cicatricile rănilor adânci nu vor putea fi şterse niciodată, oricâţi chirurgi sau esteticieni vor încerca s-o facă. Istoria prezentului va fi legată de viitor, întocmai ca o punte a suspinelor, peste care generaţiile viitoare vor trebui să treacă în genunchi.”

Crez

DE RADU GYR

Cred într-unul Dumnezeu,
Tatăl ziditorul,
Dar mai cred şi-n neamul meu,
Înfrăţit cu dorul.

Cred în sfinţi, dar şi-n voinici,
Cred în flori şi-n cremeni,
Căci tăcuţii mucenici
Cu haiducii-s gemeni.

Dar mai cred că într-o zi,
Aspru, din furtună,
Neamul meu se va trezi
Cu securea-n mâna.

Şi-atunci ierte Cel din cer
Liftele spurcate,
Căci prin sânge şi prin fier
Ne-om croi dreptate.

Cred într-unul Dumnezeu,
Tatăl ziditorul,
Ce-a-nfrăţit în neamul meu
Sfântul Crez cu dorul.

Expozeul **SIMONEI CARMEN POPA GYR**, fiica poetului Radu Gyr, la Fundaţia literară ”Liviu Rebreanu”- Piteşti, pe 27 februarie 2014

A consemnat ALLORA ALBULESCU ŞERP

ÎN DRUM SPRE AFIRMAREA LITERARĂ

Vasilica Ilie,”Pete de culoare”, Editura Pim, 2012, Iaşi

Doamna Vasilica Ilie mi-a oferit acest volum de povestiri, cu emoţie şi cu speranţă, la o recentă întâlnire cu poetul Radu Cârneci, spunându-mi că a mai publicat câteva volume de versuri dintre care amintim: ”Fereastra de la Răsăritul Cuvântului”, „Reflecţii”; aforisme: ”Prin labirintul cuvintelor”; proză: „Răscrucea destinului” şi „Pete de culoare”.

Am început lectura cu speranţa că voi întâlni o scriitoare adevărată, aflată pe drumul greu al afirmării literare, mai ales în aceste condiţii în care autorii începători întâmpină încă mari greutăţi în popularizarea cărţilor. Dar nu acest gând m-a îndemnat să scriu despre volumul său, ci faptul că am descoperit un suflet sensibil, o prozatoare în formare – care dispune de calităţile necesare profesionalizării.

De fapt, singură ne mărturiseşte în cuvântul introductiv, un fel de profesie de credinţă: ”Dacă am ales aceste *pete de culoare* să le împletesc în cuvinte, a fost pentru că ele s-au imprimat în sufletul meu ca o carte pe care vreau s-o iau cu mine în veşnicie” (p. 10).

Iar pe coperta a patra, poetul Radu Cârneci afirmă: ”Scriitoarea Vasilica Ilie ne dovedeşte prin cartea de faţă că genul scurt îşi are încă locul său bine stabilit, deseori cu împliniri remarcabile”.

Ei bine, mi-am zis, ia să-i acord eu doamnei Vasilica Ilie o atenţie mai mare, ca unei scriitoare în devenire, care scrie că ”mi-aş dori copilăria şi tinereţea înapoi” (p. 7) şi întoarcerea periodică spre locurile natale ”m-a făcut să mă simt ca o primăvară, anotimpul în care m-am născut” (p. 9).

De fapt, aceasta este tema principală a volumului, aşa cum se dezvăluie ea în povestirea ”Acasă” – o emoţionantă evocare a părinţilor şi fraţilor, o revenire melancolică spre o casă care a rămas aproape pustie.

Autoarea trece însă cu abilitate şi spre o temă urbană, cum o întâlnim în lectura ”O experienţă de neuitat” – cu observaţii subtile despre oamenii întâlniţi cu prilejul unui recensământ, într-un bloc locuit de bătrâni şi văduve, de bărbaţi singuratici.

Uneori povestirile sale se îndreaptă spre un umor negru, cum ar fi în „Mătuşa Anica şi plăcinta cu mere” în care coca pentru această plăcintă creşte atât de mult încât pot fi serviţi toţi cei invitaţi la parastasul mătuşii Anica.

Alte ori, un romantism duios însoţeşte apropierea dintre doi tineri, care se întâlnesc la mare şi se plac, dar, după o seară de dans, Diana află că tânărul de care se îndrăgostise era căsătorit, cu o femeie rămasă infirmă, în urma unui accident, considerând că a avut parte de ”un concediu ratat” (p. 49-60).

Cam în acelaşi ton decurg şi celelalte povestiri, lăsând posibilitatea cititorilor să descopere o autoare cultă şi talentată, cu posibilităţi certe de afirmare literară.

ION C. ŞTEFAN

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ **Expoziţia de pictură „Fantezii în culori”.** Centrul Cultural Piteşti a organizat expoziţia de pictură, sub genericul „Fantezii în culori”, realizată de elevele Antonia Burtan şi Mara Colţan, de la Şcoala Gimnazială „Ion Pillat” din Piteşti. Antonia Burtan are 13 ani şi este elevă în clasa a VI-a. Pictează din fragedă copilărie şi a absolvit cursul de pictură de trei ani, din cadrul Şcolii Populare de Arte şi Meserii din Piteşti. Temele predilecte pe care le abordează în lucrările sale sunt florile şi lumile imaginare.

Mara Colţan are 12 ani şi este elevă în clasa a V-a. Este atrasă de arta penelului, fapt pentru care şi-a cultivat talentul tot la Şcoala Populară de Arte şi Meserii din Piteşti. Pictează în special natură, flori şi structuri din viaţa reală, ori imaginară.

La vernisaj le-au fost alături poeta Denisa Popescu, profesorul lor Gabriel Matei, colegi de şcoală, artistul Robert Chelmuş, coordonatorul Grupului Vocal Armonia, col.(r) Nicolae Perniu, directorul săptămânalului Jurnal de Argeş, Cristian Vasile, col.(r) Liviu Martin, părinţi şi prieteni.

■ **Medalionul comemorativ „Flacăra credinţei”.** Centrul Cultural Piteşti a organizat medalionul comemorativ, sub genericul „Flacăra credinţei”, în memoria celor 116 enoriaşi, care au murit în incendiul de la Biserica din Costeşti, în anul 1930. Iniţiatorul manifestării, interpretul de folclor Iulian Mutu Constantin a susţinut o prelegere despre tragicul eveniment. Artistul a interpretat şi un cântec dedicat victimelor cumplitului incident, piesă pe care a preluat-o de la o culegătoare de folclor din zona Argeşului. Despre incendiul de la Biserica din Costeşti a mai vorbit col.(r) Ion Bratu, care a făcut referire atât la cauzele sinistrului cât şi la o serie de legende, ţesute în jurul groaznicei întâmplări.

■ **Evocare Iulia Haşdeu.** Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu” au organizat o nouă întâlnire literară cu membrii Asociaţiei Culturale UNESCO „Iulia Haşdeu”. Invitata specială a manifestării, scriitoarea Crina Decusară Bocşan, preşedintele asociaţiei a susţinut o prelegere despre viaţa şi opera Iuliei Haşdeu, scriitoare şi artistă româncă de prestigiu, care a trăit între anii 1869-1888.

Reuniunea literară a cuprins şi un program artistic, oferit de preşedintele Fundaţiei Literare „Liviu Rebreanu”, poeta Allora Albulescu Şerp, judecătoarea Celly Beck şi eleva Sara Beck.

■ **Proiectul cultural „Recenzii”.** Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a Proiectului „Recenzii”, manifestare susţinută de poeta Denisa Popescu. Cititoare împătimită şi povestitoare captivantă, Denisa Popescu le-a vorbit invitaţilor despre cărţile scriitorului belgian Eric Emmanuel Schmitt. Preţ de un ceas, elevi de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu şi profesoara lor, Tatiana Nica au ascultat povestea tristă, dar plină de învăţături a unui copil, care s-a stins din cauza cancerului, poveste descrisă impresionant de autor, în volumul cu titlul „Oscar şi Tanti Roz”.

■ **Ziua Pământului.** Centrul Cultural Piteşti şi Agenţia pentru Protecţia Mediului Argeş au sărbătorit Ziua Pământului, printr-un simpozion cu tema „Oraşe Verzi”. La dezbatere au participat specialişti în protecţia mediului, elevi şi cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA. Discuţiile s-au axat pe modul în care instituţiile statului dar şi cetăţenii se preocupă de protejarea mediului şi măsurile pe care le adoptă în acest sens. Energia regenerabilă, clădirile performante din punct de vedere energetic, transportul cu mijloace nepoluante au fost principalele subiecte abordate.

■ **Sub semnul Sfântului Mare Mucenic Gheorghe.** Centrul Cultural Piteşti şi Biserica Sfântul Gheorghe au organizat comunicarea ştiinţifică sub genericul „Ziua Întâi - 13 mai 1656, sfinţirea Bisericii Domneşti Sfântul Gheorghe”, susţinută de muzeograful Octavian Dârmănescu. La evenimentul organizat chiar de Ziua Sfântului Mare Mucenic Gheorghe au participat enoriaşi ai lăcaşului de cult, preotul paroh Lucian Grigore, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu. Dezbaterea s-a axat pe principalele evenimente din istoria Bisericii Sfântul Gheorghe şi au fost lansate o serie de propuneri de ordin edilitar.”Piaţa Vasile Milea ar trebui să-şi schimbe denumirea în Piaţa Sfântul Gheorghe, după patronul spiritual al lăcaşului de cult din proximitate”, este una dintre doleanţele parohului Lucian Grigore.

■ **Şezătoarea literară Carpatica.** Centrul Cultural Piteşti şi Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni au organizat o nouă ediţie a Şezătorii literare „Carpatica”. Manifestarea a cuprins o lectură publică, susţinută de membrii ligii din creaţiile proprii. La reuniunea literară au participat scriitorii Vasile Dorin Ghilencea, Nicolae Cosmescu, Ilzi Sora, Constantin Păun şi poeţii Constantin Vărăşcanu, Adrian Mitroi şi Bogdana Simionescu.

■ **Lumea Azi.** Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Noua ordine mondială”, din seria dezbaterilor lunare, sub genericul „Lumea Azi”. Istorici şi pasionaţi de istorie au vorbit despre conceptul de noua ordine mondială, luând în discuţie evoluţia economiei mondiale, dar şi tensiunile din diverse zone ale lumii. Participanţii la dezbatere au avut însă, opinii divergente cu privire la rolul pe care îl are religia în actualul context geo-politic.

■ **Colocviile Argeşului.** Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a dezbaterii filosofico-literare lunare, sub genericul „Colocviile Argeşului”. Manifestarea, iniţiată şi coordonată de scriitoarea Magda Grigore a avut tema „De ce, ce iubim”. La reuniune au participat poetele Allora Albulescu Şerp, Liliana Rus, Claudia Berta, scriitorul Nicolae Radu şi profesorul Vasile Ghiţescu. Invitaţii Magdei Grigore au definit iubirea şi au găsit numeroase tipologii şi manifestări ale celui mai nobil sentiment - iubirea faţă de cineva, ori ceva.

La capitolul „Cartea care merită citită”, scriitoarea Magda Grigore le-a recomandat invitaţilor săi volumul cu titlul „Regăsirea intimităţii”, de Simona Sora.

■ **Concertul „Freamăt de April”.** Centrul Cultural Piteşti a organizat concertul de pian, sub genericul „Freamăt de April”, susţinut de elevi care urmează Cursul „Prietenul meu pianul”, desfăşurat în cadrul instituţiei de profesoara Clementina Dionisie. Cursanţii Clara Dionisie şi gemenii Mihai şi Gabi Mantu au încântat publicul format din elevi de la clasa pregătitoare, condusă de învăţătoarea Ileana Manu, de la Şcoala Gimnazială Marin Preda din Piteşti. La rândul lor, invitaţii şi-au etalat aptitudinile artistice, interpretând cântece specifice vârstei. Evenimentul a avut loc în cadrul programului naţional educaţional „Şcoala altfel”.

Evocare Iulia Hasdeu

Concertul „Freamăt de April”

■ **Proiectul „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni” - Poetul Nicolae Eremia.** Centrul Cultural Piteşti şi Inspectoratul Şcolar Judeţean Argeş au organizat o nouă ediţie a proiectului „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni”, avându-l invitat pe poetul Nicolae Eremia. Manifestarea a cuprins o lectură publică, susţinută de eleve de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, Liceul Teoretic Ion Barbu, Colegiul Economic Maria Teiuleanu, Colegiul Naţional I.C.Brătianu şi de o studentă de la Universitatea Piteşti. Tinerele au citit poezii din cartea de versuri cu titlul „Roţile de osândă”, semnată de poet. Originar din comuna Teiu, Nicolae Eremia a absolvit Facultatea de Învăţământ Tehnic, promoţia 1980, din cadrul Institutului de Învăţământ Superior Piteşti şi a lucrat ca inginer la combinatul petrochimic.

A publicat prima poezie în anul 1967, în ziarul „Avântul”, al Uzinei Colibaşi, sub îndrumarea poetului Horia Gliniastei, iar prima carte, tot de poezie, intitulată „Roţile de osândă”, i-a apărut în anul 2007. A publicat poezie, proză, cronici şi medalioane literare în reviste de cultură locale, precum şi în volume colective, obţinând mai multe premii şi este membru fondator de cercuri literare. În anul 2013 a primit distincţia de Fiu al Argeşului şi este membru al Ligii Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni.

La ora actuală, Nicolae Eremia are în pregătire volumul de proză „Bumerangul” şi monografia comunei Teiu.

CARMEN ELENA DUMITRACHE

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu imagini de pe Amazon. Foto - M.S.V.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com **tel.:** 0248/216348, 219976 **fax:** 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

actualitate

Nicolae Coande

Festivalul Internaţional Shakespeare, Craiova, 2014

În perioada 23 aprilie-3 mai la Craiova şi Bucureşti s-a desfăşurat a IX-a ediţie a **Festivalului Internaţional William Shakespeare**. Născut din dorinţa, ambiţia şi competenţa lui Emil Boroghină, unul dintre cei mai importanţi promotori de teatru european, festivalul a prins şi ploi şi soare în anul în care s-au împlinit 450 de ani de la naşterea marelui dramaturg şi s-au aniversat 20 de ani de la prima ediţie. Cuvintele Cristinei Rusiecki, în revista „Cultura", îl descriu absolut autentic pe Emil Boroghină: „Reprezintă ecuaţia de succes a constructorilor din toate timpurile: viziune, efort, forţă, modestie şi entuziasm. Plus respect pentru valoare. A făcut, poate, cea mai impunătoare construcţie din teatrul românesc. Emil Boroghină, care nu şi-a pierdut niciodată modestia, ar trebui omagiat şi răs-omagiat. Sunt rari asemenea constructori în spaţiul românesc, indiferent de domeniu."

Festivalul s-a desfăşurat sub genericul „Shakespeare al tuturor" şi a cuprins o serie de spectacole de referinţă sau show-uri individuale de certă clasă mondială: Teatrul „Shakespeare's Globe" (Marea Britanie), „Vahtangov" (Rusia), Compania „Propeller" (Marea Britanie), „Cheek by Jowl" (Marea Britanie), Teatrul Naţional din Beijng, China, Teatrul Naţional Budapesta, Ungaria,Teatrul Municipal OKT, Vilnius, Lituania, „A.M. Production", Africa de Sud, Teatrul Dramatic din Erevan, Armenia, Teatrul Academic „Voskreseniya", Lvov, Ucraina, Teatrul Naţional „Marin Sorescu", Teatrul Maghiar din Sf. Gheorghe, Teatrul „Colibri", Craiova (regizor Gavril Cadariu), Filarmonica Oltenia, Craiova, Opera Română, Craiova (regizor, Rareş Zaharia), Departamentul de Teatru din cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii din Craiova (regizor Alina Rece), show-urile individuale „Shylock" (Piotr Kondrat, Polonia), „Venus şi Adonis" (Valentina Zaharia, Teatrul Mignon, Bucureşti).

Importanţi regizori români şi străini au contribuit la această reuşită ediţie: Silviu Purcărete, Declan Donnellan, Max Webster, Yuri Butusov, Laszlo Bocsardi, Janusz Wiśniewski, Edward Hall, Wang Xiaoying, Armen Khandikyan, Fred Abrahamse. Reputatului shakespeareolog

Prima ediţie a Festivalului a avut loc în anul 1994 şi s-a desfăşurat sub semnul patronului său literar, dar şi sub acela al regizorului Silviu Purcărete: la Naţionalul craiovean se montase marele lui spectacol cu *Titus Andronicus*, un spectacol cu Ştefan Iordache în rol principal şi care a făcut carieră în întreaga lume.

Emil Boroghină a ţinut ca, de atunci, primul gong al fiecărei ediţii să bată la data de 23 aprilie, ziua în care lumea întreagă sărbătoreşte ziua de naştere a lui Shakespeare, iar lumea creştin-ortodoxă ziua Sfântului Gheorghe.

Reputatul om de teatru Paul Taylor a salutat prima ediţie într-un entuziast articol publicat în "The Independent", iar John Elsom a conchis: „noi nu avem în Marea Britanie festivaluri internaţionale Shakespeare de valoarea celui de la Craiova".

George Banu definea Festivalul Shakespeare drept unul de focalizare: "Este un festival extrem de curajos, extrem de radical. Dacă festivalul de la Sibiu este unul de deschidere, cel de la Craiova este unul de focalizare. Ceea ce câştigă în deschidere Sibiul, câştigă în concentrare Craiova."

Michel Vais scria în amplul său articol din revista canadiană, "Le Jeu", că "este, fără îndoială, cel mai important festival din lume de acest fel, consacrat bardului englez într-o ţară nonanglofonă", iar Maria Shevtsova, în revista "New Theatre Quarterly", de la Cambridge University Press, spunea că este "un festival uluitor".

Mai întâi trianual, Festivalul Shakespeare se desfăşoară din anul 2006 o dată la doi ani. Organizat de Teatrul Naţional „Marin Sorescu" din Craiova, de Fundaţia „Shakespeare", iar din anul 2006, adică de la a cincea ediţie şi de ArCuB, Festivalul şi-a asociat cu începere din acel an şi „etapa Bucureşti", lărgindu-şi astfel publicul şi îmbogăţindu-şi paleta manifestărilor. O dată cu ediţia din 2010, Festivalul Internaţional Shakespeare, „opera vieţii lui Emil Boroghină", după cum nota Alice Georgescu în revista *Dilema veche*, nr. 326/2010, a căpătat o şi mai proeminentă tentă tematică.

Ediţia din anul 2010 s-a desfăşurat cu subtitlul *Constelaţia Hamlet (Shakespeare şi noua realitate teatrală)*, cea din anul 2012 s-a numit *Lumea-i o scenă şi toţi oamenii actori*.

britanic Michael Dobson, director al Institutului Internaţional Shakespeare de la Stratford-upon-Avon, i-a fost conferit de către Universitatea din Craiova titlul de Doctor Honoris Causa, iar marele specialist în Shakespeare, Stanley Wells, a primit Premiul Internaţional Shakespeare, sponsorizat de British Council România.

În programul festivalului au avut loc Sesiunea de shakespeareologie, patronată de Asociaţia Internaţională a Criticilor de Teatru, şi Conferinţa Internaţională Shakespeare, organizată în colaborare cu Asociaţia Europeană de Cercetare Shakespeare. Au fost, de asemenea, organizate expoziţii de artă fotografică şi artă plastică, lansări de cărţi de shakespeareologie şi D.V.D.uri, încercându-se a se realiza, la această ediţie, o paralelă, o privire comparată asupra creaţiei celor două genii poetice naţionale şi universale, Shakespeare şi Eminescu.

Organizatorii – Teatrul Naţional „Marin Sorescu" Craiova şi Fundaţia W. Shakespeare –, împreună cu Centrul de Proiecte Culturale ARCUB Bucureşti, respectiv ICR, şi-au propus ca din acest an să lărgească aria de prezentare a festivalului. Astfel, cel puţin câte un spectacol din cele jucate la Craiova au fost programate şi în oraşele din judeţele Olteniei: Caracal, Râmnicu Vâlcea, Tîrgu Jiu, dar şi în Portul Cultural Cetate.

Festivalul Internaţional William Shakespeare a beneficiat de susţinerea logistică şi financiară extraordinară a Primăriei Municipiului Craiova, a primarului Lia Olguţa Vasilescu. Astfel, ediţia din acest an a fost un eveniment cultural major în cadrul strategiei Primăriei Craiova şi a întregii regiuni Oltenia pentru dobândirea calităţii de Capitală Culturală a Europei în anul 2021.

Finanţatori ai festivalului au fost Primăria Craiova, Consiliul Local Municipal Craiova, Asociaţia Craiova Capitală Culturală Europeană 2021, Consiliul Judeţean Dolj, Uniunea Teatrală din România, British Council România, ARCUB, ICR.

În anul 2016, când se vor împlini 400 de ani de la moartea lui William Shakespeare, va fi organizată ediţia cu tema „Shakespeare pentru eternitate" (14-23 aprilie)

Foto: FLORIN CHIREA

